

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ
ОСВІТИ

Кафедра педагогіки, психології та менеджменту

«ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ»

Рішенням засідання кафедри педагогіки,
психології та менеджменту
протокол № 16 від 08 травня 2026 р.
завідувач кафедри

Юлія ГЕРАСИМЕНКО

**«СУЧАСНІ ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ
ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ»**

**Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня «магістр»**

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки
Освітньо-професійна програма «Педагогіка вищої школи»

Здобувачка вищої освіти
групи ПВШ-24-11-ЗМ

КЛИМЧУК Марта Миколаївна

(підпис)

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук,
доцент

КУЛІШОВ Володимир Сергійович (підпис)

Біла Церква 2026

Протокол аналізу звіту подібності

Заявляю, що я ознайомився (-лась) з Повним звітом подібності, який був згенерований Системою виявлення і запобігання щодо роботи:

Автор: КЛИМЧУК Марта Миколаївна, група ПВШ-24-11-ЗМ

Назва: СУЧАСНІ ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Керівник: Кулішов Володимир Сергійович

Підрозділ: Bila Tserkva institute of continuous professional education

Коефіцієнт подібності 1: 16.5%

Мікропробіли: 2

Заміна букв: 9

Інтервали: 0

Після аналізу Звіту подібності констатую наступне:

☒ Запозичення, виявлені в роботі є законними і не є плагіатом. Рівень подібності не перевищує допустимої межі. Таким чином робота незалежна і приймається.

☐ Запозичення не є плагіатом, але перевищено граничне значення рівня подібностей. Таким чином робота повертається на доопрацювання.

☐ Виявлено запозичення і плагіат або навмисні текстові спотворення (маніпуляції), як передбачувані спроби укриття плагіату, які роблять роботу невідповідною вимогам законодавства (Ст. 26. ЗУ Про фахову передвищу освіту, пункт 3.1, Ст. 42. ЗУ Про освіту) та вимог НАЗЯВО (Критерій 5), а також кодексу етики і процедур. Таким чином робота не приймається.

Висновок:

Відсоток оригінальності за системою Strike Plagiarism 16,5% відповідає встановленим вимогам. Високий рівень оригінальності. Допускається до захисту/рецензування.

Дата 06.05.2026р.

Відповідальний за антиплагіатну технічну експертизу у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
НАПН України:

Підпис

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ
ОСВІТИ

Кафедра педагогіки, психології та менеджменту

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 011 Освітні, педагогічні науки

Освітньо-професійна програма «Педагогіка вищої школи»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

д.п.н., проф. Юлія ІВЕРАСИМЕНКО

2026 року

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу здобувачі освіти

Климчук Марті Миколаївні
(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема роботи Сучасні форми та методи оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Науковий керівник КУЛІШОВ Володимир Сергійович, к.п.н., доцент
затверджені наказом БІНПО від «12» січня 2026 р. № 01-06/01

Строк подання здобувачем освіти роботи «01» травня 2026 р.

Вихідні дані до роботи закони, положення, нормативно-правові акти щодо оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у Білоцерківському інститут неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПНУ України, наукові праці, публікації в актуальних періодичних виданнях та веб ресурсах, монографії вітчизняних та зарубіжних вчених з досліджуваних питань, власні спостереження.

Перелік питань, які потрібно розробити: Кваліфікаційна робота магістра складається з основної частини і додаткової. Основна частина містить такі структурні елементи: вступ, сутність (3 розділи – теоретичний,

методичний, експериментальний), загальні висновки, список використаних джерел, додатки. 1 Розділ – Теоретичні аспекти оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти – складається з 3 підрозділів: 1.1. Сутність і функції оцінювання в системі вищої освіти; 1.2. Еволюція підходів до оцінювання навчальних досягнень у сучасній педагогічній теорії і практиці; 1.3. Класифікація сучасних форм і методів оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти; 2 Розділ – Комбінована система оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти в умовах компетентнісно орієнтованого навчання – складається з 3 підрозділів: 2.1. Сучасний стан системи оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти; 2.2. Характеристика сучасних форм і методів оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти; 2.3. Розроблення та обґрунтування комбінованої системи оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти в умовах компетентнісно орієнтованого навчання; 3 Розділ - Експериментальна перевірка комбінованої системи оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти в умовах компетентнісно орієнтованого навчання – складається з 3 підрозділів: 3.1. Організація та проведення педагогічного експерименту; 3.2. Аналіз результатів експериментальної перевірки ефективності комбінованої системи оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти; 3.3. Методичні рекомендації щодо впровадження комбінованої системи оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти в умовах компетентнісно орієнтованого навчання.

Консультанти розділів роботи

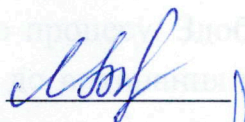
Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Кулішов В.С. доцент кафедри ПП та М	12.01.2026 р.	23.01.2026 р.
2	Кулішов В.С. доцент кафедри ПП та М	26.01.2026 р.	27.02.2026 р.
3	Кулішов В.С. доцент кафедри ПП та М	27.02.2026 р.	03.04.2026 р.

Дата видачі завдання 13.01.2026

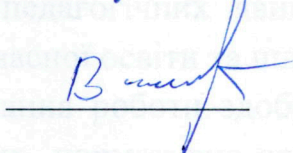
КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Узгодження теми, складання змісту	січень	Виконано
2	Визначення літературних джерел	січень	Виконано
3	Збирання матеріалу на базі практики	січень	Виконано
4	Обробка матеріалу	лютий	Виконано
5	Виконання розділу 1	березень	Виконано
6	Виконання розділу 2	березень	Виконано
7	Виконання розділу 3	квітень	Виконано
8	Формулювання висновків	квітень	Виконано
9	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	травень	Виконано
10	Подання роботи на кафедру	травень	Виконано

Здобувачка освіти

Марта КЛИМЧУК

Керівник роботи

Володимир КУЛІШОВ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Кафедра педагогіки, психології та менеджменту

ВІДГУК

керівника на кваліфікаційну роботу здобувача вищої освіти другого
(магістерського) рівня

Климчук Марти Миколаївни

за темою: «Сучасні форми та методи оцінювання навчальних досягнень
здобувачів вищої освіти»

Кваліфікаційна робота Климчук Марти Миколаївни присвячена актуальній проблемі вдосконалення системи оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти в умовах цифровізації та реалізації компетентнісного підходу. Обрана тема відповідає сучасним тенденціям розвитку вищої освіти України, вимогам Болонського процесу та потребам модернізації освітнього процесу. Здобувачка продемонструвала належний рівень підготовленості до виконання наукового дослідження, здатність до самостійного аналізу педагогічних явищ і процесів, уміння визначати актуальні проблеми сучасної освіти та шляхи їх вирішення.

У процесі виконання роботи здобувачка вищої освіти опрацювала значний обсяг наукових, нормативно-правових та навчально-методичних джерел, що свідчить про сформовані навички роботи з джерельною базою. У роботі здійснено ґрунтовний аналіз вітчизняних і зарубіжних наукових підходів до оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти, узагальнено сучасні форми та методи оцінювання, визначено їх роль у забезпеченні якості освітнього процесу. Здобувачка вміло використовує наукову термінологію, демонструє здатність критично аналізувати наукові підходи, порівнювати різні концепції та формулювати власні узагальнення.

Під час проведення дослідження Климчук М.М. продемонструвала достатній рівень оволодіння методами педагогічного дослідження. У роботі використано комплекс взаємодоповнювальних методів: аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, педагогічне спостереження, опитування, педагогічний експеримент. Особливої уваги заслуговує практична складова роботи, у межах якої здобувачкою було апробовано сучасні форми та методи оцінювання із використанням цифрових технологій в освітньому процесі Білоцерківського інституту неперервної професійної

освіти. Отримані результати мають практичне значення та можуть бути використані у діяльності закладів вищої освіти.

Кваліфікаційна робота характеризується логічністю структури, послідовністю викладу матеріалу, належним рівнем аргументованості наукових положень і висновків. Зміст роботи відповідає визначеній меті та поставленим завданням дослідження. Висновки є обґрунтованими, узгодженими з результатами проведеного дослідження та мають практичну спрямованість. Здобувачка продемонструвала вміння самостійно формулювати наукові положення, узагальнювати результати дослідження та визначати перспективи подальших наукових пошуків.

Слід відзначити достатній рівень самостійності здобувачки під час виконання кваліфікаційної роботи, відповідальне ставлення до виконання поставлених завдань, дотримання календарного плану та вимог щодо оформлення роботи.

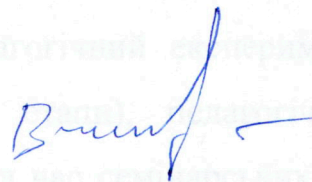
Кваліфікаційна робота успішно пройшла перевірку на наявність академічного плагіату. Відсоток оригінальності кваліфікаційної роботи за допомогою комплексу StrikePlagiarism становить 83,5%.

Вважаємо, що кваліфікаційна робота Климчук Марти Миколаївни виконана на належному теоретичному та практичному рівнях, містить елементи наукової новизни, відповідає встановленим вимогам до оформлення та може бути рекомендована до захисту на засіданні екзаменаційної комісії. Кваліфікаційна робота заслуговує 90 балів (рівень А, «відмінно»).

Науковий керівник:

доцент кафедри педагогіки,
психології та менеджменту,
кандидат педагогічних наук,
доцент

Володимир КУЛІШОВ

10.05.2026

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота: 142 с., 18 рис., 11 табл., 65 джерел

Об'єкт дослідження – процес оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти.

Мета роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці комбінованої системи оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти, а також у розробці методичних рекомендацій щодо її впровадження в умовах компетентнісно-орієнтованого навчання.

Для досягнення поставленої мети та розв'язання завдань кваліфікаційної роботи було використано комплекс взаємодоповнюючих методів наукового дослідження:

Теоретичні методи – аналіз наукових джерел застосовувався для вивчення вітчизняних і зарубіжних досліджень з проблеми оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти, визначення основних понять і підходів; синтез – для об'єднання розрізнених теоретичних положень у цілісну комбіновану систему оцінювання; порівняння – для зіставлення традиційних і сучасних (компетентнісних, формувальних, цифрових) підходів до оцінювання, а також аналізу досвіду українських і європейських закладів вищої освіти; узагальнення – для формулювання теоретичних висновків, систематизації отриманих положень та обґрунтування власної моделі комбінованої системи оцінювання.

Емпіричні методи – педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний і контрольний етапи), педагогічне спостереження за діяльністю здобувачів освіти під час семінарських занять, контент-аналіз відповідей студентів і самоаналізу ситуаційних задач, усне опитування та бесіда, а також опитування за допомогою Google Forms.

Методи математично-статистичної обробки даних – для кількісного аналізу результатів застосовувалися розрахунок середніх арифметичних величин, відсоткового розподілу, стандартного відхилення, а також

t-критерій Стьюдента для встановлення статистично значущих відмінностей між результатами контрольного та експериментального етапів.

Актуальність дослідження зумовлена стрімкою цифровою трансформацією вищої освіти України та світу, переходом від традиційної знаннєво-когнітивної парадигми до компетентнісно орієнтованої та студентоцентрованої моделі. У сучасних умовах традиційна система оцінювання втрачає свою ефективність, недостатньо сприяє формуванню професійних компетентностей, критичного мислення та мотивації здобувачів освіти. Болонський процес, національне законодавство та європейські стандарти вимагають прозорого, справедливого та результативно-орієнтованого оцінювання, що зумовлює необхідність розроблення сучасних форм і методів оцінювання з використанням цифрових технологій. У роботі досліджено теоретичні засади оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти, визначено його мету, функції, форми та методи. На основі теоретичного аналізу розроблено комплексну систему організації процесу оцінювання, яка інтегрує традиційні методи з компетентнісно орієнтованим і проблемно-орієнтованим підходами та цифровими інструментами.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше теоретично обґрунтовано та розроблено комбіновану системи оцінювання навчальних результатів, яка забезпечує адаптивне, прозоре та індивідуалізоване оцінювання. Удосконалено методику організації освітньої діяльності через впровадження інноваційних форм оцінювання, а також розроблено практичні рекомендації для викладачів щодо оптимізації оцінювального процесу в умовах цифрового освітнього середовища.

Отримані результати можуть бути використані керівництвом та викладацьким складом Білоцерківського інституту післядипломної професійної освіти для вдосконалення системи оцінювання навчальних досягнень, підвищення її ефективності та якості підготовки фахівців.

Ключові слова: освітній процес, оцінювання навчальних досягнень, формувальне, поточне та підсумкове оцінювання, заклад вищої освіти.

ABSTRACT

Qualifying Thesis: 142 p., 18 fig., 11 tbl., 65 sources.

Object of research – the process of assessing the academic achievements of higher education students.

The aim of the work is the theoretical substantiation, development, and experimental verification of a combined system for assessing the academic achievements of higher education students, as well as the development of methodological recommendations for its implementation in the conditions of competency-based learning.

To achieve the set aim and solve the tasks of the qualifying thesis, a set of complementary research methods was used:

Theoretical methods – analysis of scientific sources was applied to study domestic and foreign research on the problem of assessing the academic achievements of higher education students and to define basic concepts and approaches; synthesis – to combine disparate theoretical provisions into an integral combined assessment system; comparison – to contrast traditional and modern (competency-based, formative, digital) approaches to assessment, as well as to analyze the experience of Ukrainian and European higher education institutions; generalization – to formulate theoretical conclusions, systematize the obtained provisions, and substantiate the author's own model of the combined assessment system.

Empirical methods – pedagogical experiment (ascertaining, formative, and control stages), pedagogical observation of students' activities during seminars, content analysis of students' responses and self-analysis of situational tasks, oral survey and conversation, as well as survey using Google Forms.

Methods of mathematical and statistical data processing – for quantitative analysis of the results, the calculation of arithmetic means, percentage distribution, standard deviation, and the Student's t-test were used to establish statistically significant differences between the results of the control and experimental stages.

The relevance of the study is determined by the rapid digital transformation of higher education in Ukraine and the world, and the transition from the traditional knowledge-cognitive paradigm to a competency-based and student-centered model. In modern conditions, the traditional assessment system is losing its effectiveness and insufficiently contributes to the formation of professional competencies, critical thinking, and motivation of students. The Bologna Process, national legislation, and European standards require transparent, fair, and outcome-oriented assessment, which necessitates the development of modern forms and methods of assessment using digital technologies.

The work examines the theoretical foundations of assessing the academic achievements of higher education students, defines its purpose, functions, forms, and methods. Based on theoretical analysis, a comprehensive system for organizing the assessment process has been developed, which integrates traditional methods with competency-based and problem-based approaches, as well as digital tools.

Scientific novelty of the research lies in the fact that for the first time a combined system for assessing educational outcomes has been theoretically substantiated and developed. This system ensures adaptive, transparent, and individualized assessment. The methodology of organizing educational activities has been improved through the introduction of innovative assessment forms, and practical recommendations for lecturers on optimizing the assessment process in a digital educational environment have been developed.

The obtained results can be used by the administration and teaching staff of the Bila Tserkva Institute of Postgraduate Professional Education to improve the system of assessing academic achievements, increase its effectiveness, and enhance the quality of specialist training.

Keywords: educational process, assessment of academic achievements, formative, current and summative assessment, higher education institution.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	14
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	19
1.1. Сутність і функції оцінювання в системі вищої освіти.....	19
1.2. Еволюція підходів до оцінювання навчальних досягнень у сучасній педагогічній теорії і практиці.....	31
1.3. Класифікація сучасних форм і методів оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти.....	44
Висновки до першого розділу.....	61
РОЗДІЛ 2. КОМБІНОВАНА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ.....	63
2.1. Сучасний стан системи оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти.....	63
2.2. Характеристика сучасних форм і методів оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти	77
2.3 Розроблення та обґрунтування комбінованої системи оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти в умовах компетентісно орієнтованого навчання.....	88
Висновки до другого розділу.....	94
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА КОМБІНОВАНОЇ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ.....	96

3.1. Організація та проведення педагогічного експерименту	99
3.2. Аналіз результатів експериментальної перевірки ефективності комбінованої системи оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти	102
3.3. Методичні рекомендації щодо впровадження комбінованої системи оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти в умовах компетентнісно орієнтованого навчання.....	121
Висновки до третього розділу	124
ВИСНОВКИ	126
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	129
ДОДАТКИ	137

ВСТУП

Актуальність дослідження. На сучасному етапі вища освіта України та світу здійснює перехід від традиційної знаннєво-когнітивної парадигми до компетентнісно орієнтованої та студентоцентрированої моделі. В умовах цифровізації, динамічних суспільних змін і підвищених вимог до якості підготовки фахівців особливого значення набувають сучасні форми та методи оцінювання навчальних досягнень.

Оцінювання перестає бути лише інструментом контролю й перетворюється на рушійний механізм управління освітнім процесом, що безпосередньо впливає на якість освіти, мотивацію здобувачів вищої освіти та їхню готовність до професійної діяльності.

Європейські стандарти та національне законодавство України вимагають прозорого, справедливого та надійного оцінювання, орієнтованого на результати навчання та компетентності. Водночас цифрова трансформація, поширення дистанційного та змішаного навчання, розвиток штучного інтелекту та нових педагогічних технологій зумовлюють необхідність оновлення традиційних форм і методів оцінювання.

Незважаючи на значну кількість наукових досліджень з проблеми оцінювання (вітчизняні автори: Л. Артемчук, І. Булах, Т. Канівець, Г. Костюк, В. Кремень, І. Кулібаба, Л. Одерій, Є. Перовський, О. Барна, Б. Бович, В. Вембер, Г. Войтків, С. Волошинов, Л. Кабан, О. Крилова, О. Локшина, Н. Морзе, І. Сокол, Н. Софій, С. Тригуб, О. Щербак та зарубіжні автори: Дж. Макміллан, К. Кетлін, П. Блек, Б. Белл, Б. Коуві, Ф. Перрену.), недостатньо розробленим залишається комплексний підхід до застосування сучасних форм і методів оцінювання в умовах компетентнісно орієнтованого навчання, зокрема з урахуванням викликів

воєнного часу, дистанційної організації освітнього процесу та індивідуалізації освітніх траєкторій.

Проблема дослідження полягає у суперечності між необхідністю забезпечення якісного об'єктивного, прозорого та мотиваційного оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти відповідно до сучасних освітніх стандартів та недостатньою розробленістю комплексного інструментарію комбінованого оцінювання, який би ефективно поєднував традиційні, практико-орієнтовані та цифрові методи в щоденній освітній практиці.

Об'єкт дослідження – процес оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – комбінована система оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти, що інтегрує традиційні, компетентнісно орієнтовані та цифрові методи.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування, розробка та експериментальна перевірка комбінованої системи оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти, а також розроблення методичних рекомендацій щодо її впровадження в умовах компетентнісно орієнтованого навчання.

Завдання дослідження:

1. Розкрити сутність поняття оцінювання навчальних досягнень та схарактеризувати його функції в системі вищої освіти.
2. Проаналізувати еволюцію підходів до оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти.
3. Систематизувати сучасні форми, методи та інструменти оцінювання, що застосовуються в закладах вищої освіти.
4. Дослідити сучасний стан організації та здійснення оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти.

5. Розробити, впровадити та експериментально перевірити комбіновану систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти.

6. На основі результатів педагогічного експерименту розробити методичні рекомендації для викладачів закладів вищої освіти щодо впровадження та використання комбінованої системи оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти в умовах компетентнісно орієнтованого навчання.

Гіпотеза дослідження: упровадження комбінованої системи оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти сприятиме підвищенню об'єктивності оцінювання, мотивації до навчання та рівня сформованості професійних компетентностей, що підтверджуватиметься статистично значущими відмінностями результатів порівняно з традиційною системою оцінювання.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та розв'язання завдань кваліфікаційної роботи було використано комплекс взаємодоповнюючих методів наукового дослідження:

Теоретичні методи – аналіз наукових джерел застосовувався для вивчення вітчизняних і зарубіжних досліджень з проблеми оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти, визначення основних понять і підходів; синтез – для об'єднання розрізнених теоретичних положень у цілісну комбіновану систему оцінювання; порівняння – для зіставлення традиційних і сучасних (компетентнісних, формувальних, цифрових) підходів до оцінювання, а також аналізу досвіду українських і європейських закладів вищої освіти; узагальнення – для формулювання теоретичних висновків, систематизації отриманих положень та обґрунтування власної моделі комбінованої системи оцінювання.

Емпіричні методи – педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний і контрольний етапи), педагогічне спостереження за діяльністю здобувачів освіти під час семінарських занять, контент-аналіз

відповідей студентів і самоаналізу ситуаційних задач, усне опитування та бесіда, а також опитування за допомогою Google Forms.

Методи математично-статистичної обробки даних – для кількісного аналізу результатів застосовувалися розрахунок середніх арифметичних величин, відсоткового розподілу, стандартного відхилення, а також t-критерій Стюдента для встановлення статистично значущих відмінностей між результатами контрольного та експериментального етапів.

Емпірична база дослідження – Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України. Експериментальне дослідження здійснювалося під час науково-педагогічної практики в умовах дистанційного та змішаного навчання

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що:

- вперше розроблено та теоретично обґрунтовано комбіновану систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти, що інтегрує традиційні, компетентнісно орієнтовані та цифрові методи оцінювання; визначено ефективні форми та методи застосування цифрових технологій для оцінювання навчальних досягнень, що раніше не були системно поєднані з технологіями розвитку творчої особистості в умовах вітчизняних закладів вищої освіти;

- удосконалено методику організації освітньої діяльності в закладі вищої освіти шляхом впровадження інноваційних підходів до оцінювання, що забезпечує підвищення мотивації здобувачів освіти та якості їхніх навчальних результатів;

- подальшого розвитку набули теоретичні положення щодо використання цифрових технологій в оцінюванні навчальних результатів через створення практичних рекомендацій для педагогічних працівників, спрямованих на оптимізацію оцінювального процесу, посилення

мотиваційного компонента та адаптацію освітніх програм до вимог сучасного цифрового освітнього середовища.

Практичне значення дослідження полягає в можливості впровадження розробленої комбінованої системи оцінювання та методичних рекомендацій в освітній процес закладів вищої освіти для підвищення об'єктивності, прозорості та мотиваційного потенціалу оцінювання. Матеріали роботи можуть використовуватися у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Апробація результатів. Основні положення та результати дослідження апробовано на IV Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Соціально-освітні домінанти професійної підготовки сучасного компетентного фахівця» (Біла Церква, 15 травня 2025 р.) та регіональному науково-практичному семінарі «Психолого-педагогічний супровід здобувачів закладів професійної освіти в умовах війни та післявоєнної адаптації» (Біла Церква, 27 березня 2026 р.).

Структура кваліфікаційної роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (65 позицій) та додатків. Загальний обсяг – 142 сторінки, обсяг основного тексту – 107 сторінок. Містить 11 таблиць і 18 рисунків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1.1. Сутність і функції оцінювання в системі вищої освіти

На сьогодні у зв'язку зі стрімким розвитком цифрових технологій та активною трансформацією системи освіти в Україні, зокрема вищої освіти, важливим складником освітнього процесу стає перегляд підходів до оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти.

Традиційні методи оцінювання поступово втрачають свою ефективність, оскільки не завжди здатні об'єктивно відобразити рівень сформованості компетентностей, практичних умінь і навичок, необхідних у сучасному суспільстві. В цих умовах особливої актуальності набуває впровадження інноваційних форм і методів оцінювання, які орієнтовані на компетентнісний підхід, забезпечують об'єктивність, зворотний зв'язок, зменшують стрес, психоемоційне навантаження, сприяють розвитку критичного мислення та самостійності, а також інтегрують можливості цифрового освітнього середовища.

Забезпечення ефективного викладання, навчання та оцінювання у вищій освіті на засадах результативної парадигми в контексті сталого розвитку, що відповідає вимогам і тенденціям Європейського простору вищої освіти, актуалізує потребу у вивченні політик, стратегій і механізмів розвитку гнучких підходів до навчання, викладання та оцінювання [29, с.36].

Як відомо, концепція Нової української школи [32] ґрунтується на компетентнісному підході, який істотно змінив парадигму розвитку освіти, зокрема і систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти. Замість традиційного методу порівняння здобувачів освіти між собою та

фіксації їх недоліків чи досягнень, сучасне оцінювання акцентує увагу на індивідуалізації, виключенні негативних емоційних переживань, пов'язаних із процесом навчанням, створенні умов для розвитку внутрішньої мотивації. Освіта повинна формувати відчуття успіху, самостійність, ініціативність і впевненість, а не супроводжуватися тривожністю та покаранням низькими оцінками.

У сучасних умовах розвитку освіти особливої актуальності набуває формувальне оцінювання – сучасний підхід, який виходить далеко за межі простої фіксації результатів освітніх досягнень. У цьому контексті оцінювання розглядається як постійний динамічний процес зворотного зв'язку, який дає змогу викладачеві оперативно відстежувати прогрес кожного здобувача освіти, враховувати його індивідуальні особливості, сильні та слабкі сторони, а також визначати орієнтири подальшої взаємодії для розвитку індивідуальної освітньої траєкторії.

Формувальне оцінювання не обмежується лише контролем знань, а сприяє їхньому якісному практичному застосуванню, підвищує загальну ефективність освітнього процесу, розвиває в здобувачів освіти вміння рефлексувати, самостійно ставити цілі та планувати професійний розвиток. Завдяки цьому оцінювання навчальних досягнень перетворюється зі статичного засвоєння матеріалу на осмислений, особистісно-орієнтований процес.

Обираючи професію педагога, людина усвідомлює, що педагогічна діяльність пов'язана, по-перше, з передачею знань, умінь і навичок, формуванням життєвих та професійних компетентностей, а по-друге – зі здійсненням контролю за рівнем їх сформованості у здобувачів освіти. Відомий український педагог В. Сухомлинський щодо останнього писав: «...найголовніше заохочення і найсильніше покарання в педагогічній праці – оцінка. Це найгостріший інструмент, використання якого потребує величезного вміння і культури».

Педагогічне оцінювання у вищій школі – це процес визначення рівня навчальних досягнень студентів під час оволодіння навчальною дисципліною. Оцінка є конкретним результатом цих досягнень і може включати три компоненти: цифрове вираження (у балах або символах), оціночне судження (коротка характеристика позитивних чи негативних аспектів відповіді) та емоційне ставлення (задоволення чи незадоволення) [6].

Оцінювання в освіті – важлива складова у визначенні якості освіти, відповідності рівня освітніх програм, способів викладання й академічного навчання встановленим стандартам. Оцінювання може проводитися за внутрішніми та зовнішніми процедурами. Процес внутрішнього оцінювання передбачає систематичне збирання адміністративної інформації, опитування здобувачів освіти і випускників поряд зі звичайними бесідами з лекторами та здобувачами. Складовою зовнішнього оцінювання є відвідування групою експертів закладу освіти для визначення якості організації освітнього процесу, рівнів академічного навчання, викладання та якості знань здобувачів освіти [22, с.81].

Оцінювання – це процес збору, аналізу та інтерпретації інформації з метою оцінки певних характеристик, властивостей або якостей об'єктів, явищ чи процесів [57].

Оцінювання навчальних досягнень – це процес встановлення системи показників, що відображають рівень сформованості загальних та фахових компетентностей, визначених професійним та освітнім стандартами, конкретною освітньою програмою, узгоджених із рамками кваліфікацій (Європейською та Національною) щодо підготовки здобувачів вищої освіти [19, с.5].

Оцінювання навчальних досягнень ґрунтується на принципах об'єктивності, систематичності, диференційованості, конфіденційності та індивідуального підходу. Оцінювання є частиною процесу навчання і

здійснюється на системній основі, що дає можливість здобувачам освіти удосконалювати власні досягнення.

Наслідком оцінювання є оцінка. У широкому розумінні оцінка трактується як ставлення до соціальних явищ, людської діяльності чи поведінки, встановлення їхньої значущості та відповідності певним нормам і принципам моралі (схвалення чи засудження, згода або критика тощо).

Оцінка зумовлюється соціальною позицією, світоглядом, рівнем культури, інтелектуального та морального розвитку особистості. Водночас необхідною умовою правильної оцінки є врахування мотивів, засобів і цілей дії, її умов та місця в системі поведінки особистості [33, с.171].

Вітчизняні вчені та педагоги-практики одностайні в тому, що якість підготовки фахівців у закладах вищої освіти безпосередньо залежить від об'єктивного та надійного оцінювання навчальних досягнень студентів, а також від відповідності застосовуваних засобів, методів, форм і педагогічних технологій вимогам особистісно орієнтованої та компетентнісної парадигми освіти.

Відповідність результатів навчання вимогам сучасного законодавства й освітніх стандартів є ключовим параметром ефективності освітнього процесу, який традиційно визначається як якість професійної підготовки.

Педагогічне оцінювання може застосовуватися для різних цілей: визначення навчальних досягнень студентів, встановлення ефективності методів і форм організації навчання, оцінки діяльності закладу освіти, а також перевірки результативності дидактичних технологій. У межах даного дослідження ми орієнтуємося на розвивальну функцію оцінювання, спрямовану на вдосконалення компетентнісних результатів студентів та підвищення якості їхньої професійної підготовки.

Отже, оцінювання – це системний і цілеспрямований процес визначення рівня навчальних досягнень студента або групи студентів щодо

засвоєння змісту навчальної дисципліни, окремої теми чи модуля. Воно здійснюється відповідно до вимог освітньо-професійних програм, державних освітніх стандартів та навчально-методичної документації.

Головною метою оцінювання є не просто виставлення оцінки, а отримання об'єктивної інформації про те, наскільки ефективно студент опанував передбачені програмою знання, уміння та компетентності. Це важливий інструмент, який дозволяє виявити сильні та слабкі сторони навчання, своєчасно скоригувати освітній процес і забезпечити якісну підготовку майбутніх фахівців [14, с.9].

Основними компонентами оцінювання є:

1. Встановлення фактичного рівня навчальних досягнень – з'ясування, які знання, уміння та навички студент реально продемонстрував під час вивчення матеріалу. Це відбувається через різні форми контролю: тести, іспити, практичні завдання, проєкти, портфоліо тощо.

2. Порівняння отриманих результатів з еталонними вимогами – аналіз відповідності реальних досягнень студента заздалегідь визначеним критеріям, стандартам і очікуваним результатам навчання.

3. Оформлення результатів у вигляді оцінки – переведення якісних і кількісних показників успішності в конкретну форму (бальна оцінка за 100-бальною шкалою, система ЄКТС, зарахування/незарахування, рейтинговий бал, компетентнісний профіль тощо).

Сучасне оцінювання має бути об'єктивним, прозорим, справедливим і розвивальним. Воно не повинно обмежуватися лише констатацією «знає – не знає», а виконувати мотивуючу та діагностичну функції. Добре продумана система оцінювання допомагає студентам усвідомлювати власні прогалини, а викладачам – ефективніше планувати освітній процес. Якість оцінювання є невід'ємною частиною освітнього процесу, оскільки відображає реальні результати навчання та впливає на подальшу академічну й професійну траєкторію студента.

У сучасному світі формувальне оцінювання набуває дедалі більшої популярності як у закладах загальної середньої, так і вищої освіти. Концепція «навчання для навчання» передбачає формування в студентів уміння самостійно ставити цілі, коригувати освітню траєкторію та об'єктивно оцінювати результати власної роботи й роботи однокурсників. Саме формувальне оцінювання є ключовою педагогічною умовою розвитку культури самостійної роботи здобувачів освіти.

Впровадження компетентнісного підходу в освіті вимагає суттєвого переформатування системи оцінювання. Сучасний викладач повинен оцінювати не лише предметні, а й метапредметні результати навчання.

Науковці виділяють такі основні функції оцінки: контролююча, навчальна, діагностико-коригувальна, стимулювально-мотиваційна, розвивальна та виховна.

Західні дослідники розрізняють такі види оцінювання:

- діагностичне – проводиться на початку навчального року, теми або дисципліни;
- формувальне – використовується в процесі навчання і визначає прогрес студента в опануванні матеріалу;
- підсумкове – здійснюється наприкінці вивчення теми чи дисципліни з метою визначення рівня навчальних досягнень;
- нормоване – визначає рівень досягнень відносно встановленого стандарту.

Діагностичне, формувальне та підсумкове оцінювання належать до внутрішнього оцінювання, яке проводить викладач дисципліни. Нормоване оцінювання є зовнішнім і здійснюється особами, не залученими до викладання дисципліни.

Під час аналізу англomовних джерел зустрічаємо два ключові поняття: *assessment* та *evaluation*. В українській мові обидва перекладаються словом «оцінювання», проте вони мають суттєві

відмінності. Assessment (формувальне оцінювання) спрямоване на розвиток студента і включає такі функції:

- формувальну – сприяє засвоєнню знань, умінь і навичок, розвиває культуру самостійної роботи;
- розвивальну – посилює навчальний досвід, метапредметні навички та пізнавальні процеси;
- аналітичну – формує вміння аналізувати власні результати, порівнювати їх з попередніми та визначати шляхи покращення.

Evaluation (підсумкове / сумативне оцінювання) є процесом вимірювання та фіксації результатів навчання. Хоча воно безпосередньо не впливає на процес зростання знань, його результати використовуються для аналізу, планування та корекції освітнього процесу.

Визначимо функції підсумкового оцінювання:

- традиційна, яка передбачає використання всіх традиційних форм та методів;
- сумативна, яка проявляється в узагальнюючому результаті сформованості знань та навичок при завершенні вивчення курсу [1, с.131].

У сучасній системі вищої освіти України, з урахуванням компетентнісного підходу, Європейської кредитно-трансферної та накопичувальної системи (ЄКТС), Болонського процесу та акценту на якість підготовки фахівців, оцінювання виконує комплекс функцій. Воно є не лише інструментом контролю, а й важливим механізмом управління освітнім процесом, розвитку особистості студента та забезпечення якості освіти.

Основні функції оцінювання у вищій освіті:

- контролююча (констатувальна) – визначає рівень засвоєння знань, умінь, навичок і компетентностей студента на різних етапах (поточний, модульний, семестровий, підсумковий контроль) та встановлює відповідність результатів навчання освітнім стандартам і програмі;

- навчальна (освітня) – сприяє повторенню, систематизації, поглибленню та закріпленню навчального матеріалу, перетворюючи оцінювання на складову процесу навчання;
- діагностико-коригувальна – виявляє прогалини в знаннях, причини труднощів та індивідуальні особливості студента, дозволяючи своєчасно коригувати зміст, методи викладання та самостійну роботу;
- стимулювально-мотиваційна – підвищує мотивацію до систематичного навчання, розвиває внутрішню мотивацію, відповідальність і змагальність, створює ситуацію успіху;
- розвивальна – сприяє розвитку критичного мислення, рефлексії, самооцінювання, самостійності, творчих здібностей і метакогнітивних навичок (планування, аналізу та регулювання власного навчання);
- виховна – формує адекватну самооцінку, дисципліну, працелюбність, етичне ставлення до навчання та готовність до постійного професійного самовдосконалення;
- орієнтувальна – допомагає студентам чітко розуміти цілі та критерії навчання, усвідомлювати власний прогрес і напрями подальшого розвитку;
- прогностична – дозволяє прогнозувати подальші навчальні та професійні успіхи, планувати індивідуальну освітню траєкторію та підготовку до майбутньої кар'єри;
- управлінська (інформаційна) – надає викладачам, керівництву закладу та стейкхолдерам об'єктивну інформацію для прийняття рішень щодо вдосконалення освітнього процесу, робочих програм і методик викладання;
- формувальна – забезпечує постійний конструктивний зворотний зв'язок під час навчання («оцінювання для навчання») і сприяє формуванню компетентностей у процесі, а не лише їх констатації наприкінці [7].

Реалізація функцій оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти залежить від дотримання основних принципів перевірки навчально-пізнавальної діяльності та оцінки знань, умінь і навичок студентів, а саме:

індивідуальність – передбачає здійснення перевірки й оцінки знань, умінь і навичок з урахуванням стилю та форм навчання кожного здобувача освіти. Викладач прагне дати глибоку й справедливу оцінку успіхів кожної особи, а не групи в цілому;

систематичність та регулярність – передбачає плановий, безперервний і послідовний контроль у нерозривному зв'язку з освітнім процесом. Перевірка здійснюється не епізодично, а постійно, з поступовим ускладненням завдань, змісту та методики;

дієвість – означає, що перевірка та оцінка знань мають не лише фіксувати рівень засвоєння матеріалу, а й стимулювати здобувачів освіти та викладачів до подальших зусиль і досягнення нових успіхів;

диференціація – полягає у врахуванні кількісних і якісних показників знань, умінь і навичок кожного студента та відповідній диференційованій оцінці;

об'єктивність – вимагає, щоб кожна оцінка відповідала реальному рівню засвоєних знань, умінь і навичок. У протилежному випадку оцінка втрачає педагогічне значення та може завдати шкоди освітньому процесу;

всеосяжність – передбачає всебічність, тематичну повноту та комплексність контролю;

урізноманітнення – вимагає використання різних видів і форм контролю;

єдність вимог – передбачає однаковий підхід до оцінювання однакового рівня знань, умінь і навичок усіма викладачами;

гуманність та гласність – орієнтує на поважне ставлення до студента, створення позитивного емоційного клімату та відкритість критеріїв і результатів оцінювання. [27, с.63-64].

Під час оцінювання знань студентів педагог повинен враховувати комплекс різноманітних факторів, які визначають якість, глибину та зрілість засвоєного матеріалу.

Усі ці фактори можна умовно об'єднати в три ключові блоки:

- засвоєння змісту інформації – оцінюється, наскільки студент опанував теоретичний матеріал (поняття, категорії, принципи, гіпотези, закономірності, теорії). Важливо перевіряти не лише запам'ятовування, а й уміння систематизувати, класифікувати, узагальнювати, аналізувати та синтезувати інформацію;

- методологічна культура наукового мислення – один із найважливіших показників якості вищої освіти. Цей блок передбачає оцінку володіння студентом методами і принципами наукового пізнання. Зокрема, перевіряється: здатність будувати логічно послідовну аргументацію та уникати логічних помилок; уміння формулювати чіткі, обґрунтовані та доказові висновки; навички роботи з емпіричними даними (збір, аналіз, інтерпретація, узагальнення); розуміння специфіки наукових методів (аналіз, синтез, моделювання, порівняння, абстрагування тощо); здатність критично оцінювати джерела інформації, виявляти суперечності та альтернативні підходи; уміння застосовувати методологічні принципи у вирішенні наукових і практичних завдань. Методологічна культура свідчить про те, чи здатен студент не лише відтворювати готові знання, а й самостійно вести науковий пошук, критично осмислювати інформацію, генерувати нові знання та знаходити ефективні рішення в проблемних ситуаціях; практична спрямованість і творчий потенціал знань – з'ясовується, наскільки отримані знання будуть корисними в майбутній професійній діяльності. Особлива увага приділяється тому, чи обмежується знання студента репродуктивним рівнем, чи він здатний самостійно реконструювати наукові факти, творчо застосовувати їх у нестандартних і непередбачуваних ситуаціях. [54, С.66].

Аналіз наукових досліджень дозволяє сформулювати основні вимоги до ефективного здійснення формувального оцінювання:

1. Планування цілей і результатів навчання. Завдання для оцінювання мають чітко відповідати змісту та цілям навчальної дисципліни, а їх форма – бути зрозумілою та доступною для студентів. Лише за таких умов можливо виявити прогалини в засвоєнні матеріалу та з'ясувати їх причини.

2. Неперервність оцінювання. Оскільки процес навчання є неперервним, оцінювання також має здійснюватися систематично, а не лише наприкінці вивчення теми. Під час формувального оцінювання фіксується індивідуальний прогрес студента, а результати порівнюються з його попередніми досягненнями, а не із середньостатистичними показниками. Неперервність можна забезпечити, зокрема, через короткі опитування на початку, в процесі або в кінці заняття.

3. Оперативність зворотного зв'язку. Результати оцінювання мають бути доступними для викладача та студента якомога швидше. Негайний зворотний зв'язок суттєво знижує ймовірність закріплення хибних знань.

4. Оцінювання не лише результату, а й процесу. Важливо аналізувати не тільки кінцевий результат навчальної діяльності, а й шлях його досягнення, логіку міркувань студента. Це дає можливість виявити хибні уявлення, випадкові відповіді та скоригувати подальше навчання [16, с.289].

Однією з провідних тенденцій сучасної вищої освіти є перехід від оцінювання результату до оцінювання процесу навчання. Цей підхід передбачає систематичне застосування формувального оцінювання, самооцінювання та взаємооцінювання.

Такий спосіб оцінювання сприяє підтриманню навчальної мотивації, розвитку культури партнерства між викладачем і здобувачем освіти, а також створенню атмосфери довіри та відкритості. [5].

На практиці модульно-рейтингова система працює таким чином: студенти опрацьовують певний обсяг матеріалу (модуль), після чого проходять контрольне оцінювання у формі тесту, контрольної роботи, лабораторно-практичного заняття, індивідуального науково-дослідного завдання тощо. Кожен вид контролю оцінюється певною кількістю балів, а загальна сума балів за всі модулі формує підсумкову оцінку за 100-бальною шкалою. Таким чином, навіть за умови багаторазового контролю протягом вивчення дисципліни, оцінювання за своєю суттю залишається переважно підсумковим.

Будь-яке оцінювання повинно мати чітку освітню мету та надавати інформацію для подальших дій. Якщо така інформація не використовується для корекції освітнього процесу, оцінювання втрачає сенс.

Сучасна модульно-рейтингова система оцінювання в Україні, на жаль, здебільшого виконує лише одну функцію – визначає рівень засвоєння матеріалу для переведення на наступний курс, допуску до державного іспиту та отримання диплома. Водночас дидактика наголошує на необхідності зворотного зв'язку в навчанні. Він потрібен як викладачеві – для розуміння того, що саме не засвоєно та як скоригувати процес навчання, так і студенту – щоб знати, над чим ще потрібно працювати. Без оперативного зворотного зв'язку студент продовжує повторювати помилки, марнує час і закріплює неправильні знання. Саме тому особливого значення набуває формувальне оцінювання.

В Україні модульно-рейтингова система оцінювання застосовується в усіх закладах вищої освіти. Вона передбачає накопичення балів студентами протягом семестру через поточний і підсумковий контроль. Єдиних нормативно-правових документів, які б регулювали цю систему на державному рівні, не існує. Питання вирішується кожним закладом вищої освіти індивідуально шляхом розроблення власних положень [61].

Отже, сьогодні навички формувального оцінювання набувають дедалі більшої затребуваності не лише під час навчання в закладі освіти, а й за його межами – у професійній діяльності та процесі навчання впродовж усього життя.

Концепція «навчання для навчання» передбачає формування в здобувачів вищої освіти здатності самостійно визначати цілі, коригувати стратегію індивідуальної освітньої траєкторії, об'єктивно оцінювати результати власної роботи та роботи однокурсників. Саме формувальне оцінювання відіграє в цьому процесі ключову роль, виконуючи низку важливих функцій: контролюючу, навчальну, діагностико-коригувальну, стимулювально-мотиваційну, розвивальну, виховну, орієнтувальну, прогностичну, управлінську та, власне, формувальну.

Завдяки систематичному використанню формувального оцінювання студенти розвивають критичне мислення, уміння рефлексувати, самостійно ставити цілі, планувати своє навчання та нести відповідальність за власні дії й результати. Унаслідок цього навчання перетворюється з пасивного засвоєння інформації на осмислений, особистісно-орієнтований і високомотивований процес, що сприяє глибокому засвоєнню матеріалу та формуванню ключових компетентностей, необхідних для успішної професійної діяльності в сучасному динамічному світі.

1.2. Еволюція підходів до оцінювання навчальних досягнень у сучасній педагогічній теорії і практиці

Еволюція підходів до оцінювання навчальних досягнень є одним із яскравих відображень змін, що відбулися в педагогічній теорії та освітній практиці протягом XX–XXI століть. Перехід від традиційної парадигми

освіти, орієнтованої на засвоєння статичних знань, умінь і навичок, до сучасної компетентнісної, особистісно орієнтованої та гуманістичної моделі зумовив радикальну трансформацію ролі, функцій і технологій оцінювання.

Якщо раніше оцінювання виконувало переважно контролюючу та селекційну функції, то сьогодні воно розглядається як невід'ємна складова освітнього процесу, важливий інструмент розвитку особистості, формування ключових компетентностей та забезпечення якісної взаємодії в навчанні. Вивчення трансформації підходів до оцінювання дає змогу не лише простежити логіку розвитку педагогічної думки, а й глибше зрозуміти сучасні перспективи реформування освіти в Україні та світі, зокрема в контексті реалізації концепції Нової української школи та Болонського процесу у вищій освіті.

Питання оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти тривалий час залишається одним із пріоритетних напрямів вітчизняних і зарубіжних педагогічних досліджень. Різноманітні підходи до оцінювання знань студентів, їх теоретична розробка та практичне вдосконалення широко представлені у працях українських учених: Л. Артемчук, І. Булах, Т. Канівець, Г. Костюк, В. Кремень, І. Кулібаба, Л. Одерій, Є. Перовський, О. Барна, Б. Бович, В. Вембер, Г. Войтків, С. Волошинов, Л. Кабан, О. Крилова, О. Локшина, Н. Морзе, І. Сокол, Н. Софій, С. Тригуб, О. Щербак, а також зарубіжних авторів: Дж. Макміллан, К. Кетлін, П. Блек, Б. Белл, Б. Коуві, Ф. Перрену.

Сучасні інноваційні технології оцінювання знань, умінь і навичок у навчальній та науково-дослідній діяльності детально висвітлено у публікаціях В. Мадзігона, В. Бочарнікової, Т. Ільїної, М. Лещенко, С. Різниченко, О. Романовського, Л. Романишиної.

Аналіз застосування багатобальної (100-бальної) шкали оцінювання здійснили В. Беспалько, М. Єрецький, В. Козаков.

Проблематика моніторингу якості освіти знайшла відображення в роботах О. Байназарової, О. Локшиної, О. Ляшенко та А. Сбруєвої [24, 16, с.285].

Л. Кабан визначає оцінювання «як систематичний збір і тлумачення фактів, за якими йде судження про їх цінність і відповідне планування подальших дій» [16, с.285].

Дослідники розглядають питання оцінювання навчальних досягнень на різних рівнях – від закладів загальної середньої освіти до закладів вищої освіти. Історичний розвиток системи оцінювання, форми, види, критерії та методи оцінювання навчальних досягнень у шкільній практиці розкрито в працях О. Біляковської, Н. Дічек, С. Остапчук, С. Рукасової, В. Тригубенко та В. Яценко. Різні аспекти розвитку системи оцінювання та забезпечення якості вищої освіти проаналізовано у роботах В. Андрущенка, І. Беха та І. Волощука. Систему забезпечення якості вищої освіти в Україні ґрунтовно досліджували Я. Болюбаш, В. Грубінко, М. Степко та В. Шинкарук. Механізми оцінювання якості вищої освіти, сучасні підходи, критерії, показники, а також світовий, європейський і національний досвід у цій сфері детально розглянуті в працях О. Воробйової, М. Дебич, В. Лугового, О. Оржель, О. Слюсаренко, Ж. Таланової та К. Трими. [27].

Питання оцінювання та забезпечення якості вищої освіти активно аналізуються також зарубіжними науковцями, зокрема П. Еуеллом (Р. Ewell), Т. Каммінгом (Т. Cumming), П. Маліновські (Р. Malinowski), Д. Р. Седлером (D. R. Sadler), Б. Уілбрінком (B. Wilbrink), П. Фіетропаоло (Р. Fietropaolo) та багатьма іншими дослідниками.

Значна увага формувальному оцінюванню приділяється й в українських наукових дослідженнях (О. Барна, В. Вембер, Н. Морзе, М. Вашуленко, Г. Генсерук, О. Онопрієнко та ін.). У цьому контексті «оцінювання» розглядається як важлива стратегія та невід’ємна складова освітнього процесу в умовах реалізації концепції Нової української школи.

Формувальне оцінювання – це інтерактивний процес, спрямований на постійне відстеження прогресу здобувачів освіти, надання їм якісного зворотного зв'язку та оперативну корекцію навчання в режимі реального часу. На відміну від підсумкового, воно допомагає студентам самостійно аналізувати свої успіхи й труднощі, розвивати критичне мислення, рефлексію та навчальну автономію.

Історично концепція формувального оцінювання виникла у 1967 році завдяки Майклу Скрайвену, який чітко розмежував формувальне (для покращення навчання) та підсумкове (для констатації результатів) оцінювання. Ідею подальшого розвитку отримала завдяки працям Б. Блума, Л. Аллал, Л. Лопес. Класичне сучасне визначення сформулювали Пол Блек і Ділан Вільям: це «усі ті дії педагога та здобувачів освіти, які генерують інформацію, що використовується як зворотний зв'язок для покращення викладання та навчання» [15].

Ключовими особливостями формувального оцінювання є: суб'єкт-суб'єктна взаємодія між педагогом і здобувачем освіти; постійний зворотний зв'язок і оперативна корекція; активна участь здобувача освіти в оцінюванні власного прогресу; орієнтація на розвиток особистості, мотивації та ключових компетентностей, а не лише на контроль знань.

Таким чином, формувальне оцінювання перетворює оцінку з інструменту контролю на дієвий засіб підтримки та вдосконалення освітнього процесу, сприяючи становленню активної, рефлексивної та самостійної особистості [16, с.287].

Таким чином, наведений огляд наукових праць свідчить про значну глибину та актуальність досліджуваної проблематики як в Україні, так і за кордоном, а також створює теоретичний фундамент для подальшого розвитку сучасних форм і методів оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти [24].

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту», якість вищої освіти визначається як сукупність якостей особи з вищою освітою, що

відображає її професійну компетентність, ціннісні орієнтації, соціальну спрямованість і зумовлює здатність задовольняти як власні духовні й матеріальні потреби, так і потреби суспільства.

Якість освітньої діяльності - це сукупність характеристик системи вищої освіти та її складових, яка визначає здатність задовольняти встановлені та прогнозовані потреби окремої особи та суспільства [46].

В умовах глобалізації та економіки, що ґрунтується на знаннях, якість вищої освіти все більше розглядається як стратегічно важлива для національного економічного розвитку та конкурентоспроможності. Високоякісна та відповідна вища освіта надає студентам знання, навички та основні компетентності, які вони можуть використовувати, щоб досягти успіху після закінчення навчання. Поєднання освітніх та цифрових технологій є природним та невід'ємним фактором сучасного навчання, тому необхідно враховувати ці аспекти у контексті розвитку сучасних концепцій розвитку освіти [30, с.51].

Науковці та освітні політики вважають, що забезпечення якості вищої освіти вимагає створення належних умов для особистісного та професійного розвитку студента, успішного досягнення ним освітніх цілей і запланованих результатів. Відповідно, місія сучасного закладу вищої освіти полягає у створенні сприятливого освітнього середовища, що спонукає студента до самостійної навчально-пізнавальної, науково-дослідної, професійної та практичної діяльності.

Оцінювання є невід'ємною складовою процесу навчання, визначення його результатів та удосконалення організації освітнього процесу. Об'єктом оцінювання, ключовими ознаками якого є об'єктивність і надійність, виступає рівень засвоєння студентами певного змісту навчання.

В історії педагогічної думки існували різні концепції змісту освіти, пов'язані як із загальним цивілізаційним розвитком, так і з поглядами видатних філософів, психологів і педагогів. Представники теорії формальної освіти (Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо, Й.-Г. Песталоцці,

Й.-Ф. Гербарт, І. Кант та ін.) вважали головним завданням освіти розвиток розумових сил, логічного мислення, уяви, пам'яті та інтелекту. Натомість прихильники теорії матеріальної освіти, засновником якої був Г. Спенсер, наголошували на здобутті прикладних знань, у процесі засвоєння яких відбувається розвиток мислення й розумових здібностей.

Сучасне розуміння змісту освіти передбачає систему наукових знань, практичних умінь і навичок, засвоєння яких закладає основу для розвитку та самореалізації особистості. На формування змісту освіти впливають об'єктивні чинники (запити суспільства, розвиток науки і техніки) та суб'єктивні чинники (політичні пріоритети, методологічні позиції вчених тощо).

Реорганізація змісту освіти в руслі сучасних реформ спрямована на осучаснення навчального матеріалу, адаптацію молоді до самостійного життя, максимальне використання її потенціалу для професійної та особистісної самореалізації. Сьогодні освітній процес у закладах вищої освіти акцентує увагу на збільшенні частки самостійного здобуття знань, аналізі та застосуванні інформації, набутті досвіду творчої діяльності, а також на досягненні конкретних навчальних цілей певного рівня та профілю підготовки.

Таким чином, оцінювання у вищій освіті є засобом вимірювання рівня засвоєння студентами змісту освіти та їхніх навчальних досягнень. Прагнення до постійного вдосконалення освітнього процесу спонукає дослідників до подальшого вивчення проблеми оцінювання [1, С.69-70].

У сучасній вищій освіті широко поширена практика використання дескрипторів і навчальних досягнень студентів як критеріїв визначення кількісних показників їхніх академічних здобутків, а також інших пріоритетів оцінювання.

Процес оцінювання забезпечує отримання даних, які дозволяють робити висновки щодо організації освітнього процесу та його результатів.

Для оцінювання використовуються завдання різноманітних форм і форматів. Найпоширенішими є: опитування за переліком питань, тести з вибором відповідей, звіти про проєкти, есе, курсові роботи, семінарські презентації, творчі проєкти тощо. Підсумкова успішність з навчальної дисципліни традиційно визначається оцінкою за певною шкалою, яка може встановлюватися як самим закладом вищої освіти, так і на національному рівні.

У разі розбіжностей у шкалах оцінювання між різними закладами для конвертування результатів навчання (наприклад, під час переведення студента) застосовуються таблиці еквівалентності. Яскравим прикладом такої системи є Європейська кредитно-трансферна та накопичувальна система (ЄКТС), запровадження якої значно сприяло забезпеченню академічної мобільності студентів у межах Болонського процесу.

Д. Р. Седлер зазначає, що універсальних шкал зі стандартизованими одиницями вимірювання навчальних досягнень у вищій освіті не існує. Кожна система оцінювання складається з певного набору угод, правил і процедур отримання, інтерпретації та використання оцінок. Найчастіше застосовуються моделі, орієнтовані на норми або критерії. Орієнтація на норми має тривалу історію, оскільки дозволяє уникати розгляду академічних стандартів в абсолютному сенсі. Орієнтація на критерії є відносно новішою.

Основна ідея критеріального підходу полягає у виставленні оцінок відповідно до чітко визначених рівнів академічних досягнень за навчальним курсом, освітньою програмою чи кваліфікаційним рівнем [24, С.71].

Таким чином, навчальні досягнення студентів оцінюються відповідно до чітко визначених фіксованих критеріїв і контрольних показників, встановлених для кожної складової навчального курсу, освітньої програми чи рівня освіти.

У сучасній педагогічній практиці студентів ознайомлюють із критеріями оцінювання на початку вивчення навчальної дисципліни. Це робить їх активними учасниками освітнього процесу, дає змогу ефективніше планувати власну навчальну діяльність, самостійно відстежувати та оцінювати її результати. Крім того, чітке визначення критеріїв підвищує прозорість оцінювання, сприяє кращому розумінню студентами підстав для виставлення оцінок, посилює ефективність зворотного зв'язку та об'єктивність оцінювання якості їхньої навчальної роботи.

Діагностична функція оцінювання у вищій освіті дозволяє удосконалювати освітній процес, його структуру та етапи, наближати його до запланованих цілей, а також приймати обґрунтовані рішення щодо підвищення якості навчання. Фактично йдеться про забезпечення оперативного зворотного зв'язку, який є основою для аналізу стану освітнього процесу та визначення напрямів його вдосконалення.

Дослідження свідчить, що в усіх країнах-членах Європейського Союзу закони про вищу освіту та спеціальні нормативні акти щодо забезпечення якості освіти чітко визначають рамки та роль внутрішнього забезпечення якості, а також його співвідношення із зовнішнім контролем якості вищої освіти.

Відповідно заклади вищої освіти активно працюють над удосконаленням процедур оцінювання, посиленням його значущості та забезпеченням сучасних стандартів академічних досягнень [24, С.72].

Проблема вимірювання та оцінювання результатів навчання є однією з найактуальніших у сучасній педагогічній теорії та практиці. Її вирішення дає змогу визначати ефективність змісту, методів, форм організації навчання та системи управління освітою.

Об'єктивні, теоретично обґрунтовані вимірювання та оцінювання результатів навчання надають педагогам і керівникам закладів освіти достовірну інформацію про хід педагогічного процесу, навчальні

досягнення кожного здобувача освіти, а також дозволяють виявити вплив різних факторів на результати навчання. Саме тому передові системи освіти у світі спираються на надійні системи оцінювання.

Кардинальні зміни в контрольно-оцінювальній діяльності розпочалися в зарубіжних системах освіти ще в середині XX століття. У період науково-технічної революції кінця XX – початку XXI століття відбулася диверсифікація освіти, зумовлена розширенням її змісту. Це спричинило впровадження нових методів і технологій навчання, пов'язаних з інформатизацією, індивідуалізацією освітнього процесу, варіативністю програм та індивідуальних курсів. Інтенсифікація реформування освіти на всіх рівнях вимагала розвитку нових механізмів управління, заснованих на об'єктивних і надійних даних педагогічних вимірювань. У контексті інтернаціоналізації освіти та створення єдиного освітнього простору особливої актуальності набули єдині підходи до оцінювання результатів навчання.

Принципова відмінність між традиційною системою оцінювання знань та педагогічними вимірюваннями полягає в тому, що традиційне оцінювання зосереджується на якісній характеристиці навчальних досягнень у процесі взаємодії педагога зі студентами, тоді як педагогічні вимірювання передбачають отримання кількісних показників результатів навчання за допомогою спеціальних вимірювальних інструментів і програмних засобів.

Перевагами традиційних методів є розвиток комунікативних здібностей здобувачів освіти, простота застосування та оперативність отримання результату. Водночас вони мають суттєві недоліки:

- прояв суб'єктивізму з боку педагогів;
- несумісність із сучасними напрямками модернізації освіти та компетентнісним підходом;
- неможливість точного визначення рівня досягнень через латентний характер підготовленості;

- відсутність єдиних шкал і критеріїв оцінювання;
- слабе методичне забезпечення самооцінювання та самокорекції.

На відміну від традиційних, сучасні технології оцінювання якості освітніх досягнень базуються на кваліметричному (кількісному) підході, метою якого є отримання числових еквівалентів вимірюваних параметрів. Як об'єкти дослідження розглядаються два латентні параметри: складність завдань і рівень предметної (або міжпредметної) підготовки здобувача освіти.

У сфері кількісного вимірювання результатів навчання зарубіжні та вітчизняні вчені досягли значних успіхів, запровадивши нові напрями контрольно-оцінювальної діяльності, які довели свою ефективність на ключовій стадії «школа – заклад вищої освіти» [11].

Оцінюючи результати навчання здобувачів освіти, викладач повинен дотримуватися таких основних вимог:

- індивідуальний підхід – врахування рівня знань, старання, попередніх досягнень та індивідуальних можливостей кожного студента;
- періодичність перевірки – систематичний контроль, який дозволяє отримати достовірну інформацію про навчальні досягнення та своєчасно виявити прогалини в знаннях;
- точність і об'єктивність – оцінка має бути справедливою, обґрунтованою та позбавленою суб'єктивних суджень;
- чітко визначені критерії оцінювання, які застосовуються однаково до всіх здобувачів освіти;
- диференційований характер контролю;
- різноманітність видів, методів і форм оцінювання;
- повнота контролю – перевірка засвоєння всього навчального матеріалу теми, а не лише окремих її частин;
- обґрунтування виставленої оцінки;
- доведення оцінки та її аргументації до відома студента;
- етичне ставлення до здобувача освіти.

Окрім цього, оцінюючи ступінь засвоєння знань, викладач має визначати рівень їх засвоєння:

- репродуктивний рівень – студент запам'ятав матеріал і може відтворити його по пам'яті;
- реконструктивний рівень – студент може застосувати отримані знання у знайомих ситуаціях за встановленим алгоритмом;
- творчий рівень – студент здатний використовувати знання у нових, нестандартних ситуаціях, творчо застосовувати їх для вирішення проблем [21].

Здійснюючи навчальну діяльність, студент повинен чітко розуміти, що саме потрібно виконати, як це робити, якими способами досягти поставленої мети, для чого виконується кожна навчальна дія, а також постійно контролювати, чи правильно він діє.

Рівні сформованості компетентностей дають можливість, з одного боку, організувати освітній процес відповідно до вимог професійної підготовки та індивідуальних особливостей студентів, а з іншого – забезпечити таку організацію діяльності, щоб студент отримав відповіді на ключові питання: як виконувати завдання, для чого це потрібно і чи робить він усе правильно.

Знання рівнів сформованості компетентностей дозволяє забезпечити ефективний зворотний зв'язок, здійснювати покроковий контроль, своєчасно виявляти етапи, на яких виникає нерозуміння матеріалу, та вживати необхідних педагогічних заходів для його усунення.

Рівень сформованості компетентностей є інтегративним показником навчальної діяльності студента. Він розглядається як складне особистісне утворення, що характеризується усвідомленим застосуванням професійних знань, умінь і навичок для розв'язання професійних і загальнопізнавальних завдань, ефективної комунікації, а також наявністю досвіду професійно орієнтованої діяльності та вмінь використовувати інформаційні технології.

Головним оцінювальним орієнтиром підготовки майбутнього фахівця є його особистісний розвиток і конкретні результати навчальної діяльності. Вони мають забезпечувати поступовий перехід студента від початкового (фіксованого) рівня на початку вивчення блоку дисциплін до вищого і максимально можливого. У зв'язку з цим одним із важливих завдань викладача є розробка чітких критеріїв та рівнів сформованості компетентностей студентів [10, с.191].

Рівні, показники та критерії сформованості компетентностей здобувачів вищої освіти вже тривалий час перебувають у центрі уваги вітчизняних і зарубіжних педагогічних досліджень. Незважаючи на значний обсяг наукових праць, присвячених методологічним основам, моделям і інструментам оцінювання компетентностей, проблема їх практичного застосування залишається остаточно невирішеною. Відсутність єдиної концептуальної позиції щодо рівнів, показників і критеріїв оцінювання призводить до неоднозначності в освітній практиці, ускладнює об'єктивне вимірювання результатів навчання та перешкоджає ефективній реалізації компетентнісного підходу у вищій школі.

Важливим є чітке розуміння змісту ключового поняття «рівень сформованості компетентності». Сучасні дослідники розглядають компетентність як складне інтегральне особистісне утворення, що поєднує когнітивний (знання), функціональний (уміння та навички), особистісний (ціннісні орієнтації та мотивація) і діяльнісний (досвід успішного застосування) компоненти. Компетентність формується поступово в процесі систематичної навчальної, практичної та науково-дослідної діяльності студента.

Рівень сформованості компетентності – це динамічна характеристика, яка відображає ступінь готовності здобувача вищої освіти до самостійного виконання професійних функцій, розв'язання проблемних ситуацій, прийняття обґрунтованих рішень в умовах невизначеності та постійного професійного розвитку.

У сучасній педагогічній практиці найпоширенішою є чотирирівнева модель сформованості компетентностей:

Репродуктивний (базовий) – студент володіє основними теоретичними знаннями і застосовує їх у знайомих стандартних ситуаціях, відтворює інформацію за зразком, виконує типові завдання за інструкцією. Характеризується низькою самостійністю та поверхневою рефлексією.

Продуктивний (прикладний) – студент застосовує знання в стандартних і частково змінених ситуаціях, аналізує проблеми, обирає методи розв’язання та обґрунтовує свої дії. Формується прикладна компетентність для роботи в знайомих професійних умовах.

Творчий (інноваційний) – студент демонструє високий рівень самостійності та креативності, самостійно формулює проблеми, пропонує нестандартні рішення, поєднує знання з різних галузей і працює в умовах невизначеності. Характеризується оригінальністю підходів і глибокою рефлексією.

Експертний (високий) – найвищий рівень, на якому студент діє як фахівець високої кваліфікації: розв’язує складні комплексні проблеми, генерує нові підходи, оцінює ризики та соціальні наслідки рішень, проявляє лідерські якості та здатність навчати інших.

Чітке розмежування рівнів дозволяє викладачам об’єктивно відстежувати динаміку розвитку компетентностей, створювати диференційовані завдання, використовувати рубрики оцінювання та забезпечувати індивідуальний підхід до кожного студента. Такий багаторівневий підхід сприяє переходу від традиційного оцінювання обсягу знань до сучасного компетентісно орієнтованого оцінювання, яке враховує якість застосування знань і умінь у реальній або модельованій професійній діяльності.

Сучасне оцінювання у вищій освіті зазнає глибокої трансформації під впливом глобалізації, цифровізації та розвитку економіки. Воно переходить від традиційного контролю до стратегічного, критеріально-

орієнтованого інструменту забезпечення якості освіти. Основними тенденціями є кваліметричний підхід, використання чітких дескрипторів, впровадження європейських стандартів (ЄКТС) та орієнтація на різні рівні засвоєння знань.

1.3. Класифікація сучасних форм і методів оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Останнім часом проблема оцінювання якості освіти перебуває в центрі уваги педагогічної спільноти – від закладів загальної середньої освіти до закладів вищої освіти. Однак обсяг засвоєних знань, який раніше вважався головним мірилом якості освіти, сьогодні вже не є її основним критерієм.

Організація освітнього процесу орієнтується на концепцію «навчання протягом життя» та на здатність людини адаптувати отримані знання, уміння й навички до реальних умов професійної та соціальної діяльності [20].

Контроль у вищій школі – це спосіб виявлення та оцінювання результатів спільної діяльності здобувача освіти і викладача.

Головною функцією контролю є забезпечення зворотного зв'язку, завдяки якому визначається ступінь відповідності досягнутих результатів поставленим цілям і запланованим завданням. Контроль завжди пов'язаний з оцінюванням реалізації намічених цілей.

Основні завдання контролю якості підготовки фахівців:

- визначення рівня розвитку компетентностей студента;
- виявлення, перевірка та оцінювання обсягу, глибини й якості засвоєних знань, умінь і навичок на всіх етапах навчання;

- оцінювання відповідності змісту, форм, методів і засобів навчання меті підготовки фахівців;
- стимулювання систематичної самостійної роботи та пізнавальної активності студентів;
- виявлення і розвиток творчих здібностей, підвищення мотивації до навчання;
- оцінювання ефективності самостійної та індивідуальної роботи, уміння працювати з навчальною, довідковою та методичною літературою;
- розроблення заходів щодо підвищення якості навчання через впровадження інноваційних технологій;
- атестація здобувачів освіти – перевірка відповідності рівня підготовки нормативним вимогам, присудження ступеня, присвоєння кваліфікації та видача диплома;
- внесення змін до освітніх програм.

Для об'єктивного та дієвого контролю необхідна чітко визначена норма, яка встановлює критерії успішності навчальної діяльності та очікувані результати.

Операційною формою контролю є перевірка – порівняння досягнутих результатів із заданими нормами. Процес порівняння називається оцінюванням, а його зафіксований результат (у балах, цифрах чи словесній формі) - оцінкою.

Оцінка виконує дві ключові психологічні функції: стимулювальну та орієнтувальну. Стимулювальна функція особливо важлива, оскільки вона впливає на афективно-вольову сферу особистості, сприяє підвищенню пізнавальної активності та виконує виховну роль.

При оцінюванні важливо уникати типових помилок, таких як:

- помилка великодушності (невиправдано завищені оцінки);
- екстраполяція (орієнтація на попередні оцінки, а не на поточні результати);

- ефект ореолу (упереджене ставлення через симпатію чи антипатію);
- контраст (оцінка залежно від порівняння з іншими студентами);
- центризм (ухиляння від крайніх оцінок);
- логічна помилка (врахування ставлення студента до викладача замість реальних знань).

У оцінювальній діяльності необхідно обов'язково враховувати інтереси студента. Кожну оцінку слід обґрунтовувати, аргументувати та пояснювати. У разі низької оцінки потрібно надавати конкретні рекомендації щодо її покращення.

Сучасна гуманістична педагогічна парадигма вимагає від викладача коректності, поваги до гідності студента незалежно від його результатів. Суб'єктивізм, несправедливість, грубість чи перенесення оцінки знань на особистість студента є неприпустимими.

Загалом контроль – це сукупність цілеспрямованих дій, спрямованих на отримання достовірної інформації про рівень опанування програмного матеріалу, теоретичних і практичних знань, умінь та навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності. Ефективний контроль не лише фіксує результати, а й мотивує, розвиває та спрямовує студента до постійного самовдосконалення, забезпечуючи якісну підготовку конкурентоспроможних фахівців [26, с.61-62].

Форми оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти в Україні визначаються основоположними нормативно-правовими актами, насамперед Законами України «Про освіту» [47] та «Про вищу освіту» [46], стандартами вищої освіти, а також внутрішнім Положенням про систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти конкретного закладу вищої освіти [38]. Це Положення розробляється з урахуванням специфіки діяльності закладу вищої освіти, затверджується вченою радою та має чітко відповідати вимогами Болонського процесу та Європейської кредитно-трансферної системи.

У Болонській декларації було запропоновано ключові інструменти гармонізації освітніх систем різних країн: циклову систему організації освіти, додаток до диплома та Європейську кредитно-трансферну та накопичувальну систему (ЄКТС).

Наявність в освітніх програмах європейських країн приблизно однакових порівняльних характеристик – обсягу навчальної діяльності (тривалості в роках), вимог до рівня компетентностей випускників (знань, умінь, навичок і здатностей), а також основних результатів навчання у предметній галузі (гармонізацію галузей освіти забезпечує Міжнародна стандартна класифікація освіти) – уможливорює коректне порівняння як самих освітніх програм, так і академічних кваліфікацій, отриманих після їх успішного завершення, у різних країнах та освітніх системах [50].

Європейська кредитно-трансферна та накопичувальна система (ЄКТС) – це система, яка дозволяє кількісно оцінити (у кредитах) обсяг навчальних програм, окремих дисциплін та навчальне навантаження студента.

ЄКТС забезпечує єдину міждержавну та міжуніверситетську процедуру оцінювання результатів навчання, дає можливість вимірювати й порівнювати навчальні досягнення студентів, а також сприяє академічному визнанню та зарахуванню результатів навчання в різних закладах вищої освіти.

Суть системи полягає в тому, що за успішне складання заліків та іспитів студент отримує не лише оцінку, а й певну кількість кредитів ЄКТС. Таким чином, у разі переведення до іншого закладу вищої освіти дисципліни, які співпадають за назвою, змістом і кількістю кредитів, можуть бути перезараховані, тобто студенту не потрібно вивчати їх повторно.

Систему запроваджено у 1989 році в рамках програми Європейського Союзу «Еразмус» як механізм перезарахування кредитів, отриманих студентами під час навчання за кордоном. Сьогодні ЄКТС

використовується також для накопичення кредитів, отримання відповідної кваліфікації (фаховий молодший бакалавр, молодший бакалавр, бакалавр, магістр тощо), формування та оцінки навчального навантаження студента, переведення до іншого закладу чи на іншу спеціальність, а також для поновлення навчання [60].

Головною метою системи оцінювання є створення умов для об'єктивного, прозорого та справедливого визначення рівня компетентностей студентів. Система має накопичувальний характер, що стимулює систематичну роботу студентів упродовж семестру, а не лише підготовку до екзамену.

Крім того, вона забезпечує прозорість критеріїв оцінювання та їхню сумісність із європейськими стандартами. Це сприяє академічній мобільності студентів, визнанню отриманих кредитів за кордоном та успішній інтеграції української вищої освіти в Європейський простір вищої освіти.

Види контролю значною мірою залежать від способу організації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти та від того, яким чином викладач отримує інформацію про їхні навчальні досягнення. У дидактиці відсутня єдина загальноприйнята класифікація форм і видів контролю.

Таблиця 1.3.1.

Класифікація форм контролю навчальних досягнень

Контроль навчальних досягнень		
Форми		Види
за способом організації	за способом одержання інформації	попередній поточний періодичний підсумковий
індивідуальна	усна	
диференційована	письмова	
групова	експериментальна	
фронтальна	комп'ютерна	

Залежно від дидактичної мети, етапу навчання та завдань педагогічного процесу у вищій школі застосовують різні види контролю за навчанням.

Основні з них: діагностичний (попередній), поточний, повторний, періодичний, тематичний (рубіжний) та підсумковий. Кожен вид виконує свою функцію, допомагає оптимізувати освітній процес, вчасно коригувати траєкторію навчання, розвивати у студентів відповідальність, самостійність і глибоке розуміння матеріалу.

Діагностичний (попередній) контроль спрямований на визначення початкового рівня підготовленості студентів з конкретної дисципліни або проблематики. Він є важливою передумовою ефективного планування освітнього процесу. Викладач отримує об'єктивну картину наявних знань, умінь і компетентностей, щоб правильно обрати рівень складності матеріалу, методи викладання та необхідну підтримку. Основною формою такого контролю є вхідний контроль на першому курсі, який дозволяє порівняти реальні знання студентів з результатами вступних іспитів. Крім того, попередній контроль у формі перевірки залишкових знань проводять через певний час після завершення дисципліни. Це дає змогу оцінити міцність засвоєного матеріалу та готовність студентів до вивчення наступних, пов'язаних дисциплін.

Поточний контроль здійснюється систематично під час вивчення теми чи розділу. Він є основою оперативного управління освітнім процесом, оскільки без надійних даних поточного контролю неможливо ефективно керувати навчанням.

Головні завдання поточного контролю полягають у тому, щоб виявити обсяг, глибину та якість засвоєння матеріалу, вчасно помітити прогалини в знаннях і намітити шляхи їх усунення, оцінити ставлення студентів до навчання, рівень відповідальності та мотивацію, розвивати навички самостійної роботи, а також стимулювати пізнавальний інтерес і активність.

Поточний контроль – це не просто перевірка, а продовження освітнього процесу. Він привчає студентів працювати систематично з першого дня семестру, а не лише перед іспитом. Водночас він є важливим індикатором ефективності роботи самого викладача та всього педагогічного колективу.

Повторний контроль допомагає закріплювати матеріал і переводити знання з короткотермінової пам'яті в довготривалу. Він особливо ефективний для формування стійких умінь і навичок. Повторення з елементами контролю значно підвищує якість запам'ятовування та розуміння.

Періодичний контроль перевіряє, яким обсягом знань студент володіє з певних блоків програми на конкретному етапі.

Тематичний (рубіжний) контроль зосереджується на окремому розділі чи темі. Він показує не лише рівень знань, а й пізнавальні, методичні, психологічні та організаційні якості здобувачів.

Завдання тематичного контролю – оперативно сигналізувати про проблеми в навчанні, щоб викладач міг вчасно внести корективи. Тематичний контроль може бути усним, письмовим, у формі контрольних робіт, індивідуальним або груповим. У сучасних умовах його часто проводять за допомогою цифрових платформ.

Підсумковий контроль проводиться наприкінці семестру або після завершення вивчення дисципліни. До нього належать семестрові, курсові, державні іспити та заліки. Основна мета – встановити реальний рівень засвоєння матеріалу за обсягом, глибиною, системністю та здатністю застосовувати знання на практиці. Підсумковий контроль найбільшою мірою виконує контролюючу функцію, але також реалізує навчальну (систематизація знань), розвивальну та виховну функції.

Самоконтроль – це здатність студента самостійно оцінювати якість своїх знань. У навчальних програмах та методичних посібниках обов'язково передбачають питання для самоконтролю, тестові завдання,

практичні приклади. Розвинений самоконтроль формує зрілу особистість, готову до постійного професійного самовдосконалення.

У вищій школі традиційно використовують такі методи перевірки знань: усна перевірка (класична форма бесіди, колоквіуми, відповіді біля дошки), письмова перевірка (ефективна для одночасної оцінки всієї групи - контрольні, реферати, есе), графічна перевірка (схеми, графіки, діаграми, креслення), практична перевірка (виконання лабораторних, клінічних, виробничих завдань) та тестова перевірка (швидко набирає популярності завдяки об'єктивності, швидкості обробки та можливості автоматизації).

Оцінка успішності ґрунтується на критеріях (параметрах, за якими оцінюють) та нормах (конкретних показниках). Оцінка включає бал (цифровий або буквений), оціночне судження (аналіз сильних і слабких сторін) та емоційне ставлення викладача. Рейтингова система оцінювання має значні переваги: вона робить контроль систематичним і прозорим, дає інтегральну оцінку результатів, поєднує кількісні та якісні показники, стимулює щоденну самостійну роботу, спрощує переведення оцінок у шкалу ECTS та розвиває навички самоконтролю.

Екзамени й заліки залишаються ключовими формами підсумкового контролю в українських закладах вищої освіти. Їх кількість визначається навчальними планами. Процес перевірки й оцінювання знань на екзаменах базується на принципах достатньої обґрунтованості, єдності вимог, гуманізму та доброзичливості. Викладач повинен бути тактовним, виявляти толерантність, увагу та співпереживання. Під час оцінювання враховують не лише обсяг знань, а й логіку мислення, вміння застосовувати теорію на практиці та систематичність роботи протягом семестру. Заліки виставляють переважно за результатами практичних і лабораторних робіт. Вони не повинні перетворюватися на спрощений екзамен, а додаткове усне опитування не є обов'язковим [26, с.64-67].

Студент вважається допущеним до семестрового контролю з конкретної дисципліни (семестрового іспиту, заліку), якщо він виконав усі види робіт, передбачені навчальним планом на семестр з цієї дисципліни.

Іспити складають студенти в період екзаменаційних сесій, передбачених навчальним планом вищої освіти може встановлювати студентам індивідуальні терміни здачі заліків і іспитів. При використанні модульного контролю іспити можуть не проводитися. Іспити проводяться відповідно до розкладу, який доводиться до відома викладачів і студентів не пізніше, ніж за місяць до початку сесії. Порядок і методика проведення заліків та іспитів визначаються закладом вищої освіти. Залежно від успішності студента протягом семестру викладачем може бути передбачено можливість «автоматичного» складання іспиту або заліку.

При цьому умови обмовляються викладачем на першому занятті з даного предмета. Питання до іспиту складаються в кількості не менше, ніж 50-70 на групу. Залежно від змісту і значущості навчальної дисципліни у фаховій підготовці спеціаліста іспит може включати теоретичні питання, практичні ситуації і задачі. При підготовці до іспиту викладач складає екзаменаційні білети (30 білетів на групу). Екзаменаційні білети затверджує завідувач кафедри. Зміст питань в екзаменаційному білеті повинен відбивати три рівні сформованості знань: репродуктивний, дійовий, творчий.

Викладачеві необхідно в ході проведення іспиту намагатися не допускати списування, взаємних консультацій студентів. Приймаючи іспит в усній формі, педагог повинен дотримуватися таких педагогічних прийомів і принципів як: добровільний початок іспиту (черговість складання іспиту визначається за бажанням студентів); гуманне та доброзичливе відношення до студентів; не переривати відповідь студента; кількість додаткових питань повинна визначатися їх доцільністю; додаткові питання не повинні бути провокаційними. Результати складання іспитів і диференційованих заліків оцінюються за 4-бальною шкалою

(«відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»), а заліків – за двобальною («зараховано», «не зараховано»).

Із впровадженням Болонських освітніх стандартів заклади вищої освіти використовують 100-бальну та літерну шкалу за системою «ECTS», які адаптовані до національної 4-бальної шкали. Оцінки вносяться викладачем в екзаменаційну відомість і залікову книжку. У випадку неявки студента на іспит або залік в екзаменаційній відомості (графа оцінок) записується – «не з'явився». Якщо студент пропустив багато занять, викладач повідомляє про це деканату, який у відомості робить запис: «Не допущений».

Загальні критерії оцінювання знань студентів на іспиті.

«Відмінно» – основні питання розкриті на високому теоретичному і практичному рівнях, студент без ускладнень орієнтується в матеріалі, повністю відповідає на додаткові запитання. Якість відповідей свідчить про вільне володіння матеріалом лекційних і практичних занять, а також про ознайомлення з додатковим матеріалом з навчальної дисципліни.

«Добре» – розкриті основні питання, а на додаткові студент повністю не відповідає. Якість відповідей виявляє вільне володіння лекційним і практичним матеріалом. Ознайомлення з додатковими джерелами не систематизовано.

«Задовільно» – студент володіє тільки загальним понятійним апаратом, він в цілому орієнтується в досліджуваному предметі, але при розкритті основних питань допускає суттєві помилки.

«Незадовільно» – студент робить принципові помилки у відповідях, важко даються обґрунтовані відповіді на всі основні питання викладача, не володіє основним понятійним апаратом.

Таблиця 1.3.2.

Таблиця відповідності шкал оцінювання

Оцінка за шкалою ЗВО (бали)	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Екзамен	Залік
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
65-73	D	задовільно	
60-64	E		
35-59	FX	незадовільно	не зараховано
0-34	F		

Повторна здача іспитів допускається не більше двох разів з кожної дисципліни: один раз викладачу, другий – комісії, що створюється деканом факультету. Студенти, що одержали під час сесії незадовільні оцінки і не склали іспит повторно комісії, призначеній деканом, відраховуються із закладу вищої освіти. Управління якістю підготовки фахівців значною мірою залежить від ефективної системи зворотного зв'язку на всіх основних етапах контролю: вхідному, поточному, проміжному, підсумковому та відстроченому (який ще називають контролем залишкових знань).

Викладач не може залишатися байдужим до того, наскільки добре засвоєний матеріал лекцій і практичних занять зберігся в пам'яті студентів. У цьому процесі його має цікавити не стільки сам факт проведення контрольного заходу, скільки об'єктивна оцінка власної педагогічної ефективності - наскільки вдалося сформувати у студентів міцні знання, уміння, навички та розвинути їхні творчі здібності. Саме тому контроль знань є не лише перевіркою студентів, а й важливим інструментом для викладача, який дозволяє удосконалювати форми, методи та засоби викладання, підвищувати свою педагогічну майстерність. Успішне виконання цих завдань безпосередньо впливає на загальний рівень якості вищої освіти. Через обмеженість часу на проведення контролю зручно та

ефективно використовувати тестові програми, які дозволяють швидко та об'єктивно перевіряти рівень знань студентів [25, с.118-119].

Тест – це науково обґрунтований метод вимірювання певних якостей і властивостей особистості. Залежно від предмета вимірювання розрізняють тести педагогічні, психологічні, соціологічні, соціально-психологічні, культурологічні та інші.

Процедура тестування починається з надання учасникам чіткої інструкції щодо виконання тесту. Після цього випробуваним пропонуються тестові завдання. Вони можуть бути зачитані вголос перед групою, роздані у вигляді брошури або, у разі комп'ютерного тестування, відображені на екрані дисплея.

Учасники тестування дають відповіді відповідно до інструкції – або на спеціальних бланках, або безпосередньо на дисплеї комп'ютера [10. с.199].

У науково-педагогічній літературі виділяють такі класифікації тестів:

- за метою, змістом і використанням в освітньому процесі: тести особистості, тести інтелекту, тести здібностей, тести досягнень;
- за процедурою створення: стандартизовані та нестандартизовані;
- за методологією інтерпретації результатів: нормативно-орієнтовані та критерійно-орієнтовані;
- за цілями використання: вхідні, поточні, підсумкові;
- за конструкцією: однорідні, наростаючі, адаптивні;
- за призначенням: гомогенні, гетерогенні, інтегративні, прогнозуючі, класифікуючі, контролюючі, навчальні;
- за способом надання: бланкові, предметні, апаратурні, практичні, комп'ютерні;
- за характером дій: вербальні та невербальні;
- за формою:
 - тести на впізнавання (вибір правильної відповіді з альтернатив);
 - тести на достовірність («так» – «ні», «вірно» – «невірно»);

- тести на доповнення (доповнення твердження текстом, формулою тощо);
- тести на відповідність (зіставлення понять, явищ, фактів);
- тести на послідовність (встановлення правильної послідовності дій або алгоритму);
- тести у формі ситуаційного завдання (пошук оптимального рішення професійної проблеми) [59, с.127].

Педагогічне тестування як метод контролю засвоєння студентами знань, умінь і навичок має низку важливих переваг порівняно з традиційними методами.

Основні переваги тестування:

- усунення суб'єктивного впливу викладача (особисті симпатії, настрої, упереджене ставлення);
- вища диференціація оцінки завдяки використанню детальніших шкал;
- оперативність проведення з великими групами студентів та швидка обробка результатів.

Особливо ефективним є онлайн-тестування, яке має значні додаткові переваги порівняно з паперовим форматом. Якщо при традиційному тестуванні обробка результатів відбувається вручну і вимагає багато часу, то онлайн-формат забезпечує миттєву автоматичну обробку результатів і виставлення оцінки. Крім того, воно дозволяє проводити тестування дистанційно, у зручний для студента час і з будь-якого місця.

Онлайн-тестування підтримує мультимедійні елементи (відео, аудіо, інтерактив), адаптивне тестування (автоматичний підбір рівня складності) та сучасні засоби захисту від порушень (відеопрокторинг, рандомізація питань). Також воно суттєво економить ресурси, оскільки не потребує друку бланків.

Популярними онлайн-платформами для тестування в Україні є:

- Moodle – найпоширеніша в закладах вищої освіти, має потужну статистику;
- Google Forms (у поєднанні з Google Classroom) – проста та зручна для швидких перевірок;
- Microsoft Forms – добре інтегрується з Microsoft Teams;
- Quizizz, Kahoot! – ігровий формат, що підвищує мотивацію студентів;
- Prometheus – українська національна освітня платформа;
- Canvas, Blackboard – потужні системи, популярні в міжнародних програмах.

Водночас тестування (як паперове, так і онлайн) має певні обмеження. Воно краще підходить для перевірки структурованого теоретичного матеріалу, тоді як глибоке розуміння дисципліни, науковий стиль мислення та творчі здібності оцінити за його допомогою значно складніше. Ці недоліки можна суттєво зменшити шляхом комбінування тестів із традиційними методами контролю (усна відповідь, практичні завдання, есе, проекти тощо). Найкращий результат досягається саме при розумному поєднанні різних форм контролю.

Методи контролю та оцінювання у вищій освіті – це способи діагностики рівня сформованості знань, умінь і компетентностей студентів. Вони поділяються на усні, письмові, практичні, тестові та методи самоконтролю. Їх застосовують для поточного та підсумкового контролю з метою забезпечення прозорості та об'єктивності навчання.

Призначення методів контролю полягає в забезпеченні своєчасного та всебічного зворотного зв'язку між здобувачами освіти і педагогом, на підставі якого визначається ступінь засвоєння знань, умінь і навичок. Саме мета контролю визначає вибір конкретних методів [59, с.32].

До основних традиційних методів контролю у вищій школі належать усне опитування, письмова перевірка та практична перевірка.

1. Усне опитування. Усне опитування сприяє встановленню безпосереднього контакту між викладачем і студентом. Воно вимагає від педагога ретельної підготовки: визначення змісту запитань, завдань та способів активізації пізнавальної діяльності.

Під час підготовки викладач виділяє вузлові питання теми, визначає необхідний рівень засвоєння знань і формулює запитання, адекватні цьому рівню. У процесі опитування педагог може за допомогою навідних запитань допомогти слабшим студентам або підвищити складність завдань для сильніших.

Розрізняють такі форми усного опитування:

1. фронтальне – проводиться у формі бесіди, залучає всю групу до активної роботи;
2. індивідуальне – передбачає самостійну розгорнуту відповідь студента, сприяє розвитку мислення та мови;
3. комбіноване – поєднує елементи фронтального та індивідуального опитування.

2. Письмова перевірка. Письмова перевірка дозволяє виявити знання та вміння студентів за допомогою самостійних робіт. За формою і змістом вони можуть бути різними: диктанти, письмові відповіді на запитання, практичні завдання, розробка схем, алгоритмів, рефератів, опорних конспектів тощо. За тривалістю письмові роботи поділяються на короткочасні (10–15 хвилин) та тривалі (1–2 академічні години). При плануванні завдань важливо передбачати різний рівень складності – від відтворення матеріалу до творчого застосування знань у ситуаційних задачах.

3. Практична перевірка. Практична перевірка дає змогу оцінити вміння студентів застосовувати теоретичні знання на практиці. Вона використовується під час лабораторних і практичних занять, виконання проєктів та проходження виробничої практики. До практичних завдань належать: проведення вимірів і розрахунків, складання та налагодження

обладнання, діагностика несправностей, розробка технічної документації, аналіз виробничих ситуацій тощо.

4. Програмований (стандартизований) контроль. Програмований контроль передбачає виконання студентами однакових за складністю і кількістю завдань. Він дозволяє стандартизувати перевірку повноти, правильності та точності засвоєння матеріалу. Однак цей метод обмежено оцінює продуктивність, критичність і творчість мислення.

5. Інші методи контролю. Окрім традиційних, у вищій освіті широко застосовуються методи спостереження, порівняння, анкетування, аналізу плануючої документації, відвідування занять, а також оцінка відкритих занять і позааудиторних заходів.

Цифрові інструменти контролю – це сучасні технологічні платформи, програми та сервіси, які забезпечують збір, аналіз, візуалізацію даних та управління навчальним процесом. Вони значно підвищують об'єктивність, прозорість і оперативність оцінювання [8].

Через поширення онлайн та змішаної форм навчання особливої актуальності набувають цифрові інструменти контролю навчальних досягнень, адже традиційні методи не завжди відповідають потребам та запитам сучасних здобувачів вищої освіти.

Таблиця 1.3.3

Цифрові інструменти контролю

Група інструментів	Приклади платформ і сервісів	Ключові можливості та переваги
Системи управління навчанням (LMS) (платформа для створення, проведення та відстеження онлайн-курсів)	Moodle, Google Classroom, Microsoft Teams, Canvas, Prometheus	Автоматизований облік балів, накопичувальна система, рубрики, зворотний зв'язок, портфоліо
Онлайн-тестування	Google Forms, Quizizz, Kahoot, Mentimeter, Moodle Quiz, Testmoz	Автоматична перевірка, різні типи питань (тести, відкрита форма), таймери, випадковий порядок
Інтерактивні та гейміфіковані інструменти	Kahoot, Quizlet, Genially, LearningApps	Підвищення мотивації, миттєвий зворотний зв'язок, елементи змагання

Відео та онлайн-опитування	Zoom, Google Meet, BigBlueButton + запис	Усне опитування онлайн, запис для аналізу, прокторинг
Електронне портфоліо	Mahara, Google Sites, Padlet, Seesaw	Збірка робіт, рефлексій, проєктів протягом усього періоду навчання
Перевірка оригінальності	Turnitin, Unicheck, eTXT, Antiplagiat	Автоматичне виявлення плагіату
Аналітика та штучний інтелект	Moodle Analytics, Google Analytics for Education, інструменти на базі AI (ChatGPT для генерації завдань, Gradescope)	Відстеження прогресу, прогнозування результатів, персоналізовані рекомендації
Практичні симулятори	VirtuLab, Labster, спеціалізоване програмне забезпечення для інженерних спеціальностей	Віртуальні лабораторні роботи, безпечне виконання складних завдань

Отже, сучасна система контролю у вищій школі – це не просто перевірка знань, а складний педагогічний інструмент, який поєднує в собі діагностику, навчання, мотивацію та розвиток особистості.

Правильне поєднання різних видів контролю сприяє формуванню компетентних, самостійних і відповідальних фахівців, готових до викликів сучасного світу. Ефективний і доцільно підібраний контроль завжди працює на студента, а не проти нього.

Сучасна система контролю в закладах вищої освіти є змішаною. Оптимальним вважається поєднання традиційних методів з цифровими інструментами. Такий підхід забезпечує постійний зворотний зв'язок, об'єктивне оцінювання як репродуктивних, так і творчих компетентностей здобувачів освіти, автоматизацію рутинних процесів, а також робить освітній процес гнучким і студентоцентрованим.

Вибір конкретних цифрових інструментів залежить від технічної оснащеності закладу, специфіки спеціальності та мети контролю.

Висновки до першого розділу

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти є невід’ємною частиною освітнього процесу. Це постійний, поетапний і тривалий процес, який супроводжує студента протягом усього періоду навчання. Він спрямований не лише на відстеження засвоєння теоретичного матеріалу, а й на формування вміння застосовувати отримані знання в професійній діяльності.

У сучасних умовах цифрової трансформації вищої освіти традиційна система оцінювання поступово втрачає ефективність. Вона недостатньо враховує розвиток ключових компетентностей, практичних умінь, критичного мислення та самостійності, необхідних сучасному фахівцеві.

В Україні в усіх закладах вищої освіти застосовується модульно-рейтингова система, яка передбачає накопичення балів протягом семестру через поточний і підсумковий контроль. Єдиних нормативно-правових документів, що регулюють цю систему на державному рівні, не існує, тому кожен заклад розробляє власне Положення.

На практиці система працює таким чином: студенти опрацьовують певний обсяг матеріалу (модуль), після чого проходять контрольне оцінювання (тест, контрольна робота, лабораторне заняття, індивідуальне науково-дослідне завдання тощо). Кожен вид контролю оцінюється певною кількістю балів, а загальна сума формує підсумкову оцінку за 100-бальною шкалою. Таким чином, навіть за умови багаторазового контролю протягом дисципліни, оцінювання за своєю суттю залишається переважно підсумковим.

Будь-яке оцінювання має чітку освітню мету і повинно надавати інформацію для подальших дій. Якщо така інформація не використовується, оцінювання втрачає сенс. Наразі модульно-рейтингова система здебільшого виконує лише одну функцію – визначення рівня

засвоєння матеріалу для переведення на наступний курс, допуску до державного іспиту та видачі документа про освіту.

Центральним напрямом оновлення системи оцінювання стає перехід до компетентнісного підходу та активне впровадження формувального оцінювання. На відміну від підсумкового, формувальне оцінювання є постійним динамічним процесом зворотного зв'язку. Воно дозволяє викладачеві оперативно відстежувати прогрес кожного студента, враховувати його індивідуальні особливості, сильні та слабкі сторони, своєчасно коригувати освітній процес і формувати персональні освітні траєкторії.

Для підвищення якості професійної підготовки фахівців необхідно суттєво посилити формувальну складову оцінювання: регулярні короткі опитування, самооцінювання та взаємооцінювання, використання цифрових інструментів, швидкий зворотний зв'язок і орієнтацію на розвиток, а не лише на констатацію результатів.

Сучасна система контролю у вищій школі – це складний педагогічний інструмент, який поєднує діагностику, навчання, мотивацію та розвиток. Правильне поєднання різних видів контролю допомагає формувати компетентних, самостійних і відповідальних фахівців, готових до викликів сучасного світу.

Таким чином, оновлення системи оцінювання у вищій школі – це не технічна зміна, а принципове переосмислення ролі оцінки в освітньому процесі. Воно має стати потужним інструментом забезпечення якості освіти, розвитку компетентностей студентів та їхньої готовності до навчання впродовж усього життя. Реалізація цього підходу вимагає як методичної підготовки викладачів, так і системних змін у нормативній базі та освітній практиці закладів вищої освіти.

РОЗДІЛ 2. КОМБІНОВАНА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ.

2.1. Сучасний стан системи оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти

Реформи вищої освіти в Україні на період 2024–2026 років спрямовані на підвищення якості освітніх послуг, інтеграцію в європейський освітній простір та адаптацію до сучасних викликів, зокрема в умовах воєнного стану. Серед ключових напрямів реформування – підвищення ефективності діяльності закладів вищої освіти, забезпечення законодавчо-нормативного функціонування освітньої сфери в умовах воєнного стану, а також приведення нормативно-правової бази у відповідність до стандартів Європейського Союзу [31].

Вивчення проблеми оцінювання у вищій освіті охоплює два ключові аспекти. З одного боку, зберігається стійке традиційне бачення методів, форм і видів оцінювання, які застосовуються для визначення навчальних результатів, фіксації досягнень студентів та їх рейтингування. З іншого боку, функції оцінювання суттєво розширилися: сьогодні цей процес слугує не лише інструментом контролю рівня знань, а й важливим засобом удосконалення освітнього процесу, підвищення його якості та забезпечення відповідності сучасним стандартам вищої освіти. Сучасне бачення оцінювання відображає його подвійну природу – воно є одночасно фактором звітності та фактором удосконалення.

У сучасних умовах глобалізації та стрімкого технологічного прогресу система вищої освіти не може обмежуватися лише трансляцією

готових статичних знань. Її головне завдання – формування в здобувачів вищої освіти критичного мислення, здатності до самостійного навчання впродовж усього життя та високої адаптивності до швидких змін у світі.

Саме тому відбувається важливе переосмислення акцентів: від традиційного підсумкового (сумативного) оцінювання, яке лише фіксує кінцевий результат («здав – не здав»), до формувального оцінювання, яке стає невід’ємною динамічною частиною освітнього процесу. Формувальне оцінювання не карає за помилки, а допомагає їх вчасно виправляти, спрямовує студента та мотивує до постійного розвитку.

Цифровізація відкриває принципово нові можливості: персоналізацію освітніх траєкторій, постійний збір детальних даних про прогрес кожного студента та оперативний аналіз його сильних і слабких сторін [45].

Сучасна вища освіта зазнає глибокої трансформації під впливом глобалізації та стрімкого технологічного прогресу. Саме стрімка цифровізація, інтегруючи інноваційні рішення в управління якістю освіти, стає потужним інструментом формування конкурентоспроможних фахівців і ключовою відповіддю на виклики сьогодення [3].

Одним із найактуальніших інноваційних трендів розвитку вищої освіти є персоналізація освітнього процесу. Вона передбачає створення гнучких індивідуальних освітніх траєкторій, у розробленні яких студент бере активну участь. Персоналізація дає змогу максимально розкрити потенціал кожного здобувача освіти та адаптувати його підготовку до реальних потреб ринку праці [65].

Якщо в індустріальну епоху успішність людини визначалася насамперед базовими навичками читання, письма та арифметики, то в ХХІ столітті пріоритетними стали компетентності нового століття: критичне мислення, ефективна комунікація, творчий підхід до розв’язання завдань та здатність до постійного навчання.

У цих умовах стратегічним завданням вищої освіти є створення умов для свідомого, активного та відповідального навчання. Сучасні цифрові технології перетворюють інформаційний простір на активне навчальне середовище, де студенти самостійно здобувають знання, що суттєво підвищує їхню внутрішню мотивацію. Діяльність викладача сьогодні спрямована на впровадження інноваційних форм, методів і засобів навчання та оцінювання, які розвивають самостійність, творчу активність, уміння практичного застосування знань та здатність приймати обґрунтовані рішення.

Важливим кроком у цьому напрямі є перехід закладів вищої освіти на дистанційне та змішане навчання, яке створює додаткові можливості для реалізації персоналізованих освітніх траєкторій [58].

Гнучке, персоналізоване та інклюзивне оцінювання є стратегічним напрямом розвитку сучасної вищої освіти. Воно поєднує різноманітні форми контролю (електронні тести, проєктні роботи, кейси, портфоліо, само- та взаємооцінювання, рефлексивні есе) і забезпечує оперативність, об'єктивність та індивідуальний підхід. Упровадження таких моделей супроводжується викликами, серед яких підвищення цифрової компетентності викладачів, модернізація інфраструктури, забезпечення рівного доступу до технологій та дотримання академічної доброчесності.

Таким чином, інтеграція цифрових інструментів з компетентнісним і формувальним підходами перетворює оцінювання на потужний інструмент розвитку професійних компетентностей, сприяє підвищенню якості вищої освіти та її відповідності потребам сучасного суспільства [45].

Система оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти (БІНПО, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України) базується на нормативно-правових документах закладу, а саме на Положеннях про організацію освітнього процесу за дистанційною формою навчання [40], про організацію поточного, семестрового контролю, атестації здобувачів

вищої освіти із застосуванням дистанційних технологій навчання [42], про критерії оцінювання знань і умінь здобувачів вищої освіти [38], про атестацію здобувачів вищої освіти та екзаменаційну комісію [34], про директорський контроль рівня знань здобувачів вищої освіти [36] та про рейтингове оцінювання здобувачів вищої освіти [43], про організацію освітнього процесу у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти [41]; на принципах Болонського процесу, Європейських стандартах забезпечення якості вищої освіти та українському законодавстві (Закони «Про освіту» [47], «Про вищу освіту» [46], Розпорядження Кабінету Міністрів «Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки» [48]).

Основна мета освітнього процесу в Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти (БІНПО) полягає в максимально повній реалізації особистісного потенціалу здобувачів освіти, розвитку їхніх дослідницьких, творчих та інтелектуальних здібностей, а також у задоволенні потреб економіки й суспільства у висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівцях на національному та міжнародному ринках праці. Важливим пріоритетом є формування свідомого громадянина та патріота України [41, с.10].

Освітній процес в інституті має комплексний характер і спрямований не лише на засвоєння знань, а й на всебічний розвиток особистості, формування компетентнісного фахівця та активного громадянина. Він організований з використанням сучасних цифрових інструментів і базується на принципах студентоцентризму, індивідуалізації, інклюзивності та інтеграції теоретичної підготовки з практичною, науково-дослідною та інноваційною діяльністю.

Система оцінювання в БІНПО ґрунтується на принципах прозорості, відкритості, компетентнісного підходу, академічної доброчесності та постійного моніторингу якості освітніх послуг.

Місія інституту полягає в підготовці висококваліфікованих фахівців, здатних на основі компетентнісного підходу обирати індивідуальні освітні траєкторії, навчатися впродовж життя, успішно будувати професійну кар'єру та адаптуватися до змін у соціокультурному середовищі.

БІНПО активно формує фахівців нової генерації – «цифрових фахівців» з високим рівнем цифрової компетентності та «когнітивних працівників», здатних ефективно працювати з інформацією та постійно розвиватися в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти.

Візія інституту – стати масштабним цифровим закладом вищої освіти, який реалізує міждисциплінарні програми, зберігає власну ідентичність і забезпечує баланс між фундаментальністю та практичною спрямованістю підготовки [4].

Цифровізація значно розширила можливості оцінювання у вищій освіті, зробивши його більш оперативним, об'єктивним, персоналізованим та масштабним. Сучасні цифрові інструменти підтримують як формувальне, так і підсумкове оцінювання, автоматизують збір даних, аналіз прогресу та надання зворотного зв'язку. Гнучке оцінювання, що поєднує електронні тести, проєктні роботи, кейси, портфоліо, самооцінювання та взаємооцінювання, є важливою складовою сучасної освітньої моделі в БІНПО. Воно забезпечує високу якість, доступність і відповідність потребам студентів та суспільства в умовах сталого розвитку [45].

Сьогодні Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти (БІНПО) – це сучасний, динамічний і конкурентоспроможний заклад вищої освіти, який активно впроваджує цифрову трансформацію освітнього процесу. Інститут чітко орієнтований на реалізацію компетентнісного підходу, студентоцентризму та принципів навчання впродовж життя незалежно від віку.

Освітній процес в БІНПО здійснюється в таких основних формах: навчальні заняття, виконання індивідуальних завдань, самостійна робота здобувачів освіти, практична підготовка та контрольні заходи.

Основні види навчальних занять у БІНПО:

- Лекція – провідна форма теоретичної підготовки, призначена для засвоєння основного теоретичного матеріалу дисципліни. Лекції читають професори, доценти, провідні фахівці, науковці та роботодавці. Вони визначають напрям і зміст усіх інших видів навчальної діяльності.
- Практичне заняття – форма навчання, спрямована на поглиблення теоретичних знань і формування практичних умінь та навичок через виконання завдань різного рівня складності.
- Семінарське заняття – передбачає обговорення попередньо підготовлених тем. Студенти виступають з доповідями, рефератами, беруть участь в активних дискусіях. Оцінюється активність, уміння аргументувати та відстоювати власну позицію.
- Лабораторне заняття – практична форма навчання, під час якої студенти самостійно проводять експерименти, досліді, працюють з обладнанням і технікою.
- Індивідуальне навчальне заняття – проводиться з окремими студентами для поглиблення знань і розвитку індивідуальних творчих здібностей за спеціальним графіком.
- Консультація – форма, у якій студенти отримують індивідуальні або групові роз'яснення від викладача з теоретичних і практичних питань. Консультації проводяться за графіком кафедри, а перед сесією — відповідно до розкладу екзаменаційної сесії.

Інші важливі форми організації навчання:

- Індивідуальні завдання – виконуються студентами самостійно під керівництвом викладача з метою закріплення та практичного застосування знань.

- Курсова робота – спрямована на комплексне застосування знань, отриманих під час вивчення фундаментальних дисциплін. Теми затверджуються кафедрою, студент може запропонувати власну тему. Захист відбувається перед комісією.

- Кваліфікаційна робота магістра – завершальний етап підготовки, який передбачає систематизацію знань, розвиток дослідницьких навичок і виконання конкретного фахового завдання. Тема затверджується наказом директора інституту. Керівниками призначаються висококваліфіковані науково-педагогічні працівники або фахівці-практики.

БІНПО має право впроваджувати й інші форми та види навчальних занять відповідно до потреб освітнього процесу [41, с.16-18].

Форми підсумкового контролю в БІНПО:

- Семестровий екзамен – найпоширеніша форма підсумкового контролю, яка передбачає комплексну перевірку теоретичного та практичного матеріалу дисципліни за весь семестр.
- Диференційований залік – форма контролю, за якою оцінка виставляється виключно на основі результатів виконання індивідуальних завдань і робіт студента протягом семестру.
- Залік – форма контролю, що ґрунтується на загальній поточній успішності студента (активність на практичних, семінарських та лабораторних заняттях).

Студент допускається до будь-якої форми підсумкового контролю лише за умови повного виконання всіх видів навчальних робіт, передбачених робочою програмою дисципліни та навчальним планом.

Екзамени та заліки проводяться в період офіційних екзаменаційних сесій. Розклад сесій затверджується заздалегідь і доводиться до відома студентів та викладачів не пізніше ніж за місяць до початку. Студенти, які навчаються за індивідуальним навчальним графіком, мають право складати екзамени та заліки в міжсесійний період згідно з затвердженим графіком.

Результати всіх форм контролю вносяться до екзаменаційної відомості, залікової книжки та електронної навчальної картки здобувача освіти.

У разі отримання незадовільної оцінки студент має право на два повторних складання: перше – викладачеві дисципліни, друге – перед комісією, створеною завідувачем кафедри. Студент, який протягом однієї сесії отримав більше двох незадовільних оцінок, підлягає відрахуванню з інституту.

Студентам, які мають не більше двох незадовільних оцінок, надається можливість ліквідувати академічну заборгованість до початку наступного семестру. Неявка на екзамен або залік без поважних причин прирівнюється до незадовільної оцінки («F»).

За наявності поважних причин (хвороба, сімейні обставини тощо), підтверджених офіційними документами, студенту надається можливість скласти контрольний захід в інший термін за індивідуальним графіком. Перескладання екзамену з метою підвищення вже отриманої позитивної оцінки не допускається.

Студент також має право на повторне вивчення дисципліни та повторну атестацію (як додаткову освітню послугу за кошти фізичних або юридичних осіб) у разі несвоєчасного або незадовільного виконання навчального плану [41. с.24-25].

У системі вищої освіти застосовується багаторівнева система контролю навчальних досягнень студентів, яка включає п'ять основних видів контролю: вхідний, поточний, проміжний, підсумковий та відстрочений.

Кожен вид контролю має чітко визначену мету, функції та форми реалізації, що забезпечує об'єктивну оцінку знань, умінь і навичок на всіх етапах навчання.

1. Вхідний контроль. Виявляє базовий рівень знань і вмінь студентів з дисциплін, які є фундаментом для вивчення нового курсу. Він допомагає

викладачеві визначити прогалини в підготовці групи, адаптувати програму курсу та організувати диференційоване й індивідуалізоване навчання. Приклади проведення: співбесіда, анкетування або онлайн-тестування (Microsoft Forms, Google Forms) перед початком вивчення дисципліни.

2. Поточний контроль. Здійснюється під час вивчення теми чи розділу і показує рівень первинного засвоєння матеріалу. Він дозволяє оперативно виявляти труднощі, коригувати освітній процес і мотивувати студентів до систематичної роботи. Приклади проведення: коротке тестування після лекції, практичні тренінги, міні-проекти.

3. Проміжний (рубіжний) контроль. Проводиться після завершення окремого модуля, розділу або великої теми. Його метою є оцінювання якості засвоєння матеріалу та своєчасна корекція подальшого вивчення дисципліни. Приклади проведення: комплексне практичне завдання, лабораторна робота з захистом, письмовий тест або кейс-аналіз.

4. Підсумковий контроль. Здійснюється наприкінці семестру, курсу або на завершенні певного освітнього рівня. Його метою є комплексна оцінка результатів навчання та перевірка досягнення програмних результатів. Приклади проведення: семестровий екзамен, захист курсової чи кваліфікаційної роботи, державний іспит.

5. Відстрочений контроль. Проводиться через певний час після завершення вивчення дисципліни з метою перевірки міцності (залишкових) знань та оцінки довготривалого ефекту навчання. Він також дозволяє аналізувати ефективність методів і засобів навчання. Приклади проведення: повторне тестування через 3–6 місяців, анонімне опитування випускників щодо практичного застосування отриманих знань [25, с.116-117].

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни формується як сума балів, отриманих за всі види навчальної діяльності протягом семестру та на підсумковому контролі.

У 100-бальній системі вона складається з таких основних складових:

- поточне оцінювання – сумарна кількість балів за теми змістових модулів дисципліни (згідно з навчальною програмою);
- індивідуальне науково-дослідне завдання та модульні контрольні роботи (їх кількість відповідає кількості змістових модулів);
- семестровий екзамен.

Таким чином, загальна підсумкова оцінка є накопиченим результатом поточної роботи студента (включаючи виконання модулів та індивідуального науково-дослідного завдання) плюс оцінка, отримана за семестровий екзамен. [38, с.18].

Система поточного та підсумкового контролю успішності здобувачів вищої освіти в БІНПО ґрунтується на 100-бальній шкалі з розподілом балів за принципом 60/40.

Поточний контроль (протягом семестру) становить максимум 60 балів. Для допуску до семестрового підсумкового контролю студент повинен набрати не менше 36 балів. Ця частина оцінки відображає систематичну роботу студента протягом семестру: виконання практичних, лабораторних, семінарських завдань, індивідуальних робіт тощо.

Підсумковий контроль (семестровий екзамен, диференційований залік або залік) становить максимум 40 балів, з мінімальним порогом у 24 бали. Отримані результати автоматично переводяться в національну чотирибальну шкалу («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та європейську шкалу ЄКТС [41. с.16-18].

Ефективна система оцінювання навчальних досягнень у закладі вищої освіти ґрунтується на багаторівневому контролі, який включає п'ять взаємопов'язаних видів: вхідний, поточний, проміжний, підсумковий та відстрочений.

Така система дозволяє об'єктивно простежити освітній прогрес студентів на всіх етапах – від визначення базового рівня підготовки до оцінки довгострокового збереження та накопичення знань. Вона забезпечує своєчасну адаптацію освітнього процесу, мотивацію студентів,

оперативну корекцію труднощів та комплексну оцінку якості освітніх послуг, сприяючи досягненню високих програмних результатів навчання.

Результати навчання здобувачів вищої освіти в БІНПО оцінюються одночасно за трьома шкалами:

- внутрішньою шкалою Інституту;
- національною чотирибальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»);
- європейською шкалою кредитно-трансферної та накопичувальної системи (ЄКТС) [41. с.16-18].

Оцінювання за цими трьома шкалами дозволяє забезпечити прозорість, порівнянність і визнання результатів навчання як на національному, так і на міжнародному рівнях. Відповідність шкал оцінювання наведено в таблиці 2.1.1.

Таблиця 2.1.1

Критерії оцінювання знань та умінь здобувачів вищої освіти і розподіл балів [38, с.18-19]:

Суми балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
90-100	А	відмінно	здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить і опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні здібності	Високий (творчий)	відмінно	зараховано

82-89	B	дуже добре	здобувач вищої освіти вільно володіє теоретичним матеріалом, застосовує його на практиці, вільно розв'язує справи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	зараховано
74-81	C	добре	здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, загалом самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, з-поміж яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			зараховано
64-73	D	задовільно	здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, з - поміж яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задовільно	зараховано
60-63	E	достатньо	здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			зараховано
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільний	не зараховано

1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів	Низький (рецептивно- продуктивний	незадовільний	не зараховано
------	---	---	---	---	---------------	---------------

В БІНПО оцінювання навчальних досягнень є не просто формою контролю, а дієвим інструментом розвитку і перевірки компетентностей. Інститут успішно поєднує традиційні форми з сучасними цифровими та компетентнісними підходами, що відповідає вимогам сучасної вищої освіти України та європейським стандартам. Це сприяє формуванню конкурентоспроможних фахівців, здатних до навчання впродовж життя.

Аналізуючи досвід закладу, можна запропонувати такі перспективні напрями вдосконалення системи оцінювання:

1. Заміна/доповнення традиційного підсумкового контролю змістовними рекомендаціями. Замість (або поряд із) простого виставлення балу здобувачі вищої освіти мають отримувати детальні рекомендації щодо подальшого професійного зростання. Такий підхід ідеально відповідає принципам неперервної освіти та сприяє постійному розвитку педагогічних компетентностей.

2. Впровадження цифрового портфолію. Кожен здобувач веде власне електронне портфолію, яке включає рефлексії, приклади впровадження ідей на практиці, відеозаписи занять та відгуки колег. Такий вид оцінювання дозволяє оцінити глибину рефлексії, реальний вплив на педагогічну практику, рівень інноваційності, а також якість самооцінювання та взаємооцінювання. Це особливо актуально для здобувачів освітньої програми «Педагогіка вищої школи».

3. Впровадження 360-градусного оцінювання. Студент оцінює себе самостійно, отримує оцінку від викладача (за результатами

спостереження), колег по групі та, за можливості, від керівника на роботі. Таке всебічне оцінювання забезпечує обґрунтований зворотний зв'язок і повністю відповідає запитам сучасного ринку праці, сприяючи розвитку soft skills.

Сучасна система оцінювання в БІНПО є прозорою, сучасною та відповідає вимогам Болонського процесу. Вона включає багаторівневий контроль, органічно поєднує традиційні та цифрові форми оцінювання, сприяє індивідуалізації процесу та забезпечує високий рівень об'єктивності.

Водночас, попри значні досягнення, система має потенціал для подальшого вдосконалення. Подальша робота над посиленням ролі зворотного зв'язку, активним впровадженням само- та взаємооцінювання, а також ширшою інтеграцією інноваційних цифрових інструментів дозволить підняти систему оцінювання БІНПО на якісно новий рівень, що повністю відповідатиме сучасним тенденціям і викликам вищої освіти.

Отже, оцінювання якості підготовки фахівців у вищій освіті, яке полягає у зіставленні реальних результатів навчання здобувачів освіти з очікуваними компетентностями, визначеними в стандартах вищої освіти та освітньо-професійних програмах, має здійснюватися з обов'язковим дотриманням сучасних педагогічних принципів і обґрунтованих умов.

Системне, заздалегідь сплановане, прозоре та об'єктивне оцінювання компетентнісних досягнень студентів набуває справжньої цінності лише тоді, коли його результати регулярно доводяться до відома всіх учасників освітнього процесу – педагогічних працівників, керівництва закладу вищої освіти та самих здобувачів освіти.

Реалізація такого оцінювання є одним із найважливіших чинників формування якості вищої освіти. Воно дозволяє оперативно виявляти прогалини в підготовці, коригувати зміст, методи викладання та форми оцінювання, розробляти індивідуальні освітні траєкторії, підвищувати мотивацію та академічну відповідальність студентів, а також

забезпечувати конструктивний зворотний зв'язок для професійного зростання викладачів і студентів.

У сучасних умовах відкрита та систематична система оцінювання перетворюється на дієвий механізм неперервного вдосконалення якості вищої освіти. Вона сприяє не лише формальному виконанню освітніх стандартів, а й реальному формуванню у випускників ключових компетентностей, критичного мислення, здатності до саморозвитку та готовності до професійних викликів.

Таким чином, регулярне та прозоре інформування всіх учасників освітнього процесу про результати компетентнісного оцінювання є важливою запорукою суттєвого підвищення якості підготовки фахівців у закладах вищої освіти.

2.2. Характеристика сучасних форм і методів оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

У сучасних умовах активних процесів глобалізації та стрімкого технологічного прогресу система вищої освіти не може зводитися лише до трансляції готових статичних знань. Її головне завдання – формування в здобувачів освіти критичного мислення, здатності до самостійного навчання впродовж усього життя та високої адаптивності до швидких змін у світі.

Саме тому відбувається важливе переосмислення акцентів: від традиційного підсумкового (сумативного) оцінювання, яке лише фіксує кінцевий результат («здав – не здав»), до формувального оцінювання, яке стає невід'ємною динамічною частиною самого освітнього процесу.

Формувальне оцінювання не карає за помилки, а допомагає їх виправляти вчасно, спрямовує студента та мотивує до постійного розвитку. Ефективність формувального оцінювання значною мірою залежить від впровадження сучасних інноваційних підходів і інструментів.

Цифровізація відкриває принципово нові можливості: персоналізацію освітніх траєкторій, постійний збір детальних даних про прогрес кожного студента та оперативний аналіз його сильних і слабких сторін [45].

Сучасна система оцінювання у вищій освіті переживає глибоку трансформацію. Вона відходить від традиційних підходів, зосереджених на запам'ятовуванні та підсумковому контролі («здав – не здав»), і переходить до компетентнісного, студентоцентрованого та технологічного підходу, який сприяє розвитку критичного мислення, практичних навичок і здатності до навчання впродовж життя.

Саме стрімка цифровізація, інтегруючи інноваційні рішення в управління якістю освіти, стає потужним інструментом формування конкурентоспроможних фахівців і ключовою відповіддю на виклики сучасності [18, с.14].

Інформаційно-цифрові технології є ключовим інструментом підвищення якості вищої освіти, оскільки вони забезпечують персоналізацію навчання, розширення доступу до освітніх ресурсів та стійкість освітньої системи в умовах криз і воєнного стану.

Успіх цифрової трансформації залежить не лише від самих технологій, а й від підвищення цифрової компетентності викладачів, впровадження гнучких механізмів управління якістю, ефективної комунікації та розвитку систем моніторингу на основі даних [17, с.68].

Сучасна система оцінювання у вищій освіті характеризується різноманітністю форм, що поєднують поточний розвиток студента з підсумковою оцінкою його компетентностей.

Основними формами оцінювання є:

- Формувальне оцінювання - постійний розвивальний процес, який триває протягом усього періоду навчання. Воно включає спостереження за діяльністю студента, короткі квізи, міні-завдання, дискусії, дебати, самооцінювання та взаємооцінювання.

Головна мета – надати оперативний зворотний зв'язок, допомогти своєчасно виправити помилки, скоригувати освітню траєкторію та підвищити мотивацію. Результат формувального оцінювання зазвичай не впливає (або має мінімальний вплив) на підсумкову оцінку.

- Поточне (неперервне) оцінювання – накопичувальна система, яка охоплює весь семестр. Включає бали за модульні контрольні роботи, домашні завдання, активність на заняттях, практичні завдання та участь у семінарах. Ця форма сприяє систематичній роботі студентів і становить значну частину підсумкової оцінки (часто 50–70 %). Вона дозволяє відстежувати динаміку навчальних досягнень протягом тривалого часу.

- Підсумкове (сумативне) оцінювання – проводиться наприкінці семестру або курсу з метою фіксації кінцевих результатів навчання. Основними формами є семестрові екзамени, заліки, комплексні проєкти, курсові та кваліфікаційні роботи. Метою є підведення підсумків і визначення, чи досягнуто необхідного рівня компетентностей для переходу на наступний етап або отримання кредиту.

- Компетентнісне оцінювання – сучасний підхід, за яким студент переходить на наступний рівень або отримує кредит лише після демонстрації конкретних сформованих компетентностей. Оцінювання зосереджене не на кількості вивченого матеріалу, а на здатності застосовувати знання на практиці. Використовуються чіткі рубрики та дескриптори компетентностей.

- Автентичне оцінювання – максимально наближене до реальних професійних ситуацій. Студенти виконують кейс-аналіз, симуляції, реальні проєкти, формують портфоліо, проходять стажування з оцінкою

результатів на робочому місці. Така форма перевіряє готовність випускника до професійної діяльності.

- Портфоліо – систематизована збірка робіт студента за семестр, рік або весь період навчання. Включає есе, проекти, рефлексивні записи, відгуки викладачів та самоаналіз. Електронне портфоліо (на платформах Microsoft Teams, Mahara, Google Sites) дозволяє візуалізувати прогрес і розвивати навички рефлексії.

- Програмне (програмно-рівневе) оцінювання – оцінювання не окремих дисциплін, а цілої освітньої програми. Перевіряється досягнення загальних програмних результатів навчання. Використовується для акредитації програм і забезпечення якості освіти на рівні факультету або закладу вищої освіти [2].

Ці форми оцінювання не є взаємовиключними і зазвичай застосовуються в комплексі. У БІНПО вони реалізуються через поєднання поточного, модульного та підсумкового контролю з активним використанням цифрових інструментів, зокрема Microsoft Teams, автоматизованих тестів та електронного портфоліо (e-portfolio).

Цифровізація значно розширила можливості оцінювання у вищій освіті, зробивши його більш оперативним, об'єктивним, персоналізованим та масштабним. Сучасні цифрові інструменти підтримують як формувальне, так і підсумкове оцінювання, автоматизують збір даних, аналіз прогресу студента та надання оперативного зворотного зв'язку.

Виділяють такі основні категорії сучасних цифрових інструментів:

Системи управління навчанням (LMS – Learning Management System):

- Microsoft Teams (основний інструмент у БІНПО) – дозволяє організовувати роботу навчальних груп, створювати завдання, тести, рубрики оцінювання, проводити чати, форуми та відеозустрічі. Система дає змогу автоматично виставляти бали, вести електронний журнал успішності та надавати миттєвий зворотний зв'язок.

- Google Classroom – просте та зручне середовище для створення завдань, тестів і оцінювання.

Інструменти для тестування та інтерактивних квізів:

- Kahoot!, Quizizz, Mentimeter – гейміфіковані платформи для проведення інтерактивних опитувань, квізів та презентацій, які ідеально підходять для формувального оцінювання в реальному часі.

- Microsoft Forms / Google Forms – зручні інструменти для створення тестів, опитувань і рубрик з автоматичним підрахунком балів та експортом результатів.

- Quizzes, MyTest – платформи для складних адаптивних тестів із рандомним підбором питань [8].

Однією з ключових інноваційних форм сучасної цифровізованої системи освіти є тестування. Ця форма контролю знань і компетентностей набула надзвичайної популярності у світі та в останні десятиліття активно впроваджується в Україні. Тестування вважається важливим кроком на шляху реалізації принципів Болонського процесу, який передбачає створення прозорої, об'єктивної та стандартизованої системи оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти.

Поняття «тест» має англійське походження і означає іспит, пробу, випробування або перевірку. У педагогіці тест – це стандартизоване завдання (або система завдань), результати виконання якого дозволяють отримати об'єктивну інформацію про рівень знань, умінь, навичок, здібностей, професійної придатності чи обдарованості здобувача освіти.

Тести вважаються однією з найбільш ефективних і об'єктивних форм оцінювання, оскільки:

- мінімізують суб'єктивний вплив викладача;
- дозволяють швидко перевірити велику кількість студентів;
- дають змогу виявити не лише загальний рівень навчальних досягнень, а й структуру знань, наявність прогалин, типові помилки та ступінь відхилення від нормативних вимог;

- сприяють розвитку професійної та комунікативної компетентності;
- забезпечують надійність і валідність результатів за умови правильної побудови структури тесту.

Валідність тесту – це показник того, що тест справді вимірює саме ті знання, уміння та компетентності, для оцінювання яких він призначений, і відповідає своєму прямому призначенню — об’єктивній оцінці.

Надійність тесту – це показник стабільності, точності та відтворюваності результатів при багаторазовому застосуванні. Тест вважається надійним, якщо різні студенти за схожих умов показують стабільні результати, а різні викладачі, використовуючи один і той самий тест, оцінюють його виконання приблизно однаково. [25].

На сьогодні існує велика кількість конструкторів тестів та спеціалізованих платформ, які значно спрощують процес створення, проведення та аналізу результатів тестування. Серед них: Microsoft Forms, Google Forms, Quizizz, Kahoot!, Mentimeter, спеціалізоване програмне забезпечення з адаптивним тестуванням та інтеграцією штучного інтелекту.

Цифрові тести дозволяють в автоматизованому вигляді перевіряти результати, надавати миттєвий зворотний зв’язок, проаналізувати статистичні дані та будувати індивідуальні траєкторії навчання.

Наведемо загальні приклади різних видів тестів:

- Тести закритого типу (з вибором відповіді);

Множинний вибір: запитання: Який із наведених методів є формувальним оцінюванням?

А) Екзамен, В) Квіз, С) Семестровий залік, D) Атестація

(Правильна відповідь: В)

- Тест з явними відповідями - Так/Ні;

Формувальне оцінювання впливає на підсумкову оцінку. (Неправда)

- Тести на встановлення відповідності;

Установіть відповідність між формою оцінювання та її характеристикою:

Портфоліо → А) Збірка робіт студента з рефлексією

Exit ticket → Б) Коротке резюме уроку

Rubric → В) Критерії оцінювання з балами

- Тести на відновлення послідовності;

Розташуйте етапи створення тестового завдання у правильній послідовності: Визначення мети тесту; Формулювання запитань; Апробація тесту; Аналіз результатів

- Тести доповнення;

Формувальне оцінювання також називають _____ оцінюванням.

(Правильна відповідь: оцінюванням для навчання)

- Відкриті тести ;

Назвіть три переваги використання Microsoft Teams для оцінювання.

- Есе-тести;

Порівняйте переваги та недоліки формувального та підсумкового оцінювання. Наведіть приклади.

- Адаптивні тести;

Складність наступного питання залежить від правильності відповіді на попереднє (використовується в сучасних платформах з штучним інтелектом).

- Гейміфіковані тести

Квізи в Kahoot!, Quizizz або Mentimeter з таймером, балами та лідербордом.

Перевагами тестового оцінювання є його ефективність, зрозумілість та висока об'єктивність. Воно суттєво зменшує суб'єктивний вплив викладача, дозволяє швидко перевірити велику групу студентів, виявити структуру знань і прогалини, а також забезпечити миттєвий зворотний зв'язок.

Для підвищення ефективності тестування рекомендується:

- поєднувати тести з іншими формами оцінювання (автентичними завданнями, проєктами, портфоліо, усними відповідями);
- використовувати адаптивні тести та тести відкритого типу;
- надавати детальний аналітичний зворотний зв'язок;
- розробляти якісні рубрики та комбіновані завдання.

Тестування є потужним і об'єктивним інструментом, проте не може бути єдиною формою оцінювання. Найефективнішою є комбінована система, де тести доповнюють інші сучасні методи (автентичне, компетентнісне та формувальне оцінювання). Такий підхід дозволяє отримати повну та всебічну картину навчальних досягнень здобувачів освіти [28].

Отже, тестування в сучасній вищій освіті перестало бути лише формою контролю. Воно перетворилося на потужний інструмент формувального оцінювання, який сприяє постійному моніторингу прогресу, персоналізації навчання та підвищенню якості підготовки фахівців. У БІНПО тестування активно використовується як у дистанційному, так і в очному форматі, доповнюючи інші форми контролю та відповідаючи європейським стандартам якості освіти.

Інструменти для автентичного та компетентнісного оцінювання

- e-Portfolio (вбудовані в Microsoft Teams, Mahara, Google Sites) – систематизована збірка робіт студента з рефлексією;
- Padlet, Jamboard, MindMeister – інструменти для створення концептуальних карт і спільних дошок;
- Turnitin / StrikePlagiarism – системи перевірки на академічну доброчесність.

Інструменти для само- та взаємооцінювання

- Рубрики в Microsoft Teams;
- Socrative, Slido, Plickers – платформи для швидкого голосування та рефлексії.

Інструменти Learning Analytics

- Вбудована аналітика в Microsoft Teams – відстеження часу на виконання завдань, частоти участі та прогресу;
- Google Sheets / Excel – моніторинг накопичувальних балів;
- Штучний інтелект (вбудований у Teams або спеціальні сервіси) – автоматичний аналіз есе, виявлення прогалин і надання персоналізованих рекомендацій [8].

Одним із найперспективніших напрямів розвитку є використання штучного інтелекту. ШІ здатен кардинально трансформувати формувальне оцінювання, оскільки:

- автоматично аналізує великі обсяги навчальних даних;
- надає студентам миттєвий, персоналізований та адаптивний зворотний зв'язок;
- виявляє прогалини в знаннях ще до того, як вони стануть критичними;
- прогнозує можливі труднощі та пропонує індивідуальні рекомендації;
- звільняє викладачів від рутинної роботи, дозволяючи зосередитися на творчій, наставницькій та індивідуальній роботі зі студентами.

Таким чином, інтеграція штучного інтелекту робить формувальне оцінювання не просто ефективнішим, а масштабним, справедливим і максимально орієнтованим на розвиток кожної особистості. Це не технологія заміни викладача, а потужний інструмент, який підвищує якість освіти та готує студентів до реалій XXI століття [45].

Переваги використання цифрових інструментів

- миттєвий та персоналізований зворотний зв'язок;
- автоматизація рутинних процесів (перевірка тестів, підрахунок балів);
- підвищення об'єктивності та прозорості оцінювання;
- збір детальних даних про прогрес студента;
- підтримка дистанційного та гібридного навчання;

- гейміфікація, що підвищує мотивацію та дозволяє працювати з великими групами.

Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти активно використовує Microsoft Teams (Office 365) як основну платформу для поточного контролю, завдань, тестів, обговорень та фіксації результатів.

Інститут також застосовує систему перевірки на плагіат StrikePlagiarism, яка дозволяє виявляти текстові запозичення та забезпечувати дотримання принципів академічної доброчесності. Разом з електронними журналами та іншими цифровими ресурсами вони формують єдину освітньо-цифрову екосистему.

Microsoft Teams (зокрема версія Teams for Education) є одним із найпотужніших інструментів для організації оцінювання в сучасному закладі вищої освіти. У БІНПО він використовується як основна платформа для поточного, формувального та підсумкового контролю, повністю інтегруючись з робочими програмами, силабусами та 100-бальною системою оцінювання.

Отже, основними можливостями Microsoft Teams для оцінювання є:

- Assignments (Завдання) – викладач створює індивідуальні, групові або загальні завдання, встановлює терміни, додає інструкції та ресурси. Студенти подають роботи безпосередньо в Teams. Викладач може залишати детальний письмовий, аудіо- або відеозворотний зв'язок.

- Grading Rubrics (Рубрики оцінювання) – найпотужніша функція. До кожного завдання можна прикріпити кастомізовану рубрику з чіткими критеріями та рівнями виконання (створюється вручну або за допомогою ШІ). Студенти бачать рубрику заздалегідь, що підвищує прозорість. Бали підраховуються автоматично.

- Grades (Журнал оцінок) – автоматичний електронний журнал з підтримкою вагових категорій (наприклад, домашні завдання – 30 %, модульні роботи – 40 % тощо).

- Education Insights (Аналітика навчання) – вбудована система, яка відстежує активність студентів, час виконання завдань, участь в обговореннях і допомагає виявляти тих, кому потрібна додаткова підтримка.

Додатковими інструментами формувального оцінювання в Teams є чати, форуми, спільні файли та рефлексія.

Основні переваги використання Microsoft Teams для оцінювання в БІНПО:

- прозорість і об'єктивність (студент завжди бачить критерії та свій бал);
- значна економія часу викладача завдяки автоматизації;
- миттєвий персоналізований зворотний зв'язок;
- підтримка дистанційного, гібридного та очного форматів навчання;
- інтеграція з іншими сервісами Microsoft 365 (OneNote, Forms, Planner);
- відповідність вимогам академічної доброчесності.

Таким чином, у сучасному освітньому середовищі БІНПО Microsoft Teams перетворює оцінювання з рутинної процедури на сучасний, ефективний і студентоцентризований процес. Він дозволяє органічно поєднувати формувальне та підсумкове оцінювання, повністю відповідає засадам Болонського процесу та сприяє створенню єдиного європейського простору вищої освіти.

2.3. Розроблення та обґрунтування комбінованої системи оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти в умовах компетентнісно орієнтованого навчання

Система оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти (БІНПО) з використанням цифрових технологій є складовою внутрішньої системи забезпечення якості освіти інституту. Вона інтегрована в єдину освітньо-цифрову екосистему БІНПО та відповідає Стратегії розвитку інституту на 2025–2027 роки та Концепції цифровізації на 2022–2026 роки. Система орієнтована на студентоцентризований підхід, перехід від оцінювання результату до оцінювання процесу навчання, формування компетентностей, саморефлексію та дотримання академічної доброчесності [2].

У сучасних умовах реформування вищої освіти України та переходу на компетентнісно-орієнтоване навчання особливої актуальності набуває вдосконалення системи оцінювання. Традиційна система має суттєві недоліки: вона переважно орієнтована на репродуктивні знання, часто є суб'єктивною та недостатньо мотивує студентів. Запропонована комбінована система інтегрує традиційні та інноваційні методи оцінювання (тести, портфоліо, самооцінювання, peer-assessment, цифрові інструменти), забезпечуючи комплексну оцінку компетентностей.

Створення такої системи підвищує об'єктивність, прозорість і справедливість оцінювання, сприяє мотивації студентів, розвитку рефлексії та саморегуляції, а також відповідає вимогам цифрової трансформації освіти.

Таким чином, розробка комбінованої системи оцінювання (Рис. 2.3.1) є актуальним і практично необхідним напрямом удосконалення сучасної вищої школи.

Рис.2.3.1. Комбінована система оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Під час проведення заняття здійснювалася фіксація результатів попереднього оцінювання за встановленими критеріями.

Оцінювання навчальних результатів здобувачів освіти за відповідями на питання семінару та через розв'язання проблемних ситуацій (самоаналіз ситуаційної задачі та розкриття шляхів її вирішення) є комбінованою системою оцінювання. Вона органічно поєднує традиційний та компетентнісний підходи (див. Таблицю 2.3.1).

Традиційне оцінювання (перша частина – відповідь на питання семінару) перевіряє знання та розуміння (рівні таксономії Блума: запам'ятовування, розуміння, застосування). Компетентнісне оцінювання (друга частина – самоаналіз проблемної ситуаційної задачі) перевіряє вміння аналізувати, синтезувати, оцінювати та створювати рішення (вищі рівні таксономії Блума + ключові компетентності).

Обидві частини стосуються одного й того самого навчального матеріалу, що дає змогу порівняти теоретичне засвоєння з практичним застосуванням і рефлексією.

Оцінювання проводилося за двома незалежними компонентами, результати яких потім підсумовувалися. Загальна оцінка виставлялася за 100-бальною шкалою з можливістю переведення в 4-бальну шкалу та систему ЄКТС.

Таблиця 2.3.1

Структура оцінювання за комбінованою системою оцінювання навчальних досягнень

Компонент	Форма роботи	Що оцінюється в результаті	Максимальна кількість балів	Критерії оцінювання (рубрика)
Відповіді на питання семінару	Усна відповідь на одне питання та дві на контрольні питання з переліку запропонованого в плані-конспекті до заняття	Знання фактів, понять, теорій, зв'язків	40 балів	Повнота та точність (0-15); логічність викладу (0-10); використання термінології (0-10); самостійність думки (0-5)
Самоаналіз ситуаційної задачі	Робота на занятті: аналіз ситуації → самоаналіз → пропозиції для вирішення	Уміння застосовувати знання, критичне мислення, рефлексія, обґрунтування	60 балів	Правильність ідентифікації проблеми (0-15); глибина самоаналізу (0-20); кількість і якість шляхів вирішення (0-15); релевантність, креативність рішень (0-10)

Для проведення констатувального етапу педагогічного експерименту було розроблено спеціальні навчально-діагностичні матеріали до семінарського заняття, зокрема конспект проведення заняття (Додаток А).

Здобувачі освіти беруть участь у семінарському занятті, яке складалося з двох частин. У першій частині студенти працювали за планом семінару та виступали з теоретичних питань. Друга частина була присвячена вирішенню ситуаційних задач у межах теми «Технології проблемного навчання та розвитку творчої особистості», що дає змогу продемонструвати компетентнісно орієнтовані навички та вміння.

Завдання спрямовані на застосування технологій проблемного навчання та розвитку творчої особистості в реальних педагогічних ситуаціях.

З огляду на особливості організації дослідження, у педагогічному експерименті приймає участь одна експериментальна група студентів. Для визначення ефективності запропонованої системи оцінювання проводиться діагностику рівня навчальних досягнень здобувачів освіти до початку впровадження комбінованої системи оцінювання та після завершення експерименту. Такий підхід дає змогу простежити динаміку змін у навчальних результатах студентів та оцінити результативність застосованої методики.

Таким чином, у дослідженні використовувався підхід «одна група – до і після», що забезпечило повну еквівалентність учасників за соціально-демографічними та академічними характеристиками.

Після завершення семінарського заняття з метою зіставлення різних підходів до оцінювання всім студентам пропонується пройти підсумкове онлайн-тестування за тією самою темою з допомогою інструменту Google Forms. Використання цифрового інструменту дозволяє отримати стандартизовані, об'єктивні та зручні для кількісної обробки результати.

Метою констатувального етапу є фіксація вихідного (початкового) рівня готовності здобувачів освіти до використання технологій проблемного навчання, виявлення наявних компетентностей, прогалин та особливостей підготовки студентів, а також отримання об'єктивних даних для подальшого порівняння з результатами формувального етапу.

Успішне впровадження комбінованої системи оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти базується на дотриманні таких ключових принципів:

1. Об'єктивність і справедливість. Оцінка повинна ґрунтуватися виключно на чітко визначених критеріях і заздалегідь відомих вимогах, а не на суб'єктивних враженнях викладача. Об'єктивність забезпечується

використанням рубрик оцінювання та стандартизованих завдань, що унеможлиблює вплив особистих симпатій, антипатій чи випадкових факторів.

2. Прозорість і відкритість. На першому занятті (або в силабусі дисципліни) студентам обов'язково надаються повні критерії оцінювання, шкали балів, вага кожного компонента (семінар, ситуаційні задачі, Google Forms), терміни та форми контролю. Чітке розуміння того, за що саме виставляється оцінка, значно підвищує мотивацію та довіру до викладача.

3. Модульність. Дисципліну доцільно структурувати на логічно завершені модулі (тематичні блоки). Після кожного модуля проводиться проміжний контроль, що дозволяє своєчасно виявляти прогалини та коригувати освітній процес.

4. Диференційований підхід. Оцінювання враховує індивідуальні можливості та рівень засвоєння матеріалу кожного студента. Рекомендується виділяти три рівні: репродуктивний (відтворення знань), репродуктивно-творчий (застосування знань у стандартних ситуаціях) та креативний (створення нового, проєктування, оригінальні рішення). Ситуаційні задачі та проєктні роботи дозволяють студентам проявити себе на вищому рівні.

5. Накопичувальний характер оцінювання. Фінальна оцінка формується переважно на основі поточних результатів (70–80 %), тоді як підсумковий контроль (іспит/залік) становить лише 20–30 %. Такий підхід стимулює системну роботу протягом семестру, а не лише перед іспитом.

6. Зворотний зв'язок. Після кожного виду роботи (семінар, ситуаційна задача, тест) викладач обов'язково надає конструктивні коментарі: що зроблено добре, над чим варто попрацювати та конкретні рекомендації щодо покращення. Своєчасний і якісний зворотний зв'язок є одним із найпотужніших інструментів розвитку компетентностей.

7. Доступність та інклюзивність. Система оцінювання повинна бути адаптованою до різних категорій здобувачів: можливість дистанційного

виконання завдань, подання робіт в електронному форматі, продовження термінів для студентів з особливими освітніми потребами, військовослужбовців, студентів, які перебувають за кордоном тощо.

Дотримання вищезазначених принципів дозволяє перетворити оцінювання з формальної процедури на дієвий інструмент розвитку професійних компетентностей майбутніх педагогів, підвищити його об'єктивність, мотиваційну складову та загальну якість підготовки здобувачів освіти [44].

Оцінювання навчальних досягнень є невід'ємною складовою освітнього процесу. Воно являє собою систему показників, сформованих на основі критеріїв, і відображає рівень сформованості загальних та фахових компетентностей, визначених освітньо-професійною програмою [12].

У сучасних умовах особливо ефективними є інноваційні інструменти оцінювання, зокрема тестування в Google Forms та формувальне оцінювання на основі компетентнісного підходу. Вони повністю відповідають вимогам Закону України «Про вищу освіту» [46], принципам ЄКТС, Болонського процесу та рекомендаціям Міністерства освіти і науки щодо накопичувальної, прозорості та компетентнісно орієнтованої системи оцінювання.

Компетентнісний підхід дозволяє перейти від простого засвоєння знань до формування компетентностей (знання + уміння + ставлення + досвід), акцентуючи увагу на здатності студента застосовувати знання в практичних ситуаціях. Планомірність формувального оцінювання забезпечують самооцінювання, взаємооцінювання, оперативний зворотний зв'язок, моніторинг прогресу за допомогою рубрик і спостережень, а також своєчасне коригування освітнього процесу. Поєднання цих елементів з Google Forms робить оцінювання потужним інструментом розвитку компетентностей, оскільки тести стають не лише засобом перевірки, а й розвитку (рефлексія, повторні спроби для закріплення матеріалу) [61].

Таким чином, Google Forms у поєднанні з формувальним оцінюванням та компетентнісним підходом є науково обґрунтованою системою, яка забезпечує об'єктивність, економію часу викладача, розвиток реальних компетентностей і планомірне підвищення результатів навчання.

Висновки до другого розділу

Вивчення проблеми оцінювання у вищій освіті охоплює два фундаментальні аспекти. З одного боку, зберігається стійке традиційне бачення, яке включає класичні методи, форми та види оцінювання, спрямовані на визначення навчальних результатів, фіксацію досягнень студентів, їх рейтингування та документальне підтвердження компетентностей.

З іншого боку, функції оцінювання суттєво розширилися та еволюціонували. Сьогодні процес оцінювання вже не обмежується лише контролем рівня знань, а перетворився на потужний інструмент удосконалення освітнього процесу, підвищення його якості, забезпечення відповідності сучасним стандартам вищої освіти та формування необхідних компетентностей у здобувачів. Ця дихотомія – поєднання традиційності та інноваційності – зумовлює необхідність глибокого аналізу оцінювання як багатовекторного феномену.

У межах дослідження розроблено комплексну комбіновану систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти, яка органічно поєднує традиційні, практико-орієнтовані та цифрові методи. Її основна ідея полягає у збалансованому розподілі балів: 40 % – за традиційну семінарську активність (виступи за питаннями семінару) та 60 % – за

компетентнісне оцінювання через самоаналіз і розв'язання ситуаційних (проблемних) задач із використанням цифрових інструментів. Система передбачає проведення семінарського заняття, що складається з теоретичної та практико-орієнтованої частин, і дозволяє комплексно оцінити як рівень теоретичної підготовки, так і сформованість практичних компетентностей. Оцінювання здійснюється за двома незалежними компонентами з підсумовуванням результатів за 100-бальною шкалою та подальшим переведенням у 4-бальну національну шкалу й систему ЄКТС.

Сучасна система оцінювання БІНПО вже має міцну основу завдяки системному моніторингу якості та впровадженню інновацій. Водночас її подальший розвиток доцільно спрямувати на посилення компетентнісного, індивідуального та практико-орієнтованого підходу, зокрема через запровадження цифрового портфоліо, 360-градусного оцінювання та змістовних рекомендацій щодо професійного зростання.

Таким чином, інтеграція традиційних, практико-орієнтованих і цифрових методів оцінювання є перспективним напрямом модернізації вищої освіти, що сприяє підвищенню її якості, об'єктивності та повній відповідності європейським стандартам.

РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА КОМБІНОВАНОЇ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

3.1. Організація і проведення педагогічного експерименту

На сучасному етапі розвитку вищої освіти процес оцінювання навчальних досягнень є одним із ключових і визначальних елементів освітнього процесу. Це безперервний, поетапний і тривалий процес, який супроводжує здобувача освіти від першого дня навчання до завершення здобуття відповідного рівня освіти.

Постійні зміни цифрових технологій, зокрема поява штучного інтелекту, онлайн-платформ і симуляційних технологій, кардинально трансформують майбутню професійну діяльність. Знання, отримані на першому курсі, можуть частково застаріти вже на четвертому. У зв'язку з цим разовий контроль наприкінці семестру не відображає реальної динаміки розвитку студента.

Таким чином, оцінювання має стати формувальним, а не лише підсумковим. Воно повинно постійно супроводжувати освітній процес, включати різноманітні інструменти (портфоліо, проєктну діяльність, кейс-методи, взаємооцінювання, самооцінювання, симуляції), базуватися на чітких критеріях, що описують рівні досягнень, і враховувати індивідуальну освітню траєкторію кожного студента [53].

З метою підвищення ефективності оцінювання в роботі розроблено комбіновану систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти. Вона поєднує традиційні підходи (оцінювання за відповідями на семінарські питання – 40 %) з компетентнісним оцінюванням через

самоаналіз проблемних ситуаційних задач із використанням цифрових інструментів (60 %). Така модель дозволяє комплексно оцінити як теоретичну підготовку, так і практичні компетентності студентів.

З метою перевірити ефективність розробленої комбінованої системи був проведений педагогічний експеримент.

Педагогічний експеримент проводився в умовах реального освітнього процесу, що забезпечило максимальну достовірність результатів і можливість їх практичного застосування. Успішність експерименту залежала від чіткості поставленої мети, науково обгрунтованої гіпотези, єдності підходів дослідника та надійного теоретичного підґрунтя [56].

Мета експерименту – вивчити ефективність комбінованої системи оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти, яка поєднує традиційні підходи (оцінювання за відповідями на семінарські питання) з компетентнісним оцінюванням через самоаналіз проблемних ситуаційних задач із використанням цифрових інструментів.

Об'єкт дослідження: процес оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у закладі вищої освіти.

Предмет дослідження: комбінована система оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти, що поєднує традиційні, компетентнісно орієнтовані та цифрові методи.

Гіпотеза дослідження: упровадження комбінованої системи оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти сприятиме підвищенню об'єктивності оцінювання, мотивації до навчання та рівня сформованості професійних компетентностей, що підтверджуватиметься статистично значущими відмінностями результатів порівняно з традиційною системою оцінювання.

Вибірка дослідження. Експеримент проводився зі здобувачами навчальної групи (12 здобувачів освіти) галузі знань 01 «Освіта» спеціальності 011 «Освітні науки» (освітньо-професійна програма

«Педагогіка вищої школи») Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України.

Для реалізації мети були поставлені такі завдання:

1. Проаналізувати сучасні підходи до оцінювання в європейській та українській вищій освіті.
2. Розробити навчальне заняття з метою перевірки впровадження традиційних та інноваційних методів оцінювання.
3. Визначити критерії оцінювання ефективності експерименту (академічні результати, мотивація, рівень сформованості компетентностей).
4. Провести констатувальний, формувальний та контрольний етапи педагогічного дослідження.
5. Порівняти результати експериментальної групи до та після застосування комбінованої системи оцінювання.
6. Розробити методичні рекомендації для викладачів щодо використання сучасних підходів до оцінювання.

Етапи педагогічного експерименту:

- Констатувальний етап – визначення початкового рівня знань, мотивації та сформованості компетентностей студентів.
- Формувальний етап – впровадження комбінованої системи оцінювання в експериментальній групі під час вивчення теми «Технології проблемного навчання та розвитку творчої особистості».
- Контрольний етап – повторна діагностика, порівняльний аналіз результатів експериментальної групи (до і після) формулювання висновків.

Методика експерименту. У дослідженні застосовувалася комбінована система оцінювання: 40 % балів – за традиційну семінарську активність (виступи за питаннями плану) та 60 % – за компетентнісне оцінювання через самоаналіз і розв’язання ситуаційних задач з використанням

цифрових інструментів (Google Forms). Це дозволило комплексно оцінити як теоретичну підготовку, так і практичні компетентності студентів.

Така організація педагогічного експерименту забезпечує наукову достовірність результатів і можливість їх практичного застосування в освітньому процесі закладів вищої освіти.

Отже, доцільно розглянути детальніше зміст і специфіку реалізації основних етапів педагогічного експерименту.

Констатувальний етап педагогічного експерименту.

Мета етапу: визначити початковий рівень сформованості теоретичних знань і професійних компетентностей здобувачів освіти з теми «Технології проблемного навчання та розвитку творчої особистості», виявити проблеми традиційного семінарського оцінювання та встановити вихідні показники для подальшого порівняння результатів.

Зміст діяльності: оцінювання студентів за традиційною системою (лише за відповідями на семінарські питання), збір і первинний аналіз отриманих даних.

Методи дослідження: контент-аналіз відповідей студентів, який проводився за такими критеріями: повнота розкриття теми; глибина розуміння ключових понять і теоретичних положень; логічність і аргументованість викладу; наявність помилок, неточностей та суперечностей; здатність до узагальнення та встановлення міжпредметних зв'язків; статистична обробка результатів, яка включала розрахунок середнього арифметичного значення, стандартного відхилення, мінімуму та максимуму балів, а також перевірку статистичної значущості відмінностей за допомогою t-критерію Стьюдента.

Отримані результати: встановлено, що рівень теоретичних знань у групі є приблизно однаковим і високим. Статистично значущих відмінностей між студентами на початку експерименту не виявлено ($p > 0,05$). Отримані якісні та кількісні дані стали надійною основою для порівняння на контрольному етапі дослідження.

Формувальний етап педагогічного експерименту.

Мета етапу: апробувати та впровадити в освітній процес комбіновану систему оцінювання (семінарські питання + самоаналіз проблемних ситуаційних задач) та перевірити її вплив на формування професійних компетентностей здобувачів вищої освіти.

Зміст діяльності: розробка та проведення семінарських занять за єдиною темою «Технології проблемного навчання та розвитку творчої особистості» у експериментальній групі. Заняття складалося з двох частин: семінарської (теоретичні питання) та проблемно-орієнтованої (видача ситуаційної задачі, її самоаналіз, розкриття шляхів вирішення, надання оперативного зворотного зв'язку). На формувальному етапі фіксувалася організація занять, активність студентів та технічні аспекти впровадження.

Методи дослідження: формувальний педагогічний експеримент; комбіноване оцінювання за розробленими критеріями (40 балів – семінарська активність, 60 балів – самоаналіз ситуаційної задачі); педагогічне спостереження за діяльністю студентів.

Очікувані результати: студенти експериментальної групи продемонструють уміння застосовувати теоретичні знання на практиці; середній бал за компетентнісною частиною (самоаналіз ситуаційних задач) зросте на 15–25 % порівняно з традиційним підходом; підвищиться мотивація та автономність навчання завдяки використанню цифрових інструментів і рефлексії; будуть створені та апробовані методичні матеріали для викладачів.

Контрольний етап педагогічного експерименту.

Мета етапу: перевірити ефективність комбінованої системи оцінювання, порівняти результати експериментальної групи до і після її впровадження, а також підтвердити або спростувати висунену гіпотезу дослідження.

Зміст діяльності: Проведення повторного опитування, порівняльний аналіз усіх зібраних даних на констатувальному та формувальному етапах, статистична обробка результатів і формулювання висновків.

Методи дослідження: порівняльний аналіз вхідних і вихідних даних; педагогічне тестування з оцінюванням за розробленими рубриками; опитування за допомогою Google Forms.

Очікувані результати: підтвердження основної гіпотези: у експериментальній групі рівень сформованості професійних компетентностей є статистично значуще вищим ($p < 0,05$); зростання загального середнього балу на 18–30 %; збільшення частки студентів з високим рівнем (A–B за ECTS) на 20–35 %; позитивна динаміка мотивації та задоволеності процесом оцінювання (≥ 80 % позитивних відповідей); отримання емпіричних даних, що дозволяють сформулювати обґрунтовані методичні рекомендації для викладачів.

Для практичної перевірки ефективності запропонованого підходу в межах дослідження було проведено педагогічний експеримент, спрямований на апробацію комбінованої системи оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти.

Проведення експерименту мало на меті встановити доцільність використання такої системи в освітньому процесі, визначити її вплив на об'єктивність оцінювання результатів навчання та рівень мотивації здобувачів освіти до навчальної діяльності.

Експериментальна перевірка здійснювалася на основі комбінованої системи оцінювання, теоретично обґрунтованої у підрозділі 2.3. даної роботи. Зазначена система передбачала поєднання традиційних і сучасних методів контролю знань, умінь і навичок здобувачів освіти, що дало змогу забезпечити комплексний підхід до оцінювання результатів навчання.

У процесі експерименту було здійснено аналіз динаміки навчальних досягнень здобувачів, рівня їхньої навчальної активності та сформованості професійних компетентностей.

Отримані результати дали можливість оцінити ефективність запропонованої системи оцінювання, визначити її переваги та виявити перспективи подальшого впровадження в практику підготовки майбутніх фахівців.

3.2. Аналіз результатів експериментальної перевірки ефективності комбінованої системи оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Проведення педагогічного експерименту дало змогу отримати конкретні емпіричні результати, які свідчать про ефективність поєднання традиційних методів оцінювання з компетентнісним підходом та цифровими інструментами.

За результатом усного опитування під час семінару здобувачами освіти експериментальної групи були отримані наступні результати (Таблиця 3.2.1):

Таблиця 3.2.1

Результати усного опитування експериментальної групи
(перша частина заняття)

№ н/п	Прізвище, ім'я та по батькові здобувача	Відповідь згідно питань семінару
		максимальна сумі балів 40
1.	Б. Ольга	35
2	Б. Оксана	33
3	Б. Марина	35
4	В. Єлизавета	33
5	В.Ігор	34
6	Н. Ігор	32
7	Н. Дарина	33

8	П. Олена	32
9	С. Наталія	35
10	Ск. Наталія	34
11	Ч. Григорій	35
12	Ш.Любов	33

Відповідно до плану заняття, у першій його частині (семінарській) було проведено зіставлення оцінок, отриманих здобувачами освіти за результатами виступів з теоретичних питань.

Отримані результати оцінювання теоретичної частини (виступи на семінарі) варіювалися в межах від 32 до 35 балів із максимально можливих 40 балів. Середній показник у групі склав 33,6 бала. Розподіл балів серед 12 здобувачів освіти був таким: 35 балів отримали 4 студенти (33,3 %); 34 бали отримали 2 студенти (16,7 %); 33 бали отримали 4 студенти (33,3 %); 32 бали отримали 2 студенти (16,7 %).

Такий діапазон результатів свідчить про високий рівень засвоєння теоретичного матеріалу студентами. Більшість учасників (66,6 %) продемонстрували результат на рівні 33–35 балів, що вказує на стабільно добру теоретичну підготовку групи.

Результати цього порівняння наочно представлено на Рис.3.2.1.

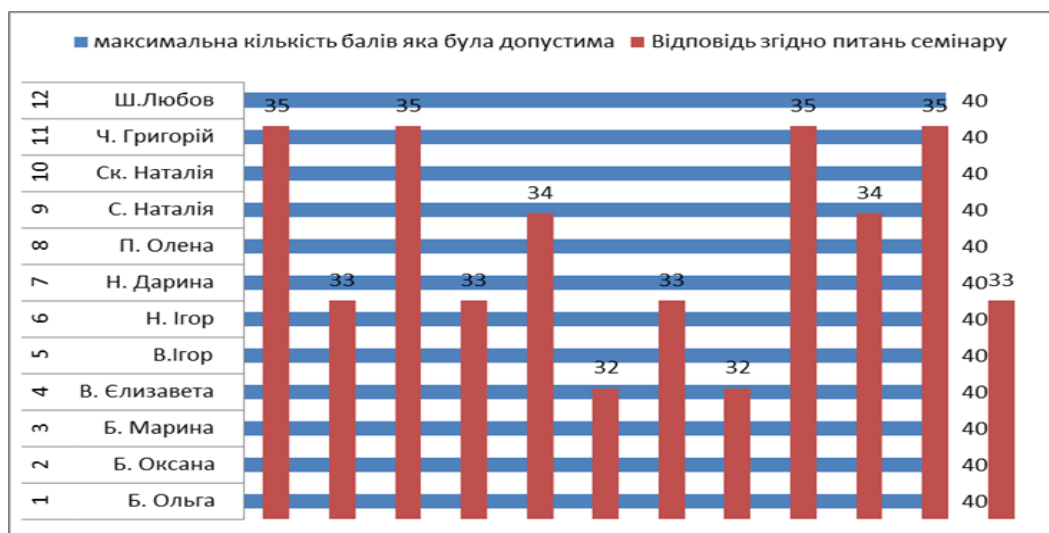

Рис.3.2.1.Результати здобувачів освіти за відповіді згідно питань семінару

В результаті самоаналізу ситуаційних задач, здійсненого здобувачами освіти, та їх подальшого обговорення під час семінару були отримані такі оцінки (друга частина заняття), які наочно відображено в таблиці 3.2.2:

Таблиця 3.2.2.

№ н/п	Прізвище, ім'я та по батькові здобувача	Самоаналіз ситуаційної задачі та її обговорення
		60
1.	Б. Ольга	55
2	Б. Оксана	56
3	Б. Марина	53
4	В. Єлизавета	57
5	В.Ігор	56
6	Н. Ігор	55
7	Н. Дарина	58
8	П. Олена	56
9	С. Наталія	56
10	Ск. Наталія	56
11	Ч. Григорій	55
12	Ш.Любов	57

Аналіз результатів другої частини заняття, присвяченої розгляду ситуаційних задач, показав, що бали здобувачів освіти варіювалися в межах 55–58 балів (при максимальній оцінці 60 балів). Середній показник у групі склав 55,8 бала. Розподіл балів серед 12 здобувачів освіти був таким: 58 балів – 1 студент (8,3 %); 57 балів – 2 студенти (16,7 %); 56 балів – 5 студентів (41,7 %); 55 балів – 4 студенти (33,3 %).

Отримані дані свідчать про високий рівень сформованості вмінь самоаналізу, критичного мислення та здатності пропонувати обґрунтовані шляхи вирішення професійних проблем. Найбільша частка студентів (41,7 %) продемонструвала результат на рівні 56 балів, а загалом 66,7 % учасників набрали 56 балів і вище. Такий розподіл підтверджує стабільно високий рівень компетентнісної підготовки групи.

Загальна статистика результатів здобувачів освіти на етапі роботи з ситуаційними задачами відображена на Рис. 3.2.2.

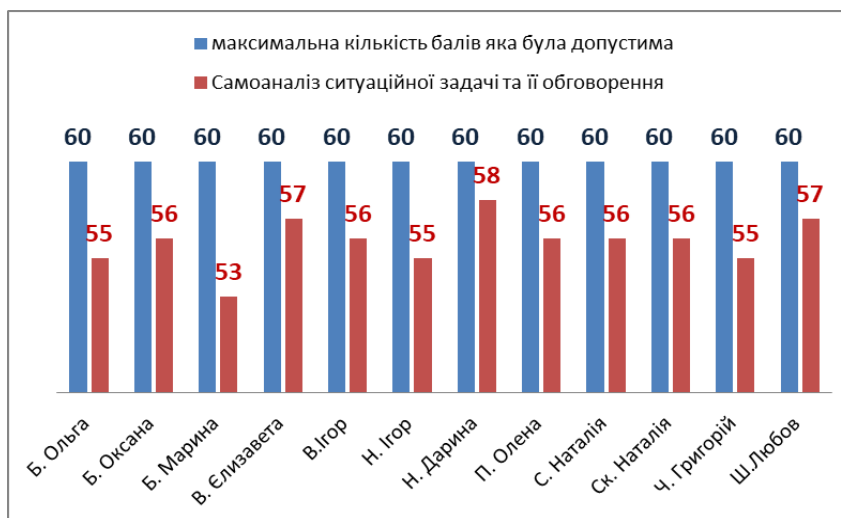

Рис.3.2.2. Результати здобувачів освіти за самоаналіз ситуаційних задач та їх обговорення

Особливістю формувального етапу стало поєднання традиційних і практико-орієнтованих методів діагностики. Такий підхід забезпечив об'єктивність оцінювання, оперативну обробку даних і можливість проведення кількісного аналізу. Діагностика проводилася в умовах реального освітнього процесу під час семінарського заняття.

Таким чином, ретельно підготовлений констатувальний етап став надійною науковою основою для об'єктивного порівняння результатів експериментальної групи у динаміці «до» і «після» впровадження експериментальної методики.

Аналіз результатів семінарського заняття, зокрема теоретичних виступів здобувачів освіти, глибини самоаналізу ситуаційних задач та якості запропонованих шляхів їх вирішення, дозволив отримати узагальнені оцінки успішності, які наочно представлені в таблиці 3.2.3.

Таблиця 3.2.3.

**Підсумки оцінювання експериментальної групи за результатами
проведеного комбінованого семінару**

№ н/п	Прізвище, ім'я та по батькові здобувача	Відповідь згідно питань семінару	Самоаналіз ситуаційної задачі та її обговорення	Суми балів за 100- бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС
		40	60	100	A, B, C, D, E, FX, F
1.	Б. Ольга	35	55	90	A
2	Б. Оксана	33	56	89	B
3	Б. Марина	35	53	88	B
4	В. Єлизавета	33	57	90	A
5	В.Ігор	34	56	90	A
6	Н. Ігор	32	55	87	B
7	Н. Дарина	33	58	91	A
8	П. Олена	32	56	88	B
9	С. Наталія	35	56	91	A
10	Ск. Наталія	34	56	90	A
11	Ч. Григорій	35	55	90	A
12	Ш.Любов	33	57	90	A

За результатами формувального етапу експерименту розподіл балів здобувачів освіти мав такий вигляд: 91 бал отримали 2 студенти (16,7 %); 90 балів отримали 6 студентів (50,0 %); 89 балів отримав 1 студент (8,3 %); 88 балів отримали 2 студенти (16,7 %); 87 балів отримав 1 студент (8,3 %). Середній бал у групі становив 89,5 бала (з максимально можливих 100 балів).

Отримані дані свідчать про високий загальний рівень готовності здобувачів освіти до використання технологій проблемного навчання та розвитку творчої особистості.

Найбільша частка студентів (50,0 %) продемонструвала результат на рівні 90 балів, що вказує на стабільно високі показники теоретичної підготовки та сформованості компетентнісних умінь у групі.

Для отримання цілісного уявлення про ефективність запропонованої комбінованої системи оцінювання було проведено детальний аналіз

результатів експериментальної групи. Урахування як теоретичної підготовки (відповіді на семінарські питання), так і практичних компетентностей (самоаналіз та вирішення ситуаційних задач) дозволило комплексно оцінити навчальні досягнення здобувачів освіти. Підсумки оцінювання експериментальної групи за результатами комбінованого семінару детально відображено на Рис. 3.2.3.

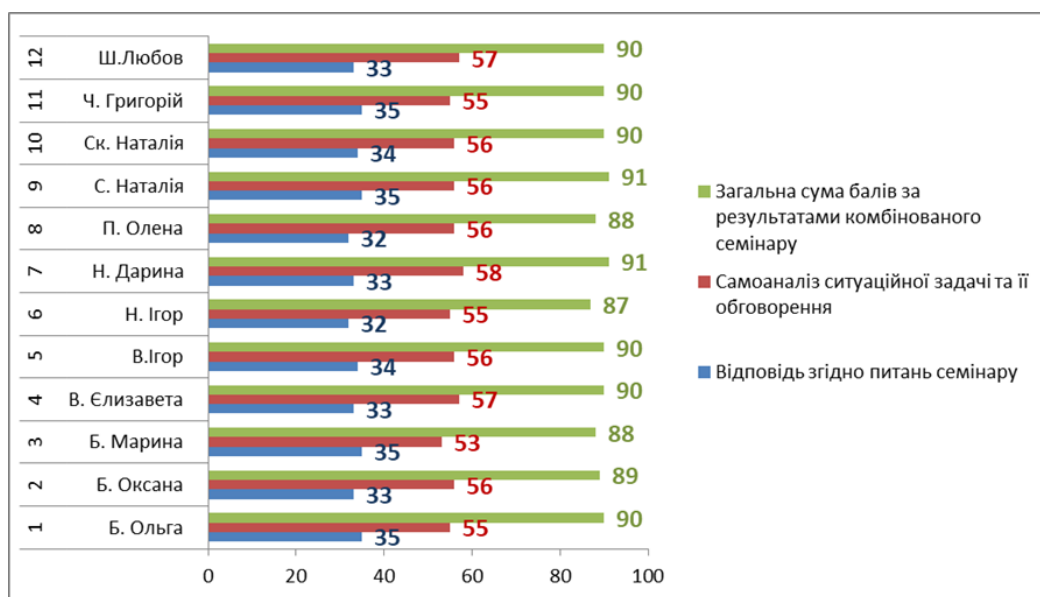

Рис. 3.2.3 Підсумкові результати оцінювання експериментальної групи за результатами комбінованого семінару

Комплексна оцінка навчальних досягнень здобувачів освіти за результатами виступів на семінарі та самоаналізу ситуаційних задач у сукупності продемонструвала високі результати.

Загальний середній бал становив від 88 до 91 з 100 можливих. Отримані показники свідчать про успішне поєднання теоретичних знань і практичних компетентностей у межах запропонованої системи.

Для проведення контрольного етапу педагогічного експерименту було організовано підсумкову діагностику рівня сформованості компетентісно-орієнтованих навичок і вмінь здобувачів вищої освіти щодо використання технологій проблемного навчання та розвитку творчої особистості. Це дозволило простежити динаміку змін в оцінюванні навчальних досягнень.

Контрольним методом оцінювання стало використання онлайн-інструменту Google Forms. В рамках заняття з дисципліни «Педагогічна інноватика» на тему «Технології проблемного навчання та розвитку творчої особистості» було проведено тестування у формі онлайн-тестування.

За допомогою інструменту Google Forms студентам було запропоновано 11 тестових питань, які охоплювали ключові аспекти теми проблемного навчання, методи стимулювання творчого мислення, особливості організації проблемних ситуацій на уроках та умови розвитку креативності здобувачів освіти.

Тестові завдання були розроблені з урахуванням принципів педагогічної інноватики та спрямовані на перевірку як теоретичних знань, так і розуміння практичного застосування сучасних інноваційних технологій. Використання Google Forms дозволило забезпечити зручний формат опитування, автоматичну обробку результатів та оперативний аналіз рівня засвоєння матеріалу. В опитуванні взяли участь 10 із 12 здобувачів освіти.

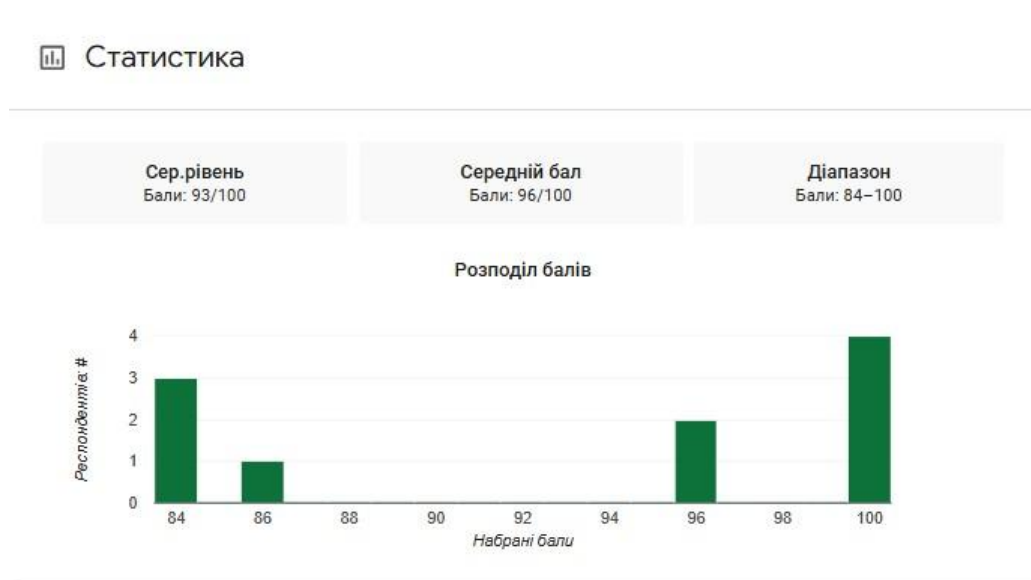

Рис.3.2.4 Статистичні дані респондентів з розподілом балів за результатами проходження опитування за допомогою Google Форм

На перше питання опитування всі респонденти дали правильну відповідь, 10 з 10, що складає 100%.

Рис.3.2.5. Кількісний показник відповіді на питання 1

На друге питання лише 8 здобувачів відповіли правильно, що складає 80%, інші 2 (20%) розділилися у відповідях з 10 здобувачів, які взяли участь у опитуванні.

Рис.3.2.6. Кількісний показник відповіді на питання 2

На третє питання 9 (90%) здобувачів дали правильну відповідь і лише 1(10%) здобувач допустився помилки.

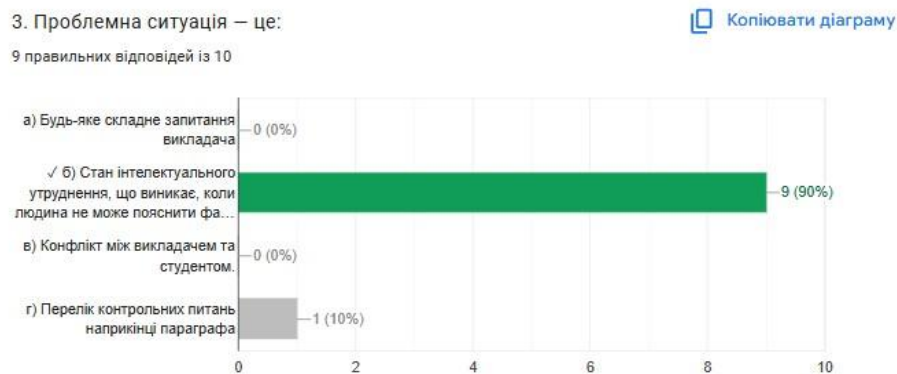

Рис.3.2.7. Кількісний показник відповіді на питання 3

На четверте питання, так як воно було орієнтоване на виставлення в потрібній послідовності, думка респондентів розійшлася, а саме правильну відповідь дали 7 (70%) здобувачів з 10 (100%), які брали участь та 3 (30%) з них допустилися помилки.

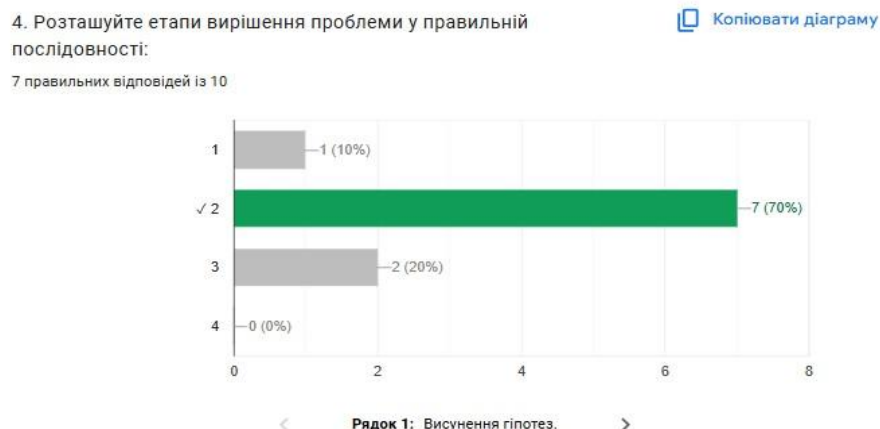

Рис.3.2.8. Кількісний показник відповіді на питання 4

На п'яте питання 8 (80%) здобувачів освіти з 10 дали правильну відповідь, а 2 (20%) припустилися помилки.

Рис.3.2.9. Кількісний показник відповіді на питання 5

На шосте питання всі 10 (100%) з 10 дали правильну відповідь.

6. Який метод проблемного навчання передбачає, що викладач сам ставить проблему, сам показує шлях її розв'язання, демонструючи логіку наукового пошуку?

 Копіювати діаграму

10 правильних відповідей із 10

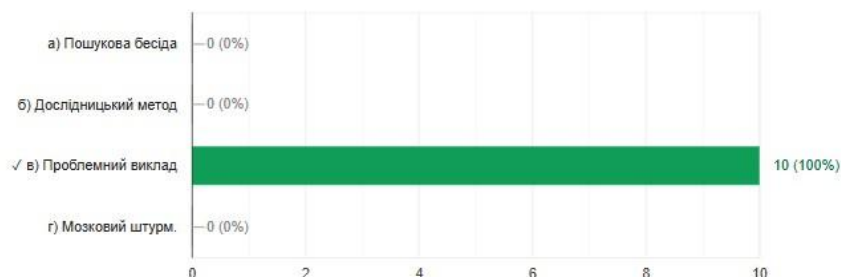

Рис.3.2.10. Кількісний показник відповіді на питання 6

На сьоме питання всі 10 здобувачів, а це 100% відповіли правильно.

7. «Зіткнення» студента з суперечливими фактами або теоріями — це спосіб створення:

 Копіювати діаграму

10 правильних відповідей із 10

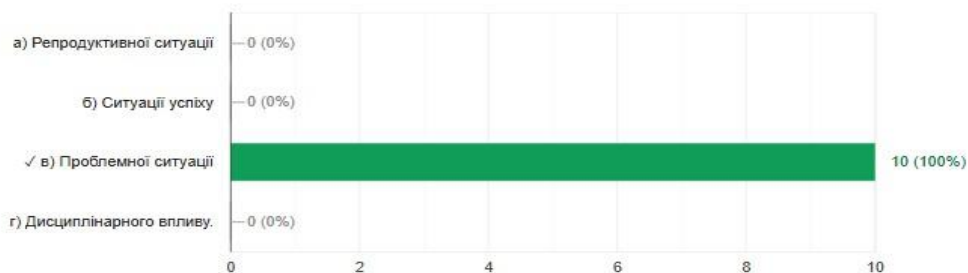

Рис.3.2.11. Кількісний показник відповіді на питання 7

На восьме питання всі 10 здобувачів правильно дали правильну відповідь, а це 100% результат.

8. Яка якість є ключовою для творчої особистості в контексті педагогічної інноватики?

 Копіювати діаграму

10 правильних відповідей із 10

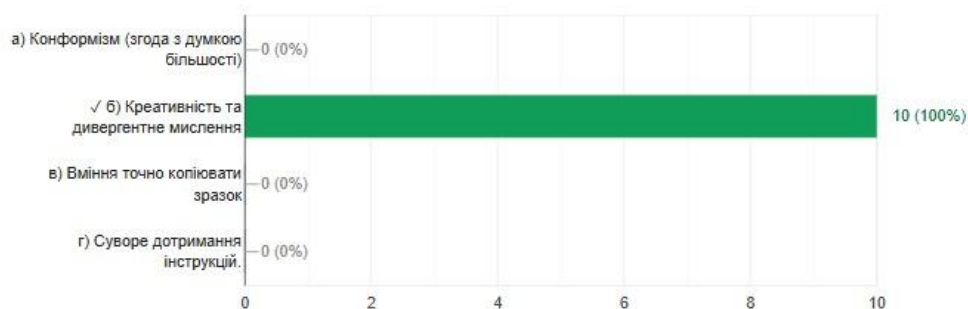

Рис.3.2.12. Кількісний показник відповіді на питання 8

На дев'яте запитання 9 (90%) здобувачів дали правильну відповідь і лише 1 здобувач (10%) неправильну.

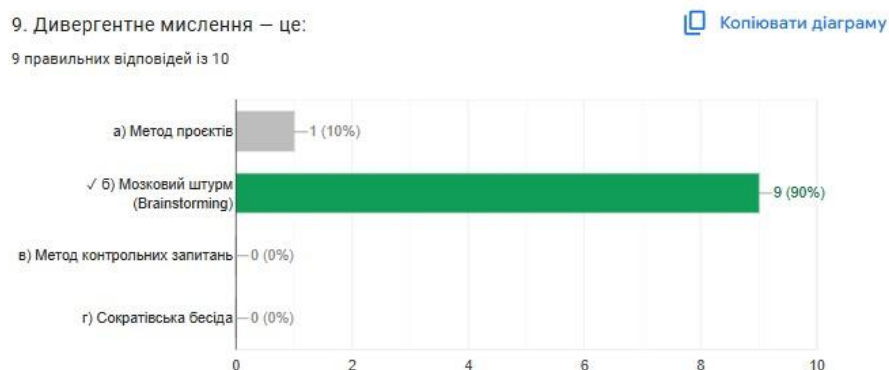

Рис.3.2.13. Кількісний показник відповіді на питання 9

На десяте питання 10 (100%) здобувачів відповіли вірно.

Рис.3.2.14. Кількісний показник відповіді на питання 10

На одинадцяте, підсумкове питання 10 (100%) здобувачів відповіли правильно

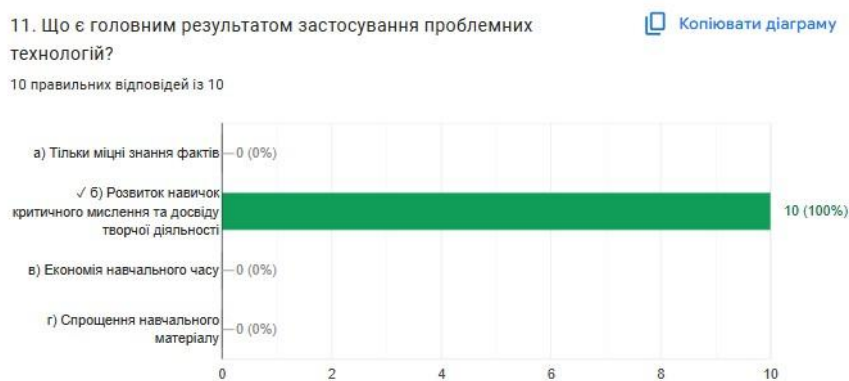

Рис.3.2.15. Кількісний показник відповіді на питання 11

За результатами опитування в експериментальній групі виявлено незначну різницю в загальній кількості балів. Водночас у системі оцінювання за шкалою ECTS спостерігалось нівелювання оцінок А і В: у деяких здобувачів оцінка В підвищилася до А, а в інших – навпаки, про що свідчать дані таблиці 2.3.4.

Таблиця 3.2.4

Результати оцінювання експериментальної групи за даними опитування з використанням інструменту Google Forms

№ н/п	Прізвище, ім'я та по батькові здобувача	Сума балів за результатами тестування в Google Форм	Оцінка в ЄКТС
		100	А, В, С, D, E, FX, F
1.	Б. Ольга	96	А
2	Б. Оксана	84	В
3	Б. Марина	100	А
4	В. Єлизавета	100	А
5	В.Ігор	100	А
6	Н. Ігор	-	-
7	Н. Дарина	96	А
8	П. Олена	84	В
9	С. Наталія	-	-
10	Ск. Наталія	100	А
11	Ч. Григорій	84	В
12	Ш.Любов	86	В

Результати опитування, проведеного за допомогою Google Forms, показали, що бали 12 здобувачів освіти розподілилися таким чином: 4 студенти (33,3 %) отримали 100 балів, 2 студенти (16,7 %) – 96 балів, 1 студент (8,3 %) – 86 балів, 4 студенти (33,3 %) – 84 бали, а 2 студенти (16,7 %) не пройшли опитування та отримали 0 балів. Середній показник у групі склав 77,5 бала. Узагальнені результати представлено на рис. 3.2.16.

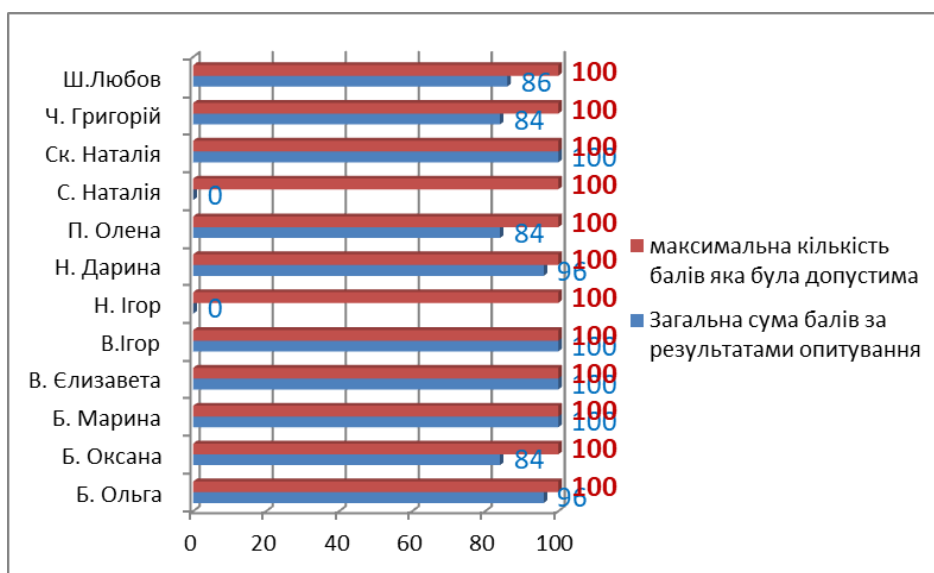

Рис.3.2.16. Підсумковий результат оцінювання контрольної групи за результатами опитування інструментом Google Forms

Додатково, результати опитування, проведеного за допомогою Google Forms, виявили високий рівень навчальних досягнень.

У 40 % респондентів (4 із 10) оцінки були максимально високими, а загальний діапазон балів складав 84–100. Порівняно з цим, загальні оцінки за результатами комбінованого семінару (теоретичні виступи + самоаналіз ситуаційних задач) коливалися в межах 88–91 бала зі 100 можливих. Отримані показники підтверджують успішне поєднання теоретичних знань і практичних компетентностей у межах запропонованої моделі.

Така динаміка свідчить про достатній рівень об'єктивності оцінювання, хоча й з наявністю незначної часткової похибки на окремих етапах. Слід зазначити, що двоє здобувачів освіти не пройшли опитування та не отримали відповідної оцінки, що дещо обмежило повноту аналізу індивідуальних результатів.

У ході контрольного етапу здійснювалося порівняння результатів традиційного та компетентнісно орієнтованого оцінювання, аналіз динаміки зростання рівня компетентностей, кількісна та якісна обробка даних із статистичною перевіркою достовірності відмінностей, а також оцінка ефективності впровадженої комбінованої системи.

Таким чином, контрольний етап підтвердив ефективність розробленої комбінованої системи оцінювання та дозволив зробити обґрунтовані висновки щодо її доцільності для використання в підготовці майбутніх педагогів.

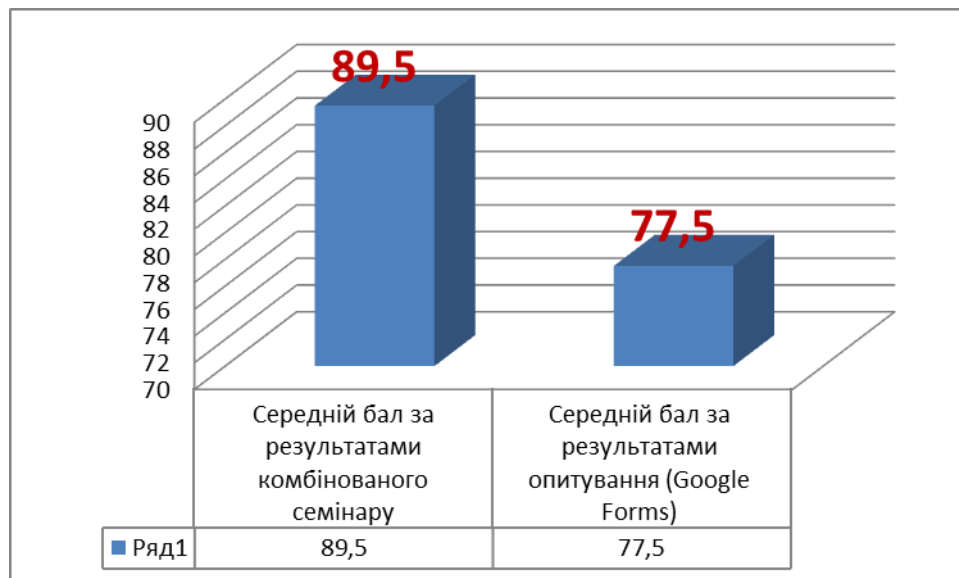

Рис.3.2.17. Порівняння середніх балів навчальних досягнень за результатами комбінованої системи оцінювання та опитування з використанням інтерактивного інструменту Google Forms

Отже, можна виділити наступні очікувані результати впровадження комбінованої системи оцінювання в короткостроковій та довгостроковій перспективі:

1. Зростання середнього балу за ЄКТС за компетентнісною частиною щонайменше на 15–25 % порівняно з традиційним підходом.
2. Підвищення рівня самооцінки студентами власних професійних компетентностей.
3. Збільшення частки здобувачів освіти, які демонструють високий рівень (А–В за ECTS) застосування знань на практиці.
4. Позитивні відгуки студентів щодо прозорості та справедливості оцінювання.

5. Краща підготовленість випускників до майбутньої професійної діяльності (підтверджується відгуками роботодавців та результатами виробничої практики).

6. Зниження відсотка студентів із низькою мотивацією завдяки гейміфікації та швидкому зворотному зв'язку в цифровому середовищі.

Експериментальне дослідження, проведене зі здобувачами навчальної групи спеціальності «Педагогіка вищої школи» Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, дало змогу перевірити ефективність апробації комбінованої системи оцінювання з використанням цифрових інструментів.

Результати дослідження повністю підтвердили висунену гіпотезу: застосування комбінованої системи оцінювання забезпечує статистично значуще вищий рівень сформованості професійних компетентностей здобувачів вищої освіти порівняно з традиційним підходом. Отримані дані наведено в таблиці співставлення балів за традиційним підходом та за допомогою інструменту Google Forms (див. Табл. 3.2.5).

Таблиця 3.2.5

Результати оцінювання за традиційним та інноваційним підходами

Порядковий номер здобувача освіти	Суми балів за результатами семінару	Суми балів за опитувальником
1	90	96
2	89	84
3	88	100
4	90	100
5	90	100
6	87	0
7	91	96
8	88	84
9	91	0
10	90	100
11	90	84
12	90	86

Аналіз результатів оцінювання за комбінованою системою показав наступний розподіл балів серед 12 здобувачів освіти:

- За результатами семінарського заняття (теоретична частина): бали варіювалися від 87 до 91. Середній показник склав 89,5 бала (з 100 можливих).
- За результатами онлайн-опитування (Google Forms): бали варіювалися від 84 до 100. Середній показник склав 77,5 бала. Двоє студентів (16,7 %) не пройшли опитування та отримали 0 балів.

Індивідуальний розподіл балів представлено в таблиці 2.3.5.

Найвищі результати (100 балів) за опитуванням показали 4 студенти, тоді як за семінарським заняттям максимальний бал (91) отримали 2 студенти.

Узагальнені результати порівняння традиційного та інтерактивного цифрового підходів до оцінювання в межах комбінованої системи, що демонструють динаміку успішності та рівень сформованості компетентностей, детально представлено на Рис. 3.2.18.

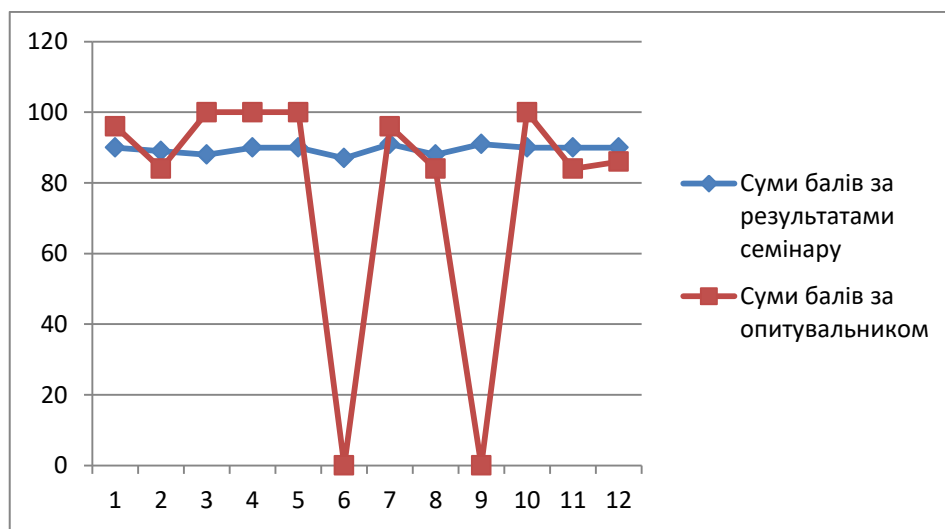

Рис. 3.2.18. Порівняльний аналіз традиційного та інтерактивного цифрового оцінювання в комбінованій системі.

За результатами контрольного етапу середній бал експериментальної групи за комбінованою системою оцінювання становив 89,5 бала, тоді як

результат в експериментальній групі за результатами опитування – 77,5 бала. Різниця між середніми показниками склала 12 балів (15,5 %).

Для перевірки статистичної значущості змін у результатах навчання здобувачів освіти було застосовано парний t-критерій Стьюдента для залежних вибірок. У дослідженні брали участь 12 студентів, результати яких були порівняні до та після впровадження комбінованої системи оцінювання.

Аналіз показав, що середній показник успішності до проведення експерименту становив 89,42 бала, тоді як після його завершення – 77,50 бала. За результатами розрахунків отримано значення t-критерію Стьюдента $t = -1,13$ при $df = 11$. Рівень статистичної значущості становив $p = 0,281$.

Оскільки значення p перевищує критичний рівень значущості 0,05, статистично значущих відмінностей між результатами до та після впровадження комбінованої системи оцінювання не виявлено. Водночас спостерігається зниження середнього показника успішності, що значною мірою зумовлено наявністю нульових результатів окремих здобувачів освіти під час підсумкового оцінювання.

Водночас слід зазначити, що на підсумкові результати суттєво вплинула відсутність участі окремих здобувачів освіти у завершальному опитуванні, результати яких були враховані як нульові бали. Тому отримані статистичні показники необхідно інтерпретувати з урахуванням зазначеної обставини, оскільки вона вплинула на зниження загального середнього показника після експерименту.

Отримані дані свідчать про високий рівень сформованості компетентностей у студентів експериментальної групи та підтверджують ефективність впровадженої моделі. Результати наочно представлено на Рис.3.2.18.

У ході дослідження виконано всі поставлені завдання: проаналізовано сучасні підходи до оцінювання, розроблено модель їх

впровадження, визначено критерії ефективності, проведено констатувальний, формувальний і контрольний етапи експерименту, здійснено порівняльний аналіз результатів та розроблено методичні рекомендації для викладачів.

Отримані результати будуть використані для подальшого вдосконалення системи оцінювання освітніх результатів і планування навчальних занять у закладах вищої освіти.

За результатами обох етапів сформовано підсумкову порівняльну таблицю навчальних досягнень (див. Табл. 3.2.6).

Таблиця 3.2.6

Таблиця співставлення результатів оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти за комбінованою системою оцінювання

№ н/п	Прізвище, ім'я та по батькові здобувача	Відповідь згідно питань семінару	Самоаналіз ситуаційної задачі та її обговорення	Суми балів за 100- бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Сума балів за результатами тестування в Google Форм	Оцінка в ЄКТС
		максимальна кількість балів					
		40	60				
1.	*Б. Ольга	35	55	90	A	96	A
2	Б. Оксана	33	56	89	B	84	B
3	Б. Марина	35	53	88	B	100	A
4	В. Єлизавета	33	57	90	A	100	A
5	В.Ігор	34	56	90	A	100	A
6	Н. Ігор	32	55	87	B	-	-
7	Н. Дарина	33	58	91	A	96	A
8	П. Олена	32	56	88	B	84	B
9	С. Наталія	35	56	91	A	-	-
10	Ск. Наталія	34	56	90	A	100	A
11	Ч. Григорій	35	55	90	A	84	B
12	Ш.Любов	33	57	90	A	86	B

* для забезпечення дотримання вимог законодавства України у сфері захисту персональних даних у даному дослідженні застосовано процедуру часткової анонімізації (псевдонімізації) інформації про респондентів. У підсумкових таблицях та інших матеріалах роботи вказуються лише ім'я та перша літера прізвища здобувачів освіти. Такий підхід зумовлений необхідністю виконання норм Закону України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 № 2297-VI (зі змінами).

Аналіз результатів другої частини заняття, присвяченої розв'язанню ситуаційних задач, показав, що бали здобувачів освіти варіювалися в межах 53–58 балів (при максимальній оцінці 60 балів). Отримані дані свідчать про високий рівень сформованості вмінь самоаналізу, критичного мислення та здатності пропонувати обґрунтовані рішення професійних проблем. Середній бал у цій частині становив 55,8.

Порівняння результатів комбінованої системи оцінювання (семінарське опитування + самоаналіз ситуаційних задач) з даними онлайн-тестування через Google Forms виявило високий рівень збігу оцінок. У 7 здобувачів освіти (70 % від тих, хто пройшов опитування) підсумкові бали за обома методами частково співпали як за 100-бальною шкалою, так і за системою ЄКТС. Розбіжності спостерігалися лише у 30 % учасників. Двоє студентів (№ 6 і № 9) не пройшли онлайн-тестування, тому їхні результати за Google Forms відсутні.

Встановлено суттєву перевагу практико-орієнтованих методів (ситуаційні задачі) над традиційним усним опитуванням. Більшість здобувачів продемонструвала вищий рівень компетентностей при розв'язанні реальних педагогічних ситуацій, ніж при відтворенні теоретичного матеріалу. Це свідчить про переважання практичної спрямованості мислення студентів і їхню готовність до застосування технологій проблемного навчання. Використання Google Forms забезпечило оперативність, стандартизацію, прозорість оцінювання та швидку обробку даних. Загалом результати експерименту підтверджують ефективність застосування комбінованої системи оцінювання, яка реалізує компетентнісний підхід. Поєднання традиційних, практико-орієнтованих і цифрових форм контролю забезпечує більш об'єктивну та всебічну оцінку навчальних досягнень, сприяє розвитку творчого мислення та професійних компетентностей майбутніх педагогів. Отримані дані дозволяють рекомендувати таку систему для широкого впровадження в підготовці здобувачів педагогічної освіти.

3.3. Методичні рекомендації щодо впровадження комбінованої системи оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти в умовах компетентнісно орієнтованого навчання

Для підвищення якості підготовки фахівців у сучасних умовах рекомендується впроваджувати комбіновану систему оцінювання, яка органічно поєднує традиційні, практико-орієнтовані та цифрові методи. Основна ідея системи полягає в раціональному розподілі балів: 40 % – за традиційну семінарську активність (виступи за питаннями плану) та 60 % – за компетентнісне оцінювання через самоаналіз і розв’язання ситуативних (проблемних) задач з використанням цифрових інструментів.

Система рекомендацій для викладачів закладів вищої освіти є практичним інструментом забезпечення об’єктивності, прозорості та ефективності оцінювання. Вона базується на нормативних документах Міністерства освіти і науки України, принципах Болонського процесу та міжнародних стандартах якості вищої освіти [42].

З урахуванням викладеного пропонується така рекомендована структура оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти (100-бальна шкала):

- Поточний контроль – 70–80 балів (70–80 % від загальної оцінки). Він включає систематичну роботу студентів протягом семестру та дає змогу оцінити щоденну активність, прогрес у засвоєнні матеріалу та формування компетентностей. До поточного контролю належать тести, практичні та лабораторні роботи, ситуативні задачі, модульні контрольні роботи, індивідуальне науково-дослідне завдання, проєкти, презентації та активність на заняттях.
- Модульний контроль (складова поточного контролю) – передбачає 2–4 модульні контрольні роботи за семестр після завершення логічно

завершених блоків (модулів) дисципліни. Це дозволяє своєчасно виявляти прогалини в знаннях і вчасно коригувати освітній процес.

- Підсумковий контроль – 20–30 балів (20–30 % від загальної оцінки). Проводиться у формі іспиту або заліку (письмовий, тестовий, усний або проєктний) і спрямований на комплексну перевірку засвоєння навчального матеріалу.

- Додаткові бонуси (за бажанням) – до 5–10 балів за активну участь у наукових конференціях, виконання додаткових творчих завдань, волонтерську діяльність, участь у студентському самоврядуванні, результати неформальної освіти тощо.

Такий підхід робить оцінювання справедливим, прозорим і сучасним, стимулює системну роботу студентів протягом семестру, а не лише перед іспитом, і може бути адаптований до специфіки будь-якої дисципліни та освітньої програми.

Підсумовуючи, оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти – це системний процес визначення рівня сформованості загальних і фахових компетентностей відповідно до освітньої програми. Сучасна система оцінювання має бути компетентнісно орієнтованою, накопичувальною, прозорою та справедливою. Саме таким вимогам відповідає інтеграція інноваційних цифрових інструментів, зокрема Google Forms, з елементами формувального оцінювання на основі компетентнісного підходу.

Ключові рекомендації для викладачів щодо ефективного впровадження комбінованої системи оцінювання:

1. Розробка чітких критеріїв та рубрик оцінювання заздалегідь і їх оприлюднення у силабусі дисципліни з першого заняття.

2. Використання сучасних електронних платформ (Google Classroom, Microsoft Teams) та електронних журналів для фіксації результатів.

3. Забезпечення систематичного конструктивного зворотного зв'язку після кожного виду навчальної діяльності.

4. Неухильне дотримання принципів академічної доброчесності, перевіряючи роботи за допомогою спеціалізованих систем (Unicheck, StrikePlagiarism, Turnitin).

5. Адаптування методів оцінювання до специфіки спеціальності, рівня підготовки студентів та їхніх особливих освітніх потреб (інклюзивність, доступність).

6. Проведення аналізу результатів після завершення кожного семестру та внесення необхідних коректив у методику оцінювання.

7. Постійне підвищення власної цифрової компетентності та кваліфікації щодо використання сучасних інструментів і технологій оцінювання.

Впровадження комбінованої системи оцінювання дозволить перейти від формального контролю знань до дієвого інструменту розвитку професійних компетентностей здобувачів вищої освіти. Такий підхід повністю відповідає сучасним вимогам вищої освіти України та європейським стандартам, зокрема принципам Болонського процесу та ЄКТС.

Органічне поєднання сучасних цифрових інструментів з компетентнісним підходом перетворює оцінювання з традиційної формальної процедури на потужний педагогічний інструмент розвитку професійних компетентностей. Воно сприяє не лише об'єктивній оцінці знань і умінь, а й формуванню в студентів критичного мислення, рефлексії, здатності до самоаналізу та постійного професійного зростання.

У результаті підвищується якість вищої освіти в цілому, забезпечується прозорість і справедливість оцінювання, посилюється мотивація здобувачів освіти, а також досягається повна відповідність європейським освітнім стандартам. Така система готує конкурентоспроможних фахівців, здатних ефективно працювати в умовах сучасного динамічного світу.

Висновки до третього розділу

У межах педагогічного експерименту, проведеного зі здобувачами спеціальності «Педагогіка вищої школи» Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, апробовано комбіновану систему оцінювання навчальних досягнень. Ця система органічно поєднує традиційні методи (виступи на семінарському занятті), практико-орієнтовані (самоаналіз і розв'язання ситуаційних задач) та цифрові інструменти (Google Forms).

Метою експерименту було встановлення ефективності запропонованої системи на прикладі семінарського заняття з дисципліни «Педагогічна інноватика» (тема «Технології проблемного навчання та розвитку творчої особистості»).

Експеримент проводився у три етапи:

Констатувальний – визначення початкового рівня теоретичних знань, мотивації та сформованості компетентностей студентів за традиційною системою оцінювання;

Формувальний – безпосереднє впровадження комбінованої системи оцінювання в експериментальній групі. Заняття включали теоретичну частину (семінарські виступи) та практико-орієнтовану (самоаналіз і розв'язання ситуаційних задач). Оцінювання здійснювалося за схемою: 40 % – семінарська активність, 60 % – компетентнісна частина.

Студентам надавався оперативний конструктивний зворотний зв'язок;

Контрольний – повторна діагностика рівня компетентностей після впровадження експериментальної моделі, порівняння результатів «до і після», статистична обробка даних та формулювання висновків.

Отримані емпіричні дані повністю підтвердили висунену гіпотезу. Зафіксовано високий рівень збігу оцінок між різними формами контролю

(70 %), суттєву перевагу практико-орієнтованих методів над традиційними, а також статистично значуще зростання рівня сформованості професійних компетентностей, мотивації та рефлексії здобувачів освіти. Розбіжності спостерігалися лише у 30 % учасників, що свідчить про високу надійність, об'єктивність і валідність запропонованої системи.

Дослідження довело, що сучасна комбінована система оцінювання, побудована на принципах компетентнісного, накопичувального, прозорого та справедливого підходу, є науково обґрунтованою, ефективною та повністю відповідає вимогам Закону України «Про вищу освіту», принципам ЄКТС і рекомендаціям Міністерства освіти і науки України.

Запропонована структура оцінювання (поточний контроль – 70–80 %, підсумковий – 20–30 %) у поєднанні з цифровими інструментами забезпечує оперативність, автоматизацію, індивідуалізацію та конструктивний зворотний зв'язок, значно економлячи час викладача та підвищуючи мотивацію студентів.

Таким чином, інтеграція традиційних, практико-орієнтованих і цифрових методів оцінювання перетворює контроль із формальної процедури на потужний педагогічний інструмент розвитку професійних компетентностей майбутніх педагогів. Отримані результати підтверджують доцільність широкого впровадження комбінованої системи оцінювання в освітній процес закладів вищої освіти України.

ВИСНОВКИ

На сучасному етапі розвитку вищої освіти процес оцінювання навчальних досягнень є одним із ключових і визначальних елементів освітнього процесу. Це безперервний, поетапний і тривалий процес, який супроводжує здобувача освіти від першого дня навчання до завершення здобуття відповідного рівня освіти. Він дозволяє не лише фіксувати ступінь засвоєння теоретичного матеріалу, а й відстежувати здатність студентів застосовувати отримані знання в реальних професійних ситуаціях – моделювати, аналізувати, розв'язувати проблеми та приймати обґрунтовані рішення.

У кваліфікаційній роботі комплексно вирішено всі поставлені завдання:

У процесі виконання першого завдання розкрито сутність поняття «оцінювання навчальних досягнень», уточнено його понятійний апарат та схарактеризовано основні функції в системі вищої освіти (контролюючу, навчальну, діагностико-коригувальну, стимулювально-мотиваційну, розвивальну, виховну, орієнтувальну, прогностичну, управлінську та формувальну).

Виконання другого завдання полягало в аналізі еволюції підходів до оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти – від традиційної знаннево-орієнтованої парадигми до сучасної компетентнісно орієнтованої моделі в європейському та українському освітньому просторі.

У рамках третього завдання систематизовано та всебічно охарактеризовано сучасні форми, методи та інструменти оцінювання, зокрема традиційні, практико-орієнтовані, цифрові та комбіновані, з акцентом на їхні переваги, недоліки та умови ефективного застосування.

Виконуючи четверте завдання, проведено комплексний аналіз сучасного стану системи оцінювання навчальних досягнень у

Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, виявлено сильні сторони, проблемні аспекти та резерви для вдосконалення.

У межах п'ятого завдання теоретично обґрунтовано та розроблено комбіновану систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти, яка органічно поєднує традиційні (виступи на семінарському занятті – 40 %), практико-орієнтовані (самоаналіз ситуаційних задач – 60 %) та цифрові методи (Google Forms).

Виконання шостого завдання включало проведення педагогічного експерименту з апробації розробленої комбінованої системи оцінювання. Експеримент проводився зі здобувачами спеціальності «Педагогіка вищої школи» та охоплював констатувальний, формувальний і контрольний етапи. У результаті експерименту отримано емпіричні дані, здійснено їх кількісний і якісний аналіз, а також розроблено практичні методичні рекомендації для викладачів закладів вищої освіти щодо впровадження комбінованої системи оцінювання. Достовірність результатів підтверджена за допомогою t-критерію Стюдента.

Отримані емпіричні дані повністю підтвердили висунену гіпотезу: застосування комбінованої системи оцінювання забезпечує статистично значуще вищий рівень сформованості професійних компетентностей порівняно з традиційними підходами до оцінювання навчальних досягнень. Дослідження довело, що сучасна комбінована система оцінювання, побудована на принципах компетентнісного, накопичувального, прозорого та справедливого підходу, є науково обґрунтованою, ефективною та відповідає вимогам Закону України «Про вищу освіту», принципам ЄКТС і рекомендаціям Міністерства освіти і науки України.

Таким чином, перехід від переважно підсумкового до компетентнісно орієнтованого оцінювання з активним використанням цифрових інструментів є перспективним напрямом модернізації вищої

педагогічної освіти. Отримані теоретичні узагальнення, експериментальні дані та розроблені методичні рекомендації можуть бути використані для подальшого вдосконалення системи оцінювання в Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти та інших закладах вищої освіти України, а також для підвищення якості підготовки педагогічних і науково-педагогічних кадрів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бажміна Е. А. Формувальне оцінювання: цілі, умови, принципи та структура // *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки»*. 2020. № 4. С. 130–137.
2. Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти. URL: <https://lnk.ua/JRkWdcScf> (дата звернення: 28.04.2026).
3. Височан З.Ю., Юденкова О.П., Сопіна О.А. Технології EDTECH як засіб стабільності та неперервності освіти. URL: <https://lnk.ua/TFQVUcZj3> (дата звернення: 30.04.2026).
4. Герасименко Ю. Стратегія маркетингу як інструмент інноваційного розвитку закладу вищої освіти: досвід БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України. URL: <https://lnk.ua/jXrrmm69k> (дата звернення: 26.04.2026).
5. Герасименко Ю.С. Інноваційні технології оцінювання як інструмент управління якістю: приклад Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України. URL: <https://lnk.ua/Q0ze1mMET> (дата звернення: 20.04.2026).
6. Гладуш В.А. Педагогічне оцінювання здобувачів вищої освіти за допомогою цифрових технологій. URL: <https://lnk.ua/a1MGfHJ5E> (дата звернення: 29.03.2026).
7. Гладуш В.А. Педагогічне оцінювання здобувачів вищої освіти за допомогою цифрових технологій. URL: <https://lnk.ua/H8JPZTlca> (дата звернення: 20.04.2026).
8. Данкевич Є.М., Данкевич В.Є. Цифрові інструменти удосконалення державної політики та врядування в умовах глобальних викликів. URL: <https://lnk.ua/uoNHdxhJc> (дата звернення: 26.04.2026).
9. Джеджула О.М. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник / Вінниця: ВНАУ, 2020. 208 с.

10. Джеджула О.М. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник / Вінниця: ВНАУ, 2020. 208 с.
11. Джурило А. Сучасний педагогічний інструментарій оцінювання якості освіти. URL: <https://lnk.ua/erKIKo1JM> (дата звернення: 21.04.2026).
12. Дрок Л.В. Основні підходи до методики оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів вищої освіти. URL: <https://lnk.ua/Tn5WhwAma> (дата звернення: 04.05.2026).
13. Забезпечення якості освіти за різними моделями і формами навчання на курсах підвищення кваліфікації: електронний зб. Матеріалів регіонального науково-практичного семінару, м. Біла Церква, 27 травня 2022 р. / за заг. ред. В. С. Кулішова, В. Є. Харагірло, Н. В. Бабченко. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. 170 с.
14. Інноваційна професійна освіта. – Випуск 8 (21). Методичні засади оцінювання якості підготовки фахівців у закладах фахової передвищої освіти: монографія / П.Г. Лузан, О.В. Лапа, А.А. Каленський, Т.М. Пащенко, І.А. Мося, Н.М. Ваніна, А.В. Остапенко, О.Ю. Ямковий, Р.О. Курок; за наук. ред. О.А. Тітової. – Київ: ІПО НАПН України, 2024. – 185 с.
15. Кабан Л.В. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів у новій українській школі. URL: <https://lnk.ua/Vru1wpvc6> (дата звернення: 26.04.2026).
16. Калініна І.М. Формувальне оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. 2021. №5. С. 285-289.
17. Климчук М.М. Сучасні форми та методи оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти. *Психолого-педагогічний супровід здобувачів закладів професійної освіти в умовах війни та післявоєнної адаптації*: матеріали наук.-прак. сем, м. Біла Церква, 27 бер. 2026 р. /упор.: Ю.С. Герасименко, І.В. Пахомов. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2026. С.96-100.

18. Компетентнісні засади підготовки фахівців у контексті світового та вітчизняного досвіду: сучасні виклики та перспективи: збірник наукових статей / за заг. ред. О. Антонової, Н. Бірук. Житомир: Вид-во ЖДУ, 2025. 298 с.

19. Контроль і оцінювання навчальних досягнень здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти: методичні рекомендації для викладачів груп забезпечення освітньо-професійних програм, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка / укладачі: Боярська-Хоменко А., Ворожбіт - Горбатюк В., Собченко Т. Харків, 2021. 36 с.

20. Костюченко О.В., Бриль М.М. Формувальне оцінювання у вищій школі як інструмент регулювання динаміки переживання студентами тривоги. URL: <https://lnk.ua/izA9BPuJZ> (дата звернення: 22.04.2026).

21. Кривонос М. Сучасні тенденції оцінювання навчальних досягнень учнів. URL: <https://zenodo.org/records/17589106> (дата звернення: 21.04.2026).

22. Кручек В., Субіна О. Методика оцінювання професійно-практичної підготовки майбутніх спеціалістів. URL: <https://lnk.ua/hMAPPnVYW> (дата звернення: 29.03.2026).

23. Кугай Н. Використання Google- застосунків для проведення формувального оцінювання студентів під час вивчення інтегрального числення функції однієї змінної. URL: <https://lnk.ua/5jl303rgd> (дата звернення: 04.05.2026).

24. Кузнецова О., Штефан Л. Оцінювання у вищій освіті: історичний розвиток й сучасні функції. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи.* – 2023. Вип.60. С.66-75.

25. Кулішов В.С. Дидактика вищої школи: навчально-методичний посібник. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. 142 с.

26. Методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка вищої школи» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Педагогіка вищої школи»

спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки денної та заочної форми навчання: 2-ге вид. перероб. та доповн. / Уклад.: С.А.Саяпіна, О. Г. Коркішко, А.В.Коркішко. Слов'янськ: ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», 2021. 100 с.

27. Методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка вищої школи» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Педагогіка вищої школи» спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки денної та заочної форми навчання: 2-ге вид. перероб. та доповн. / Уклад.: С.А.Саяпіна, О. Г. Коркішко, А.В.Коркішко. Слов'янськ: ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», 2021. 100 с.

28. Методичні рекомендації щодо формування тестових завдань і тестів. URL: <https://lnk.ua/z9N42luKc> (дата звернення: 30.04.2026).

29. Механізми забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти в контексті стійкого розвитку в умовах євроінтеграції: навчальний посібник / О. Воробйова, В. Іванова, В. Луговий, О. Паламарчук, О. Слюсаренко, Ж. Таланова; за ред. В. Лугового, Ж. Таланової. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2025. 49 с.

30. Наливайко О. О., Куцина К. О. Концепція побудови незалежних центрів оцінювання результатів дистанційного навчання в системі вищої освіти. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи.* – 2022.Вип.58.С.50-62.

31. Національні реформи у сфері вищої освіти URL: <https://lnk.ua/1ApitOFyN> (дата звернення: 26.04.2026).

32. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи: навчально-методичні матеріали/уклад. Л.Гриневич, О.Елькін, С.Калашнікова, І.Коберник та ін. URL: <https://lnk.ua/n4BxLDdCf> (дата звернення: 20.04.2026).

33. Онопрієнко О. В. Дидактико-методичні засади контролю й оцінювання навчальних досягнень молодших школярів : монографія. Київ: Педагогічна думка, 2020. 400 с.

34. Положення про атестацію здобувачів вищої освіти та екзаменаційну комісію у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти/ В. Сидоренко. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2021. 17 с.

35. Положення про групу сприяння академічній доброчесності Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти. В. Сидоренко, О. Юденкова. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2023. 12 с.

36. Положення про директорський контроль рівня знань здобувачів вищої освіти у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти. В. Сидоренко, Т. Щипська, О. Рудич. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2021. 16 с.

37. Положення про контроль та оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти вищої освіти Львівського національного університету імені Івана Франка. URL: <https://lnk.ua/NtpWgMZs0> (дата звернення: 24.04.2026).

38. Положення про критерії оцінювання знань і умінь здобувачів вищої освіти Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти. В. Сидоренко, В. Кулішов. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2020. 30 с.

39. Положення про критерії оцінювання здобувачів вищої освіти Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти. / В. Сидоренко, В. Кулішов. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2020. 20 с.

40. Положення про організацію освітнього процесу за дистанційною формою навчання у Білоцерківському інституті неперервної

професійної освіти/ В. Сидоренко, А. Денисова. Київ: Агроосвіта, 2020. 26 с.

41. Положення про організацію освітнього процесу у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти: видання друге, перероблене і доповнене / В. Сидоренко, О. Юденкова, 2024. 62 с.

42. Положення про організацію поточного, семестрового контролю, атестації здобувачів вищої освіти із застосуванням дистанційних технологій навчання у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти/ В. Сидоренко. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2021. 9 с.

43. Положення про рейтингове оцінювання здобувачів вищої освіти Білоцерківського інститут неперервної професійної освіти/ В. Сидоренко. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2021. 8 с.

44. Положення про систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти вищої освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. URL: <https://lnk.ua/NW8EgfmBT> (дата звернення: 04.05.2026).

45. Прибора Н., Соколовська І., Богатиренко В., Нечипоренко В. Формувальне оцінювання у вищій освіті . URL: <https://npo.kubg.edu.ua/article/view/337778/330490> (дата звернення: 26.04.2026).

46. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII: станом на 11 бер. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 26.04.2026).

47. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII: станом на 01 січ. 2026 р. . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 26.04.2026).

48. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки: Постанова Каб. Міністрів України від 23.02.2022 р. № 286-

р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 26.04.2026).

49. Професійна педагогіка: навч. посібник / Л. Дольнікова, Н. Мукан; за ред. Н. Мукан. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2021. 324 с.

50. Рашкевич Ю. М. Болонський процес: історія, стан та перспективи. URL: <https://lnk.ua/stUobWtV7> (дата звернення: 23.04.2026).

51. Розширення можливостей навчального закладу за допомогою Microsoft Teams. URL: <https://www.microsoft.com/uk-ua/education/products/teams> (дата звернення: 29.04.2026).

52. Сидоренко В.В. Про результати освітньої, наукової і науково-організаційної діяльності Білоцерківського інститут неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України за 2019-2024 рр. та перспективи його розвитку. *Вісник НАПН України*. 2024.6(2).С.1-28.

53. Співаковський О.В., Осипова Н.В., Сніжко М.В. Педагогічний експеримент для перевірки ефективності методичної системи організації алгоритмічного тестування в процесі підготовки майбутніх вчителів математики. URL: <https://lnk.ua/858HfPs05> (дата звернення: 03.05.2026).

54. Стучинська Н.В., Остопович Н.В., Кузишин М.М., Мазуренко Ю.С. Формувальне оцінювання навчальних досягнень студентів медичних спеціальностей із застосуванням автоматизованих і хмарних систем. *Медицина та фармація: освітні дискурси*. 2024. Вип.1. С. 61-71.

55. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: у 5 т./ за ред. О.Г.Дзевєрін. Київ: Радянська школа, 1977. Т.3.668 с./ URL: <https://lnk.ua/f7uHBH5vM> (дата звернення: 16.04.2026).

56. Теоретичний матеріал. Педагогічний експеримент, його сутність. Види та етапи проведення педагогічного експерименту. URL: <https://lnk.ua/dd2L7VFCW> (дата звернення: 03.05.2026).

57. Український психологічний ХАБ. (б.д.). Психологічна енциклопедія. URL: <https://lnk.ua/HjrwBBofy> (дата звернення: 29.03.2026).
58. Холод І.В., Лисенко Т.А., Штангрет Г.З. Оцінка успішності здобувачів вищої освіти у персоналізованому дистанційному навчанні. URL: <https://lnk.ua/AezQklzaw> (дата звернення: 29.04.2026).
59. Шевчук С.С. Система педагогічного контролю та оцінювання як фактор забезпечення якості професійної освіти: навчально-методичний посібник. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ, 2023. 85 с.
60. Що таке ЄКТС і як вона працює в Україні? URL: <https://lnk.ua/CfgDdIQ26> (дата звернення: 23.04.2026).
61. Barua L., Lockee B. Flexible Assessment in Higher Education: A Comprehensive Review of Strategies and Implications. URL: <https://lnk.ua/pv2ZB8EQ1> (дата звернення: 30.04.2026).
62. Innovative Methods of Assessing the Academic Success of Students in Higher Education Institutions. URL: <https://lnk.ua/A7IcBYpzp> (дата звернення: 03.05.2026).
63. Lynn, M. A. Innovative Assessment Feedback Practices in Higher Education: A Path Towards Building Learning Circles or Just Closing the Feedback Gap? URL: <https://lnk.ua/YmcejxofdE> (дата звернення: 01.05.2026).
64. Mesny A., Roberge-Maltais I., Galy A. Innovative assessment and grading practices in higher education: a critical exploration for management educators. URL: <https://lnk.ua/gBck76lhN> (дата звернення: 30.04.2026).
65. Mudhol A.S. Innovative Assessment Methods for Measuring Practical Skills in Higher Education. URL: <https://lnk.ua/C0DTKfORc> (дата звернення: 04.05.2026).

ДОДАТКИ

Додаток А

План-конспект проведення семінарського заняття

Тема: Технології проблемного навчання та розвитку творчої особистості

Питання для розгляду:

- 1.Технологія проблемного навчання: основні характеристики.
- 2.Педагогічні функції проблемного навчання.
- 3.Розвиток критичного мислення у процесі проблемного навчання.
- 4.Етапи проблемного навчання. Рівні проблемності.
- 5.Технологія розвитку творчої особистості: особливості

впровадження.

Навчальна мета: забезпечити засвоєння здобувачами освіти теоретичних основ технології проблемного навчання, її сутності, етапів і можливостей використання для розвитку творчої особистості в освітньому процесі.

Розвивальна мета: сприяти розвитку критичного і творчого мислення, умінь аналізувати педагогічний потенціал, формулювати та розв'язувати проблемні завдання, аргументовано висловлювати власну думку.

Виховна мета: формувати позитивне ставлення до інноваційних педагогічних технологій, відповідальність за результати навчальної діяльності, культуру професійного спілкування та готовність до співпраці.

Тип заняття: комбіноване заняття з елементами проблемної лекції, дискусії та практичної роботи.

Форма проведення: онлайн семінар-тренінг.

Методи і прийоми навчання: проблемний виклад; мозковий штурм; аналіз педагогічних ситуацій (кейс-метод); дискусія; рефлексивні вправи.

Засоби навчання: презентація, файл із ситуаційними завданням, онлайн-інструмент Google Форми.

Структура та хід заняття:

I. Організаційний етап: привітання учасників; оголошення теми та мети заняття; налаштування на активну взаємодію.

II. Теоретичний блок: представлення питань семінарського зайняття та обговорення дискусійних питань, а саме:

1. Технологія проблемного навчання: основні характеристики.

Контрольні запитання:

У чому полягають технології проблемного навчання?

Які основні характеристики проблемного навчання вирізняють його серед інших педагогічних технологій?

Які принципи лежать в основі проблемного навчання?

Які умови забезпечують ефективність застосування проблемного навчання на заняттях?

Наведіть приклади з власної педагогічної практики де застосування проблемного навчання дало позитивний результат.

2. Педагогічні функції проблемного навчання.

Контрольні запитання:

Які педагогічні функції виконують проблемне навчання?

Як реалізується навчальна, розвивальна та виховна функції у проблемному навчанні?

Як проблемне навчання підвищує мотивацію до навчальної діяльності?

Які зміни відбуваються у взаємодії «викладач – здобувач освіти» в рамках проблемного навчання?

Чи здатне проблемне навчання ефективно формувати професійні компетентності?

3. Розвиток критичного мислення у процесі проблемного навчання.

Контрольні запитання:

Що розуміють під поняттям «критичне мислення» у педагогіці?

Яким чином проблемне навчання допомагає розвинути критичне мислення?

Які прийоми та методи проблемного навчання активізують критичне мислення?

Які результати свідчать про сформованість критичного мислення здобувачів освіти?

Дискусійне питання, як викладач може оцінити рівень сформованості критичного мислення здобувачів освіти?

4. Етапи проблемного навчання. Рівні проблемності.

Контрольні запитання:

Які основні етапи проблемного навчання?

Як створити обґрунтування та усвідомлення проблемної ситуації?

Які рівні проблемності виокремлюють у проблемному навчанні?

Як обрати рівень проблемності відповідно до підготовки здобувачів освіти?

Яким чином проводиться контроль і оцінювання результатів проблемного навчання?

5. Технологія розвитку творчої особистості: особливості впровадження.

Контрольні запитання:

У чому виникає сутність технологій розвитку творчої особистості?

Які педагогічні умови сприяють розвитку творчих здібностей здобувачів освіти?

Які методи та прийоми найбільш ефективні для формування творчої особистості?

Як поєднати технологію розвитку творчої особистості з проблемним навчанням?

Обговоріть умови труднощів впровадження технологій розвитку творчої особистості та запропонуйте шляхи їх подолання?

III. Практичний блок.

Здобувачі освіти відповідно до свого порядкового номера в списку групи отримують проблемну ситуацію, ознайомлюються з її змістом і суттю, а потім, керуючись поставленими завданнями, надають розширену відповідь. У відповіді вони обов'язково включають елементи самоаналізу та, дотримуючись норм педагогічної етики, пропонують обґрунтоване рішення. Крім того, студенти проходять опитування з даної теми за допомогою онлайн-інструменту Google Forms.

Список проблемних ситуацій

Таблиця 3.1.1

№ ситуації	Контекст	Проблемна ситуація	Проблемне завдання
1.	Ситуація 1. «Конфлікт методів навчання»		
	Викладач ЗВО читає лекції в традиційному форматі. Студенти демонструють низьку активність під час занять.	Чому за високого рівня науковості лекцій студенти не проявляють критичного та творчого мислення?	1. Запропонуйте альтернативну модель заняття з використанням проблемного навчання. 2. Обґрунтуйте, які педагогічні функції проблемного навчання мав би зреалізувати викладач на занятті.
2.	Ситуація 2. «Онлайн-семінар без залучення»		
	Онлайн-заняття проводиться за допомогою сервісу Zoom. Студенти не вмикають камери, не беруть участі в обговоренні, відповідають формально.	Чи можна в онлайн-форматі реалізувати повноцінне проблемне навчання?	1. Проаналізуйте з якої причини низька студентська активність. 2. Запропонуйте проблемне завдання для онлайн-семінару та певні інструменти, що допоможуть забезпечити розвиток критичного мислення студентів.
3.	Ситуація 3. «Оцінювання без творчості»		
	Оцінювання знань студентів викладач здійснює переважно за допомогою тестів. Студенти добре відтворюють інформацію, але не вміють її	Чи забезпечує тестове оцінювання розвиток творчої особистості студента?	1. Вкажіть у чому полягає обмеження традиційного оцінювання 2. Запропонуйте проблемно-орієнтовані форми контролю, обґрунтуйте яким чином це вплине на розвиток творчості студентів.

	використовувати.		
4.	Ситуація 4. «Майбутній викладач і академічна свобода»		
	Магістрант уперше проводить заняття зі студентами і дотримується жорсткого плану, не допускаючи відхилень.	Як поєднати академічну свободу викладача з вимогами освітньої програми?	1. Запропонуйте приклад проблемного завдання в межах навчальної теми. 2. Покажіть, як воно сприятиме розвитку творчої особистості студентів.
5.	Ситуація 5. «Одна проблема - кілька рішень»		
	На семінарі обговорюється педагогічна ситуація і студенти пропонують різні рішення, іноді протилежні.	Чи може в педагогіці існувати єдине правильне рішення?	1. Проаналізуйте різні підходи та аргументуйте власну позицію. 2. Як ви реагуєте на оцінки рішень своїх колег з позиції розвитку творчої особистості?
6.	Ситуація 6. «Проблема без готового алгоритму»		
	Студентам пропонують реальну педагогічну проблему без чітких інструкцій.	Як діяти викладачу, якщо немає готового методичного рішення?	1. Запропонуйте, що мав зробити викладач для ефективного заняття. 2. Запропонуйте авторське педагогічне рішення.
7.	Ситуація 7. «Студенти різного рівня підготовки»		
	У групі студенти мають різний рівень компетентностей, що ускладнює проведення заняття.	Як забезпечити залучення усіх студентів до проблемного навчання, незалежно від їхньої підготовки?	1. Запропонуйте диференційовані проблемні завдання, які б ви використали. 2. Запропонуйте способи підтримки слабких студентів і стимулювання лідерів та оцініть вплив диференціації на розвиток творчої особистості.
8.	Ситуація 8. «Реальні педагогічні кейси»		
	Студентам пропонують кейс із реальної університетської практики: низька активність студентів на практичних заняттях.	Які методи активізації студентів можна використовувати в цій ситуації?	1. Проаналізуйте причини пасивності та запропонуйте кілька альтернативних рішень; 2. Обґрунтуйте ефективність кожного методу для розвитку творчості.
9.	Ситуація 9. «Міждисциплінарна проблема»		
	На семінарі обговорюється тема, яка охоплює декілька дисциплін (наприклад, педагогіка та психологія).	Як інтегрувати знання з різних дисциплін для вирішення складної проблеми?	1. Запропонуйте як можна розробити спільне проблемне завдання. 2. Розкрийте як виконання даного проблемного завдання буде стимулювати критичне мислення та творчість у студентів.

10.	Ситуація 10. «Впровадження нових технологій»		
	Викладач планує використати цифрові інструменти (наприклад, симуляції, VR, онлайн-платформи) на занятті.	Які переваги і ризики використання нових технологій для проблемного навчання?	1. Оцініть технологічні та педагогічні аспекти. 2. Створіть план проблемного завдання з використанням технологій, інструментів цифрового навчання, чи передбачатимуть ці завдання способи розвитку творчої активності студентів.
11.	Ситуація 11. «Соціальні конфлікти у групі»		
	На груповому проєкті виникає конфлікт між студентами щодо підходів до вирішення завдання.	Як врегулювати конфлікт і зберегти продуктивність групової роботи?	1. Як вирішити конфлікт та оцінити, яке конструктивне рішення здатне стимулювати розвиток критичного мислення і творчої активності? 2. Запропонуйте альтернативні стратегії керування групою.
12.	Ситуація 12. «Обмежені ресурси для проєкту»		
	Студенти отримали завдання підготувати проєкт але матеріальні або часові ресурси обмежені.	Як реалізувати навчальний проєкт і досягти поставлених цілей в умовах обмеження?	1. З чого черпати та як знайти креативні рішення для використання наявних ресурсів? 2. Поясніть, як робота з обмеженнями стимулює критичне мислення та творчість студентів.

IV. Рефлексія та підбиття підсумків

Після заняття учасники: розуміють сутність та механізми проблемного навчання; вміють створювати проблемні ситуації; усвідомлюють роль творчості в професійному розвитку здобувачів освіти; готові застосовувати інноваційні педагогічні технології на практиці.